

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล

กรณีศึกษา: ถนนเชิงมนต์ ย่านชุมชนเฉวง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Development Guideline of Tourism Townscape

A Case Study of Choengmon Street, Chaweng District, Koh Samui, Surat Thani.

โดย

นางสาวอรอาภา โล่ห์วีระ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพัต

พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-2936-2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
การวางผังเมืองและสภาพแวดล้อมมหานันทิต
ปริญญา

การวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม

การวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล
กรณีศึกษา: ถนนเชิงมนต์ ย่านชุมชนเฉวง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Development Guideline of Tourism Townscape

A Case Study of Choengmon Street, Chaweng District, Koh Samui, Surat Thani

นามผู้วิจัย นางสาวอรอาภา โล่ห์วีระ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(อาจารย์รัฐดิฐ ชัยสวัสดิ์อารี, สด.ม.)

กรรมการ

(อาจารย์ ม.ล. วุฒิพงษ์ ทวีวงศ์, M.L.A.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารยา ศานติสร, คพ.ม.)

หัวหน้าสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารยา ศานติสร, คพ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 6 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยความช่วยเหลือ ความเมตตา ความเอาใจใส่ การสนับสนุน และการเสียสละของบุคคลผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน ที่กรุณาแก่ผู้วิจัยช่วยผลักดันให้วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ อาจารย์ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี ประธานกรรมการ อาจารย์ ม.ล.วุฒิพงษ์ ทวีวงศ์ กรรมการวิชาเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารยา สานติธรรม กรรมการวิชา รอง รองศาสตราจารย์พงษ์ศักดิ์ สุริยวนากุล ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ผู้ซึ่งกรุณาให้ความเอาใจใส่ ทุ่มเทพพลังสติปัญญา ความคิด ความสามารถ ความพยายาม และความตั้งใจในการชี้แนะแนวทางเกี่ยวกับประเด็นและวิธีการที่จะทำการศึกษา รวมทั้งให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มความสามารถ รวมถึงข้อแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่างๆ อันมีผลให้งานวิทยานิพนธ์นี้มีคุณค่าทางวิชาการ

ขอขอบคุณ คุณโอ้ คุณทิพวัลย์ ทองอาจ เป็นพิเศษที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาของการทำงาน และพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ภาควิชาผังเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาชนบท 2 ทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือในตลอดระยะเวลาของการศึกษา รวมทั้งเป็นกำลังใจที่ดีเสมอ และมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อรอภา โล่ห้วีระ

ตุลาคม 2549

อรอาภา โล่ห์วีระ 2549: แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล กรณีศึกษา:
ถนนเชิงมนต์ ย่านชุมชนเฉวง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรินญาการวางผังเมืองและ
สภาพแวดล้อมมหาดัฒนิต สาขาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการวางผังเมืองและ
สภาพแวดล้อม ปรธานกรรการที่ปรักษา: อาจารย์ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี, สต.ม. 166 หน้า
ISBN 974-16-2936-2

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล บริเวณ
ถนนเชิงมนต์ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีจุดศึกษาองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองบริเวณสองฝั่งถนน
เพื่อหารูปแบบของเมือง โดยเนื้อหาของการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มุ่งไปที่การบูรณาการ
ทฤษฎีทางด้าน เมือง ภูมิทัศน์ และการท่องเที่ยว เข้าด้วยกัน

ในบทข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ได้รับรวบรวมข้อมูล เอกสาร ภาพถ่าย การสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์
นำมาสรุปหาบริบทของย่านชุมชนเฉวง เพื่อใช้ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองภายใต้บริบทดังกล่าว ประกอบกับ
การวิเคราะห์และแจกแจงสภาพปัญหาในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่าถนนเชิงมนต์ในปัจจุบันมีทั้งด้านที่มีศักยภาพ
ที่ทำให้ถนนเชิงมนต์มีบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวชายทะเลยอดนิยมในระดับโลกนอกเหนือจากชายหาดที่
สวยงาม ได้แก่ ความหลากหลายของสินค้าและบริการทั้งในด้านรูปแบบและราคา วิถีชีวิตยามค่ำคืนที่มีสีสัน
สนุกสนาน ความหนาแน่นของร้านค้าและผู้คน และความเป็นมิตรของชาวเกาะสมุย ส่วนปัญหาที่ควรได้รับ
การแก้ไข แบ่งเป็น 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ
เมือง 3) ด้านการสัญจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการ และ 5) ด้านการดูแลรักษาความสะอาด

แนวคิดในการพัฒนามุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาทั้ง 5 ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีข้อเสนอแนะใน
การพัฒนาทั้งในด้านกฎหมาย นโยบาย การจัดการ และการให้ความรู้ ซึ่งการแก้ปัญหาคตามแนวทางดังกล่าว จะ
นำไปสู่การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์ได้อย่างบูรณาการ

อรอาภา โล่ห์วีระ
ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

30 / 10 / 49

Ora-arpa Loveera 2006: Development Guideline of Tourism Townscape A Case Study of Choengmon Street, Chaweng District, Koh Samui, Surat Thani. Master of Urban and Environmental Planning, Major Field: Urban and Environmental Planning, Department of Urban and Environmental Planning. Thesis Advisor: Mr. Thitiwoot Chaisawateree, M.Arch. 166 pages. ISBN 974-16-2936-2

The study seeks the way to improve Choengmon seaside townscape along Chaweng Beach, Samui District. It aims to solve problems and develop the area through “Integrated approaches” which consider multi-disciplinary urban development issues. They will be mainly focusing on Urbanism Landscape and Tourism. Also, the report will analyse and identify constraints and opportunities as well as provide a range of alternative solutions under Chaweng context.

According to the study, the area shows a high potential for a top travel destination of the world. Not only does the area’s beautiful beach attracts travellers, but also tourists are charmed by its character, for instance, people’s way of life, hospitality of Samui people, local economy, nightlife activities, urban area diversity etc. However, there are main problems which should be highly concerned e.g. 1) Land-use 2) Tidiness 3) Public Transportation 4) Utilities Infrastructure and 5) Public Service. As we have seen, it reveals the need for the better strategy.

From the lesson and experience through the study, “Integrated approach” which include city ordinance, development policy, knowledge Management will ensure a long-term Choengmon townscape development and create a livability to the urban area.

ORA-ARPA LOVEERA

Student’s signature

Thesis Advisor’s signature

30 / 10 / 06

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	7
วิธีการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
ทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว	10
ทฤษฎีด้านการพัฒนาเมือง	22
ทฤษฎีด้านภูมิทัศน์เมือง	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 3 การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล	66
พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวในเกาะสมุย	66
ข้อมูลทั่วไปของเกาะสมุย	71
ข้อมูลบริเวณถนนเชิงมนต์	82
บทที่ 4 บทวิเคราะห์	92
บทบาทของเกาะสมุย	92
การวิเคราะห์ชุมชนเชิงตามทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมือง	103
บริบทย่านชุมชนเชิง	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลบริเวณถนนเชิงมนต์	137
แนวความคิดในการพัฒนา	137
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	155
ภาคผนวก	158
ภาคผนวก ก ประวัติความเป็นมาเกาะสมุย	159
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	166

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนหมู่บ้าน ตำบล ของอำเภอเกาะสมุย	73
2	สรุปบริบทชุมชนเฉวง	115
3	รูปแบบย่านกับการส่งผลต่อภูมิทัศน์	119
4	สรุปและแจกแจงสภาพปัญหาด้านภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์	135
5	สรุปแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์	152

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงพื้นที่ศึกษา	6
2	ไดอะแกรมแสดงหัวข้อแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
3	แผนภูมิระบบการท่องเที่ยว	21
4	แผนภูมิความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และสมรรถภาพในการรองรับการพัฒนา	22
5	แบบจำลองที่ตากอากาศชายทะเล ชั้นที่ 1-8	24
6	ความน่าสนใจของรูปแบบทางเดินเท้าเนื่องจากมีองค์หลายประกอบ ในขนาดหลากหลาย	51
7	เปรียบเทียบบรรยากาศของพื้นที่พื้นผิวทางเดินที่ไม่มี/มีผิวสัมผัสแตกต่างกัน	52
8	เปรียบเทียบบรรยากาศของพื้นที่พื้นผิวทางเดินที่ไม่มี/มีผิวสัมผัสแตกต่างกัน	53
9	เปรียบเทียบการติดตั้งป้ายเพื่อหลีกเลี่ยงการบังทิวทัศน์	58
10	แนวทางการติดตั้งป้ายโฆษณาที่เหมาะสม	61
11	แนวทางการอนุรักษ์รูปด้านอาคารและพัฒนาพื้นที่ใช้สอยด้านใน	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
12	รูปแบบโคมไฟและตำแหน่งติดตั้งเครื่องปรับอากาศ	62
13	สรุปพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเกาะสมุย	69
14	เปรียบเทียบผังเมืองรวมฉบับ ปี พ.ศ.2538 กับ ผังเมืองรวมเกาะสมุยฉบับปรับปรุง	70
15	แสดงที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา	71
16	แผนภูมิแสดงลักษณะภูมิประเทศเกาะสมุย	72
17	แผนที่แสดงตำแหน่งท่าเรือและสนามบินเกาะสมุย	76
18	สถิตินักท่องเที่ยวเกาะสมุยและแผนภูมิแสดงปริมาณนักท่องเที่ยว	77
19	สรุปโครงสร้างนักท่องเที่ยวและแผนภูมิแสดงกิจกรรมนักท่องเที่ยว	79
20	พื้นที่ศึกษา ถนนเชิงมนต์ อยู่บริเวณย่านหาดเฉวง	82
21	เปรียบเทียบผังเมืองรวมฉบับ ปี พ.ศ.2538 กับ ผังเมืองรวมฉบับปรับปรุง	84
22	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
23	ผังแสดงพื้นที่ว่างบริเวณพื้นที่ศึกษา	86
24	ผังแสดงระบบสัญจร	88
25	ผังแสดงตำแหน่งทางเดินลงหาด	89
26	ผังแสดงตำแหน่งองค์ประกอบภูมิทัศน์ ร้านค้า และบริการ บริเวณพื้นที่ศึกษา	90
27	ภาพแสดงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	91
28	แผนภูมิแสดงระดับรายได้นักท่องเที่ยว	93
29	เกาะสมุยได้รับความนิยมในหมวดแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ เป็นลำดับ 7 ของโลก	96
30	สาธารณูปโภคและสาธารณูปการริมถนนเชิงมนต์	97
31	แสดงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองย่านชุมชนเฉวง	101
32	ไดอะแกรมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เดินทางและสถานที่ท่องเที่ยว	103
33	เปรียบเทียบผังเมืองรวมชุมชนเกาะสมุยปี พ.ศ.2538 กับแผนที่ใช้ประโยชน์อาคารฉบับปัจจุบัน	104

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
34	ไดอะแกรมแสดงรูปแบบการใช้ประโยชน์อาคาร บริเวณถนนเชิงมนต์ในปัจจุบัน	105
35	แสดงรูปแบบการวางอาคารและพื้นที่ว่างและภาพการพัฒผ่านของลม	106
36	กลุ่มอาคารขนาดเล็กบริเวณถนนเชิงมนต์วางตัวติดกัน ทำให้ลมพัดผ่านเลยไป	107
37	ไดอะแกรมเปรียบเทียบถนนแบบไม่เลียบหาดกับถนนแบบเลียบหาด	109
38	ชุมชนริมน้ำ (Waterfront Neighbourhood)	110
39	บรรยากาศถนนเชิงมนต์	117
40	แผนที่ย่านแบ่งตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแบ่งตามรูปแบบสถาปัตยกรรม	118
41	ย่านพาณิชย์กรรมบริเวณถนนเชิงมนต์	120
42	หาดเฉวง	122
43	พรุเฉวง	123
44	ฝั่งถนนเชิงมนต์และสภาพปัญหา	125

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
45	ทางเท้าริมถนนเชิงมนต์	126
46	ที่จอดรถถนนเชิงมนต์	127
47	ไดอะแกรมแสดงรูปแบบย่านชุมชนแถว	128
48	อาคารเปิดโล่งด้านหน้าให้ลมพัดผ่านและมองเห็นทะเลได้	129
49	ผังแสดงตำแหน่งพืชพันธุ์และต้นไม้ และภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรม	130
50	ป้ายริมถนนเชิงมนต์	131
51	ป้ายและสตรีทเฟอร์นิเจอร์	132
52	แนวสาธารณูปโภคริมถนนเชิงมนต์	134
53	อาคารขนาดเล็กอยู่ติดกันและไม่มีช่องเปิด ลมทะเลไม่พัดเข้าสู่ย่านชุมชน	141
54	โรงแรมเมืองกุเรป็น (ซ้าย) และอามารีปาล์ม รีสอร์ท (ขวา) เป็นอาคารที่มีช่องเปิดโล่งจากถนนเชิงมนต์สู่ทะเล	141
55	ภาพเปรียบเทียบการเพิ่มต้นไม้พรวรริมถนน บริเวณมุมมองแยกซอยหาดแถว 4	142
56	ผังแสดงแนวทางการพัฒนาระบบสัญจร	149

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพผนวกที่

หน้า

1 สรุปช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญของเกาะสมุย

165

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในช่วง พ.ศ. 2518 ขณะที่ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญเติบโตไปข้างหน้า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2518-2522) เป็นต้นมา ซึ่งปรากฏผลบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในระดับหนึ่ง คือ กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในอันดับหนึ่งติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ในทางกลับกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างไร้ทิศทาง ทำให้การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ซึ่งเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่มีแผนการพัฒนาที่ผ่านการศึกษา โดยเฉพาะเจาะจงเพื่อให้เข้าใจถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ และขาดการคิดอย่างบูรณาการ จะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของแหล่งท่องเที่ยว และเป็นการทำลายธุรกิจท่องเที่ยวเองในระยะยาว ฉะนั้นการศึกษาวិเคราะห์ในรายละเอียดเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ซึ่งเป็นหนึ่งในส่วนประกอบที่สำคัญของสภาพแวดล้อมของเมือง ในทางหนึ่งเพื่อฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและเมืองให้กลับมามีความสวยงาม สร้างแรงดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยว และอีกทางหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

เกาะสมุย ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มมีการท่องเที่ยวมานานกว่า 30 ปีมาแล้ว คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2513 อย่างไรก็ตาม ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปในเกาะสมุยในระยะแรก ยังมีจำนวนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากความไม่สะดวกในการเข้าถึง ต่อมาเมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้มีการพัฒนาเกาะสมุยนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 เป็นต้นมา ส่งผลให้มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการจากภาครัฐและเอกชน ทางหลวงแผ่นดิน การเปิดบริการเดินเรือข้ามฟาก (เรือเฟอร์รี่) สนามบินใน พ.ศ.2532 ทั้งหมดคือปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจท่องเที่ยวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในสมุย จำนวนนักท่องเที่ยวในเกาะสมุยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง 19,768 คนในปี พ.ศ.2523 เพิ่ม

เป็น 145,788 คน ในปี พ.ศ.2526 และ 697,457 คน ในปี พ.ศ.2538 จากข้อมูลล่าสุดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ.2545 จำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 844,539 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศถึง 85.9% จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมบนเกาะอย่างมากจากการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในด้านการให้บริการที่พักนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก มีทั้งนักลงทุนจากนอกพื้นที่ที่มีงบประมาณในการลงทุนและอำนาจในการตัดสินใจสูง กับนักลงทุนท้องถิ่นซึ่งบางครั้งมีข้อจำกัดเรื่องปัจจัยในการลงทุน การขาดความรู้ในการดำเนินธุรกิจรูปแบบมาตรฐาน ปัญหาพื้นที่พัฒนาอยู่นอกขอบเขตควบคุมการก่อสร้าง การขาดการควบคุมการพัฒนา รวมถึงปัญหาหน่วยงานท้องถิ่นที่มีรูปแบบการปกครองเป็นเทศบาลตำบล ขาดบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจากกลุ่มวิชาชีพคือสถาปนิก ภูมิสถาปนิก และวิศวกร ในการให้คำปรึกษาถึงรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม การพัฒนาอย่างไร้แบบแผนดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยว และจะทวีความรุนแรงขึ้น

พื้นที่บริเวณถนนเชิงมนต์ เป็นถนนสายหลักของย่านหาดเฉวง ตำบลบ่อผุด ซึ่งย่านดังกล่าว เป็นแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะสมุยที่ได้รับความนิยมมากที่สุด มีนักท่องเที่ยวพักอาศัยและท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการในพื้นที่ดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 12,000-15,000 คนต่อวัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นภายใน 5 ปีเป็นจำนวนถึง 25,000-30,000 คนต่อวัน เนื่องจากหาดเฉวง มีลักษณะพิเศษของเมืองท่องเที่ยวชายทะเลที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวหลังไหลมาจากทั่วโลก ทั้งการมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามและมีเอกลักษณ์ด้านภูมิทัศน์ คือ แนวต้นมะพร้าวจำนวนมาก มีรูปแบบของชายหาดที่ดึงดูด หาดทรายสะอาด ทรายขาวแน่น การทอดตัวยาวค่อๆ ลาดลงสู่ทะเล พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีความเข้มข้นของการพัฒนาสูง โครงการโรงแรม รีสอร์ท และร้านค้าจำนวนมากถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่มีกระบวนการรูปแบบ บริเวณถนนเฉวงซึ่งเป็นถนนสายหลักที่มีขนาดเล็กเพียง 2 ช่องจราจร เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาพของถนนเชิงมนต์ทอดตัวยาวขนานไปกับหาดเฉวงในปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความสะอาดสบาย ขาดภาพรวมและเอกลักษณ์ที่ชัดเจน หากปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้น อาจส่งผลให้พื้นที่ที่เปรียบเสมือนศูนย์กลางกิจกรรมของเมืองขาดสุนทรียภาพอย่างที่มีเมืองท่องเที่ยวชายทะเลควรจะเป็น รวมทั้งหากพิจารณาในเรื่องวิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวตามทฤษฎีของ Butler เกาะสมุยอยู่ในขั้นตอนที่ 4 คือ ความเป็นปึกแผ่น ก่อนจะถึงขั้นตอนหยุดนิ่ง และขั้นเสื่อมในที่สุด ซึ่งหากปล่อยให้มีการดำเนินการพัฒนาอย่างไร้รูปแบบอย่างในปัจจุบัน เท่ากับเป็นการเร่งให้เกาะสมุยเข้าสู่ช่วงเวลาที่ไม่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

และชาวไทยทุกคนในอนาคตอันใกล้ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเร่งด่วนซึ่งควรมีมาตรการแก้ไขและป้องกันเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม อีกทั้งหาทางส่งเสริมการพัฒนา เพื่อมุ่งสนองเป้าหมายด้านการท่องเที่ยว การเผยแพร่ความรู้และแนวทางการพัฒนาสู่เทศบาลตำบลเกาะสมุย ผู้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว บุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวบ้านท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาหาบริบทของเมืองบริเวณถนนเชิงมนต์ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำมาหารูปแบบที่เหมาะสมของภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลในบริเวณดังกล่าว และนำไปสู่การหาแนวทางการพัฒนาในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งเมื่อนำแผนและรูปแบบดังกล่าวไปพัฒนาเมือง จะสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองเพื่อสร้างความเป็นระเบียบให้กับพื้นที่ สร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว สร้างภาพรวมที่ชัดเจนให้กับเมือง รวมถึงการส่งเสริมและฟื้นฟูเมืองให้สามารถแสดงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนและมีลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดีเป็นตัวอย่างของงานวิจัยที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์และเมืองท่องเที่ยวชายทะเลอื่นๆ เพื่อการพัฒนาเมืองแบบบูรณาการ และสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นวาระแห่งชาติได้อย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

1. ศึกษาศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาด้านภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลบริเวณถนนเชิงมนต์ ย่านหาดเฉวง อำเภอ เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยเรื่องนี้เป็นการประมวลทฤษฎีทางวิชาการด้านภูมิสถาปัตยกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาเมือง ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองร่วมกับข้อมูลและการวิเคราะห์ในพื้นที่ศึกษาฯ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล

2. หน่วยงานท้องถิ่นและภาครัฐสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา รูปแบบภูมิทัศน์เมืองของเกาะสมุยบริเวณพื้นที่ศึกษาฯ ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด และสอดคล้องกับความต้องการในอนาคตซึ่งอาจนำไปสู่การปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อ ยกกระดานการท่องเที่ยวของหาดเจวงสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเลที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามตาม เอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล

3. ช่วยเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ สั่งการ และพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว และประยุกต์ใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะเดียวกันในที่อื่นๆ ได้ เพื่อการวางแผนการพัฒนาพื้นที่และ โครงการที่มีลักษณะรูปแบบคล้ายคลึงกันต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของผู้ใช้งานในพื้นที่ที่มีต่อการพัฒนา ภูมิ ทัศน์เมืองตามทฤษฎีการพัฒนาเมือง บริเวณถนนเชิงมนต์ อยู่ในอาณาเขต หมู่บ้านเจวง ตำบลบ่อ ผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 1.1 เอกลักษณ์ท้องถิ่น
- 1.2 ภูมิทัศน์และบรรยากาศของเมือง
- 1.3 วิถีชีวิตประจำวันของคนพื้นที่
- 1.4 ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง
- 1.5 ระบบการสัญจรทางเท้า
- 1.6 ระบบป้ายข้อมูล
- 1.7 พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ

2. ศึกษาข้อมูลพื้นที่เกาะสมุย และจังหวัดสุราษฎร์ธานีในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำแหน่ง ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาฯ การศึกษาสภาพภูมิประเทศ ฤดูกาลท่องเที่ยว บทบาทของเกาะสมุยในระดับ ท้องถิ่น ระดับภาค ระดับประเทศ และระดับโลก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาฯ ใน 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ ทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว ทฤษฎีด้านการพัฒนาเมือง และทฤษฎีด้านภูมิทัศน์เมือง รวมถึงการศึกษาโครงการตัวอย่าง (Case Study)

2. ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 2.1 ข้อมูลประวัติศาสตร์ ความเป็นมาในอดีตของเกาะ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน
- 2.2 ข้อมูลภูมิประเทศ ภูมิอากาศ
- 2.3 พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยว
- 2.4 จำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 2.5 โครงสร้างพื้นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 2.6 รูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น รูปแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน
- 2.7 สถานที่ท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว จำนวนและโครงสร้างของนักท่องเที่ยว
- 2.8 ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 แสดงพื้นที่ศึกษา

นิยามศัพท์

พื้นที่ศึกษาและพื้นที่วางแนวทางการพัฒนาฯ หมายถึง พื้นที่เฉพาะบริเวณถนนเชิงมนต์ และองค์ประกอบทางกายภาพสองฝั่งถนนตั้งแต่ ถนนย่านอ่าวขายน้อย จนถึงย่านอ่าวหลวงใหญ่ ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร

ภูมิทัศน์เมือง (Townscape) หมายถึง ศิลปะการสร้างเมืองที่เกี่ยวกับสายสัมพันธ์ทางสายตา ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในเมือง

เมืองท่องเที่ยวชายทะเล หมายถึง เมืองที่มีเศรษฐกิจที่อาศัยรายได้หลักจากการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองที่ก่อให้เกิดรายได้หลักนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายทะเล

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางไปยังสถานที่อื่น (นอกเขตจังหวัดที่อาศัย) เพื่อไปพักผ่อน ในโอกาสต่างๆ เช่น เยี่ยมญาติ ทัศนศึกษา เล่นกีฬา ทำกิจกรรมทางศาสนา ประชุมสัมมนา หรือ กิจกรรมอื่นที่มีใ้การไปทำงานประจำ การศึกษา

นักท่องเที่ยวพักรแรม หมายถึง นักท่องเที่ยวที่พักรแรมค้างคืนในจังหวัดนั้นๆ อย่างน้อย 1 คืน

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวที่ไม่พักรแรมค้างคืน แต่เดินทางท่องเที่ยวไปกลับภายในวันเดียว

วิธีการวิจัย

การศึกษาข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Field Data)

1.1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษาฯ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชาวบ้านท้องถิ่น ในด้านการจดจำภาพของเมือง ความมั่นใจในการสัญจร จุดเด่นและสุนทรียภาพของย่านหาดแฉวง พฤติกรรมผู้ใช้ การให้บริการของเทศบาล ปัญหาผลกระทบ

1.2 การสำรวจทางกายภาพโดยรอบพื้นที่โครงการฯ การจดบันทึก และการถ่ายภาพโดยจะศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบของเมือง ขนาดและความหนาแน่นขององค์ประกอบเมือง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม เส้นทางสัญจร สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพธรรมชาติ ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ การให้บริการของเทศบาล ปัญหา

มลภาวะ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ข้อมูลจากเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ ในด้านวัฒนธรรม เอกลักษณ์ จุดเด่น สภาพธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหามลภาวะของเกาะสมุย

2.2 ข้อมูลผังเมืองรวม ผังการใช้ประโยชน์อาคาร จากกรมโยธาธิการและ ผังเมือง

2.3 ข้อมูลสถิติ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้านสถิติสภาพภูมิอากาศ ข้อมูลประชากร

2.4 ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ด้านนักท่องเที่ยว

2.5 ข้อมูลจาก Internet ด้านประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวย่านหาดเฉวง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาเอกลักษณ์ทางด้านกายภาพของพื้นที่
2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านภูมิทัศน์เมืองเพื่อทราบศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาของพื้นที่
3. การวิเคราะห์ระบบของเมืองในด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยและด้านการจัดการรักษาความสะอาด
4. การวิเคราะห์ระบบการสัญจรทางเท้า
5. การวิเคราะห์ระบบป้ายข้อมูลและองค์ประกอบทางภูมิทัศน์อื่นๆ (Street Furniture)
6. การวิเคราะห์ระบบพื้นที่ว่างและพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ

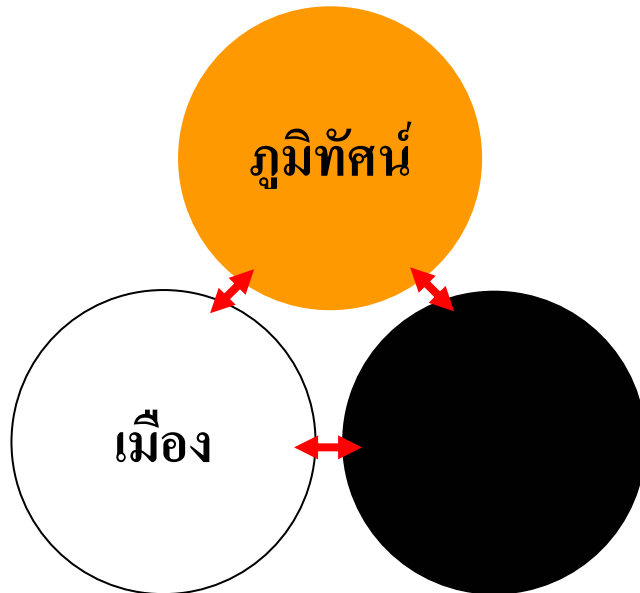
ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการเพื่อหาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองย่านชุมชนเฉวง บริเวณถนนเชิงมนต์ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะใช้ลักษณะรูปแบบเฉพาะของพื้นที่บริเวณเป็นที่ตั้งของย่านชุมชนดังกล่าวในช่วงปี พ.ศ.2548 บริเวณถนนเฉวง กฎหมายผังเมืองรวมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ฉบับปี พ.ศ.2538 ร่างผังการใช้ประโยชน์ที่ดินฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2545 และแผนพัฒนาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นแนวทางในการศึกษา

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลบริเวณถนนเชิงมนต์ อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 3 ด้าน ได้แก่ ทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว ทฤษฎีด้านการพัฒนาเมือง และทฤษฎีด้านภูมิทัศน์เมือง ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ไคอะแกรมแสดงหัวข้อแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว

ปิยนุช (2540: 10) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ความสามารถในการดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ในการที่จะดึงให้นักท่องเที่ยวซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละคนหรือกลุ่มคนหรือแต่ละชนชาติ ฯลฯ ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่ง หรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวนิยมสนใจเดินทางท่องเที่ยวกันมาก

ปิยนุช (2540: 10) ได้กล่าวถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา คือความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม น้ำตก สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

2. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ อะไรก็ตามที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ ก็เป็นสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา การฟ้อนรำ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่คนสร้างขึ้นมา เช่นการแข่งขันกีฬา การแสดงมหรรรรมดนตรี การจัดงานเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญหรือเป็นปัจจัยที่บันดาลให้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกที่ถือว่าสำคัญมากที่สุดคือเรื่องที่พัก เนื่องจากการท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่ตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ปกติกำหนดว่าไม่ต่ำกว่า 24 ชั่วโมง) ดังนั้นการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการที่พักค้างคืน ที่พักค้างคืนจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว เรื่องต่อมาคือเรื่องอาหารการกินจึงต้องมีร้านอาหารไว้บริการ และเรื่องข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางท่องเที่ยว บริการนำเที่ยวก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้อยากเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยอื่นๆ ที่สนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีก เช่น โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็น

ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท หรือโทรคมนาคม และการกำจัดสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

4. การเข้าถึงจุดท่องเที่ยว (Accessibility) จุดท่องเที่ยวหรือศูนย์กลางของการท่องเที่ยวนั้น จะมีเส้นทางหรือ โครงข่ายการคมนาคม ซึ่งจะต้องมีอย่างพร้อมเพียงในแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์กลางของการท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยว ฯลฯ ตลอดทั้งจะต้องสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่หรือบริการใกล้เคียงหรือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทุกรูปแบบ คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ แล้วแต่ความจำเป็น ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทั้งสามทาง แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะสามารถพัฒนาได้ดี เมื่อมีคมนาคมขนส่งเกิดขึ้นก็จะต้องมีพาหนะขนส่ง รถยนต์ รถไฟ เรือ เครื่องบิน ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการเข้าถึงได้

ทั้งสี่ประการข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็น “หัวใจของการท่องเที่ยว” ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะไม่สามารถเกิดการท่องเที่ยวได้

อย่างไรก็ตาม Peters (1969) ได้แบ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม
2. สิ่งดึงดูดใจทางขนบธรรมเนียมประเพณี
3. สิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับทัศนียภาพ
4. สิ่งดึงดูดใจทางความรื่นเริงบันเทิงใจ
5. อื่นๆ เช่น ภูมิอากาศ แหล่งน้ำแร่ หรือความเป็นเอกลักษณ์ที่หาที่อื่นไม่ได้ เป็นต้น

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งนอกจากจะเป็นวัตถุประสงค์และเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะ “ขาย” ให้แก่นักท่องเที่ยว อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าเป็น “สินค้า” ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดใจให้ “ลูกค้า” หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา “ซื้อ” กันถึงที่อยู่ของสินค้า (วิวัฒน์ชัย, 2533)

ปิยนุช (2540: 13) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ (Natural Tourism Resource) คือแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เช่น ภูเขา ทิวทัศน์ แม่น้ำ ลำธาร ทะเล ทะเลสาบ น้ำตก ป่า น้ำพุร้อน ฯลฯ ตลอดจนปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ เช่น ฤดูกาลอพยพของสัตว์บางชนิด หรือแหล่งอาศัยของสัตว์ ตลอดจนแหล่งพฤษชาติต่างๆ

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Tourism Resource) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งเป็น

2.1 ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม : โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน อาคาร บ้านเรือน ฯลฯ

2.2 วัฒนธรรมและประเพณี : เทศกาล นิทรรศการ พิธีกรรม ฯลฯ

2.3 วิถีชีวิต การกินอยู่ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ฯลฯ

2.4 ความเจริญก้าวหน้าและความทันสมัย ศูนย์การค้า สวนสนุก ศูนย์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษา สนามกีฬา ศูนย์สุขภาพ ฯลฯ

การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวก็คือ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวนั่นเอง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อุตสาหกรรมท่องเที่ยว 2529: 22) แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยว คือ

1. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก น้ำพุร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

2. ประเภทโบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

ตัวอย่างการแบ่งสิ่งดึงดูดใจสำหรับการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่งของ Lonely Planet ได้แบ่งเรื่องราว (Theme) ในการท่องเที่ยวไว้ 16 แบบ คือ

กล่าวโดยสรุป สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรในท้องที่ คือตัวกระตุ้นที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำมาจัดกลุ่มหาความเชื่อมโยงของประเภททรัพยากรและวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ วัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวในประเภทนี้คือ เพื่อการพักผ่อน ความสนุกสนาน ความบันเทิง การชมสิ่งแปลกใหม่

1.1 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน เป็นต้น

1.2 แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ภูเขา น้ำตก เป็นต้น

1.3 สาธารณูปการและแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ ความบันเทิง

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนามธรรม วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว คือ ความต้องการการเรียนรู้พบเห็น ได้รับประสบการณ์ใหม่

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมล้านนา ฯลฯ

2.2 การเที่ยวงานประเพณี เช่น ประเพณีลอยกระทงสาย ประเพณีโตะจิ้นลิง ฯลฯ

2.3 การชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านกระเหรี่ยงคอยาว ฯลฯ

นอกจากพิจารณาในด้านตัวกระตุ้น ทรัพยากร และวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแล้ว แนวความคิดในการออกแบบสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว แล้วนำมาประกอบเข้ากับสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่ก็จะได้ แนวความคิดในการออกแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงควรพิจารณาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว (ปิยนุช, 2540: 27) ดังนี้ คือ

1. แง่ของสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Seek)

1.1 ความเงียบสงบและการพักผ่อน (Tranquility and Rest) โดยจะต้องประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในด้านการพักผ่อนรวมถึงทางด้านกีฬาด้วย

1.2 ไม่ต้องการเปิดเผยตัว (Anonymity) แต่ให้ได้มีโอกาสพบปะติดต่อกับบุคคลที่มี สังคมแตกต่างไปจากที่เคยพบเห็นอยู่ประจำ

1.3 สัมผัสกับธรรมชาติ (Contact with Nature) คนต่างชาติหรือลูกค้านักท่องเที่ยว ต้องการสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนไป ต้องการสัมผัสธรรมชาติ แต่ก็ยังคงต้องการความสะดวกสบายเหมือน บ้าน

1.4 การได้อยู่ตามลำพังและความเป็นส่วนตัว (Seclusion and Privacy) โดยให้มีที่พัก ให้เลือกหลายแบบพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พร้อมกับความปลอดภัย

ซึ่งข้อมูลดังกล่าว จะนำไปสู่การวางแผนการออกแบบพื้นที่ (Space) ให้สอดคล้องกับ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น การคำนึงถึงความสะดวกสบาย ความเป็นส่วนตัวแต่ไม่ลับตาคน (Personal Space) การดึงธรรมชาติมาสู่คน การยืมฉากหลังธรรมชาติมาใช้ (Borrow Scenery) เป็นต้น

2. แห่งของประสบการณ์

2.1 ความเงียบ (Quietness) ของการเปลี่ยนสถานที่อิริยาบถของการพักผ่อน

2.2 สัมผัสกับธรรมชาติ (Contact with Nature)

2.3 ทราบถึงคุณสมบัติของร่างกาย (Human Scale)

2.4 เปลี่ยนอิริยาบถ (Change in Activity) ให้ได้รู้จักการพักผ่อนและการกีฬาที่ไม่เคย
กระทำ

2.5 เรียนรู้วัฒนธรรม (Discovery of other Culture) และวิถีทางของชีวิตแบบใหม่ๆ

การออกแบบ Space ให้เงียบแต่ไม่เหงา สามารถทำได้โดยการจัด Zoning พื้นที่เสียงดัง เช่น
สถานบันเทิง กับพื้นที่ธรรมชาติที่ต้องการความสงบ และให้มีทางเชื่อมต่อกัน สามารถเดินถึงกันได้

3. แห่งของการเสริมสร้างและกระตุ้นความคิดในการท่องเที่ยว

3.1 พิถีพิถันกับส่วนเด่นหรือความน่าสนใจพิเศษของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

3.2 ปรับปรุงพัฒนาผังบริเวณ ตลอดจนอาคารในแง่ต่างๆ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึง
ลักษณะของสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศต่างๆ

3.3 ให้ความสำคัญที่เน้นให้เห็นถึงการให้บริการที่น่าสนใจโดยแสดงออกทาง
สถานที่และบรรยากาศ

3.4 ให้มีการค้นคว้าเพื่อการขยายและการแสดงออกของคนพื้นเมือง

3.5 พยายามเน้นและแสดงออกในส่วนของบรรยากาศที่ดีของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

การส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกของคนพื้นเมืองอาจทำได้โดยการมีเวทีกลางแจ้งสำหรับแสดงออก บอร์ดประกาศ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง การส่งเสริมให้เกิดการค้นคว้า อาจจัดตั้งห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ สำหรับสืบค้นเรื่องราวท้องถิ่น เป็นต้น

ระบบการท่องเที่ยว (Tourist System)

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527: 3-1 ถึง 3-2) ให้ความเห็นว่างค์ประกอบของระบบการท่องเที่ยวจะประกอบด้วยส่วนใหญ่อัน 5 ส่วน คือ

1. ผู้เดินทางท่องเที่ยว (Tourists) แยกเป็น
 - 1.1 นักท่องเที่ยวโพ้นทะเล (International Tourists)
 - 1.2 นักท่องเที่ยวภูมิภาค (Regional Tourists)
 - 1.3 นักท่องเที่ยวประจำชาติ (Domestic Tourists)
 - 1.4 นักท่องเที่ยวประจำถิ่น (Local Tourists)
2. ระบบการเดินทาง (Transportation Networks)
 - 2.1 โครงข่ายการสัญจรประเภทของการเดินทาง (Network, Means of Transportation)
 - 2.2 สถานีของการขนส่งและการเดินทาง (Modes of Transportation)
 - 2.3 การบริการและความสะดวกในการเดินทาง (Transportation Services and Facilities)
3. แหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attractions)
 - 3.1 ธรรมชาติ (Nature)
 - 3.2 ประวัติศาสตร์ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม (Historical, Art and Architecture)
 - 3.3 ศิลปวัฒนธรรมความเป็นอยู่ท้องถิ่น (Culture, Tradition, Local People)
 - 3.4 อื่นๆ (Others) เช่นการศึกษา, กีฬา และอื่นๆ

4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities Utilities)

- 4.1 ศูนย์กลางชุมชน และศูนย์กลางบริการ (City, Location)
- 4.2 สถานที่พัก (Accommodation)
- 4.3 อาหาร (Food)
- 4.4 การพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation Entertainment)
- 4.5 ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ (Retail Products)
- 4.6 สุขอนามัย (Health)
- 4.7 ความปลอดภัย (Safety)

5. การติดต่อให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)

- 5.1 ส่งเสริม (Promotion)
- 5.2 แนะนำ (Guidance)
- 5.3 รายละเอียด (Description)
- 5.4 ความร่วมมือของทางราชการและท้องถิ่น (Participation)

แนวความคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว **(Capacity for Tourism Development)**

สมรรถนะในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) หมายถึง การใช้ทรัพยากรในระดับความเข้มสูงสุดที่ระดับการจัดการแบบหนึ่ง ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถทรงตัวอยู่ได้โดยปราศจากการเสื่อมค่า หรือเปลี่ยนคุณสมบัติของทรัพยากรนั้น ๆ เดิมทีเดียวแนวความคิดนี้ใช้กับสัดส่วนจำนวนสัตว์เลี้ยงต่อพื้นที่ สัดส่วนที่สัมพันธ์กับการใช้ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ โดยที่สัตว์มิได้ทำลายทุ่งหญ้า ทุ่งหญ้าจึงอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอดไป ต่อมาแนวความคิดนี้ขยายไปใช้กับพื้นที่เพาะปลูกที่สามารถรองรับประชากร 1 คน ต่อมาได้เพิ่มเป็นจำนวนสูงสุดที่พื้นที่เพาะปลูกสามารถรองรับได้ และพื้นที่ทางด้านนันทนาการ อันจะรองรับจำนวนประชากรสูงสุดได้ โดยไม่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมสภาพไป (ฉัตรชัย, 2536: 115) ต่อมามีการนำแนวความคิดไปใช้กับระบบทางหลวง ทางรถไฟ ในรูปของปริมาณการจราจรสูงสุดในชั่วโมงหนึ่งๆ ภายใต้สภาวะที่เหมาะสมที่สุด (Goodall, 1987)

UNEP (1984: 30) กล่าวว่า นักวางแผนการพัฒนาได้ให้คำจำกัดความว่า “ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว เป็นจำนวนของผู้คนที่สามารถอยู่ได้ในเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น และต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนท้องถิ่น” ขีดความสามารถนี้แปรเปลี่ยนไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว เวลา และสถานที่ จึงยากที่จะกำหนดขนาดที่ตายตัวลงไป เช่น นักท่องเที่ยวที่เลือกไปท่องเที่ยวชายหาด จะยอมรับระดับความพลุกพล่านของคนได้มากกว่านักท่องเที่ยวประเภทเดินป่า เป็นต้น ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวยังแตกต่างกันตามเกณฑ์การตัดสินใจ เช่น ความต้องการน้ำใช้ การปล่อยของเสีย ทักษะคุณภาพ หรือขนาดของที่ดิน เป็นต้น รวมถึงความสามารถหรือโอกาสในการจัดการ (เช่น นโยบาย การบริหาร เทคโนโลยี งบประมาณ) ในการควบคุม ป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนท้องถิ่นด้วย

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใด กลวิธีต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้รักษาระดับความสามารถฯ ดังนั้น แนวความคิดของขีดความสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเสริมมาตรฐานและขอบเขตการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการเอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2531: 26) ให้ความเห็นว่าการพิจารณาขีดความสามารถฯ สำหรับการท่องเที่ยว สามารถพิจารณาช่วงของระดับความเหมาะสมของปริมาณนักท่องเที่ยวเป็น 4 ระดับ จากช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มอย่างรวดเร็ว (Acceleration phase) จนถึงช่วง Carrying Capacity อันเป็นผลมาจากปัจจัยจำกัด (Limiting Factors) เข้ามามีบทบาท และแน่นอนที่สุดว่า ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ใน Optimum density ซึ่งก็คือ Carrying Capacity นั้นเอง

UNEP (1984: 30) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวพิจารณาใน 3 พื้นที่ คือ

1. แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว (The Tourist Generating Zone) เกี่ยวกับความพร้อมของการไปเที่ยว และความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ หรือในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจทำให้การตัดสินใจเดินทางเปลี่ยนแปลงได้

2. เขตต่อเนื่อง (The Transit Zone) ความอึดอัดหรือความคับคั่งของการเดินทางระหว่างแหล่งที่มา-จุดท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการเดินทางเป็นไปได้ยาก

3. เขตเป้าหมายการท่องเที่ยว (The Receiving or Destination Zone) ความอึดอัดในระดับที่ทำลายสภาพแวดล้อม (กายภาพ สังคม หรือเศรษฐกิจ) ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งย่อยออกได้เป็น 3 เขต คือ เขตหวงห้ามหรือเขตไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว เขตท่องเที่ยวชั่วคราว และเขตท่องเที่ยวถาวร พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก

UNEP ยังกล่าวต่ออีกว่า ถ้าหากไม่มีการควบคุมขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว จะเกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้ ซึ่งผลทางลบที่ต้องพิจารณามี 2 ประเด็น คือ

1. ผลกระทบต่อจินตภาพ (Image) ของการท่องเที่ยว คือการลดลงของคุณภาพของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

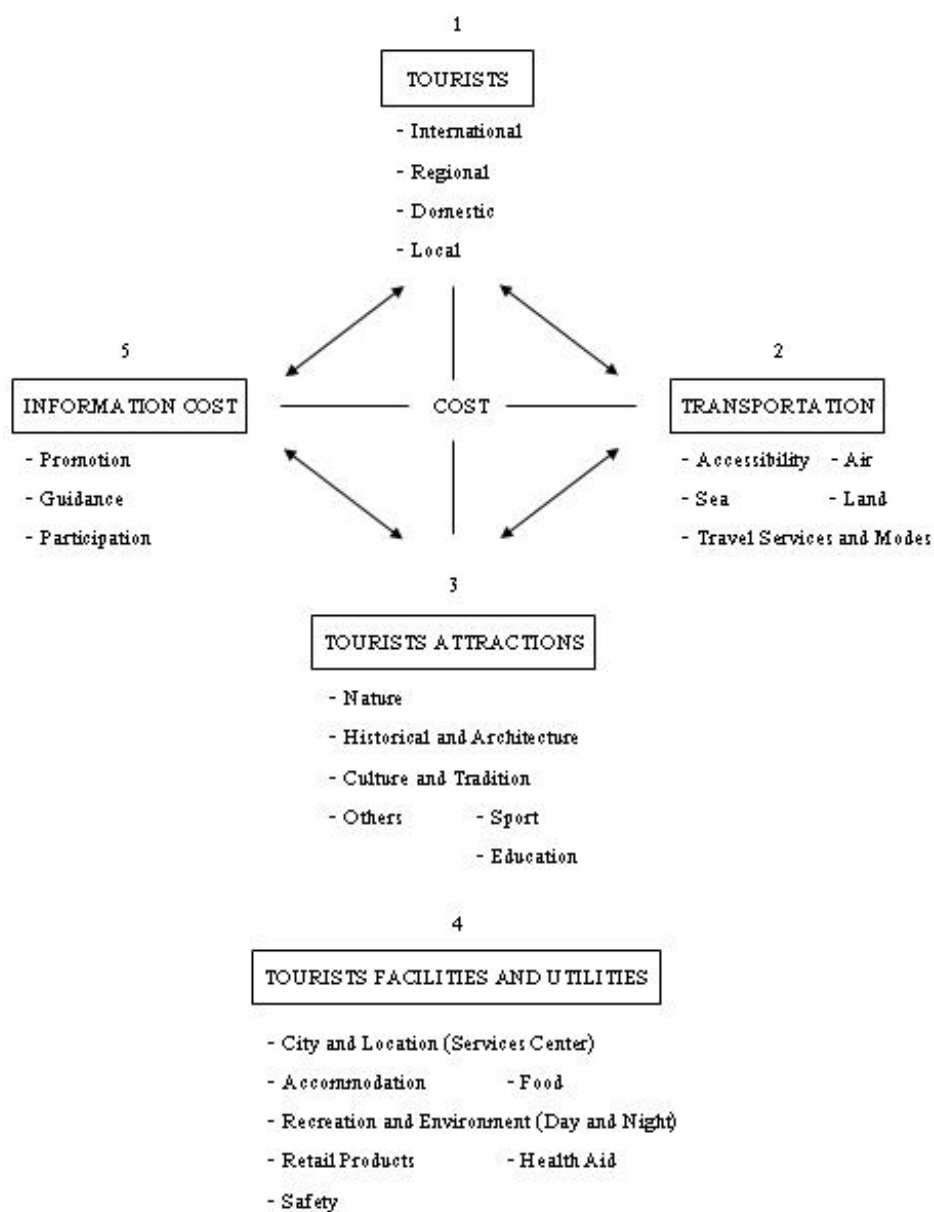
2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือการทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่เชื่อมโยงไป Jan Van der Borg กล่าวว่า มลภาวะคืออาการของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรยังอาจเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ เป็นการเน้นการบริการมากขึ้นจนลดความสำคัญของทรัพยากรได้

Pearce และ Kirk กล่าวถึง การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าอาจแยกพิจารณาได้ใน 3 ลักษณะ คือ

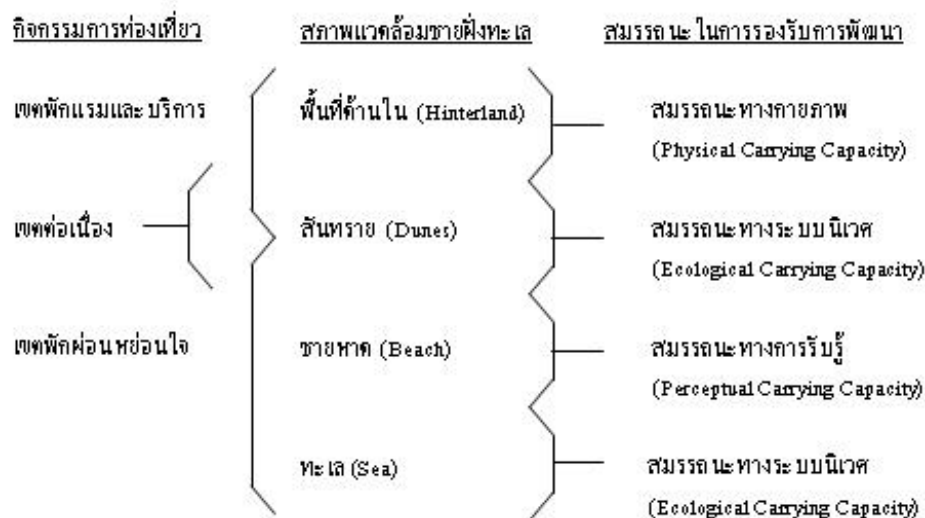
1. Physical Carrying Capacity การอึดอัดของสิ่งอำนวยความสะดวกและการทำลายสภาพกายภาพของธรรมชาติ รวมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น

2. Psychological (Perceptual) Carrying Capacity การที่ความสนุกสนานของนักท่องเที่ยวหายไป ทั้งนี้รวมถึงความรู้สึกทางลบของประชาชนท้องถิ่นได้เกิดขึ้น

3. Environmental (Ecological) Carrying Capacity ระดับนักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่ทำให้สิ่งแวดล้อมลดคุณค่าลง (Degraded)

ภาพที่ 3 แผนภูมิระบบการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 แผนภูมิความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และสมรรถภาพในการรองรับการพัฒนา

แผนภูมิความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และสมรรถภาพในการรองรับการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของความสัมพันธ์บนพื้นที่ (Spatial Relationship) ระหว่างกิจกรรม การท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาทั้ง 3 ลักษณะที่กล่าวมา (วรรณศิลป์, 2536: 45-47)

ทฤษฎีด้านการพัฒนาเมือง

ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ Johns (1993) พบว่า เดิมแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพเป็นธรรมชาติ ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเพราะมีการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม รวมทั้งผลกระทบจากการขยายตัวของเมือง ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นได้รับผลกระทบตามไปด้วย และส่งผลให้มีรูปร่างลักษณะ และเอกลักษณ์ของตัวในภายหลัง

Smith (1995: 38-39) ได้กล่าวถึง ระยะของการพัฒนาแหล่งตากอากาศประเภทชายทะเลว่า มีการพัฒนาจากแหล่งตากอากาศชายทะเลธรรมชาติ (Natural Beach Resort) จนกระทั่งเป็นแหล่ง

ตากอากาศเมืองชายทะเล (Urban Beach Resort) ซึ่งกระบวนการเกิดเช่นนี้อธิบายได้ตาม (Smith, 1992) ที่ได้อธิบายขั้นตอนของการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวของพัทยา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 8 ระยะ (ภาพที่ 5) คือ

ระยะแรก เป็นระยะก่อนการเริ่มการท่องเที่ยว อาจเป็นเพียงหมู่บ้านประมง ยังไม่มีนักท่องเที่ยว

ระยะสอง เป็นระยะของบ้านหลังที่สองสำหรับการตากอากาศ เป็นรูปแบบแรกสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ระยะสาม เป็นระยะโรงแรมแห่งแรก แหล่งตากอากาศนี้เริ่มเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชน บริเวณด้านติดกับทะเลจะมีการสร้างโรงแรมแห่งแรก ๆ

ระยะสี่ เป็นระยะที่มีการสร้างที่พักตากอากาศมากขึ้น ตามแนวชายของชายหาด เพิ่มรูปแบบการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Strip-development Pattern)

ระยะห้า เป็นระยะของการเกิดบริเวณศูนย์ธุรกิจ ศูนย์การค้าซึ่งอยู่ตรงใจกลางหมู่บ้านเพื่อบริการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการอพยพแรงงานและผู้ประกอบการยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัย

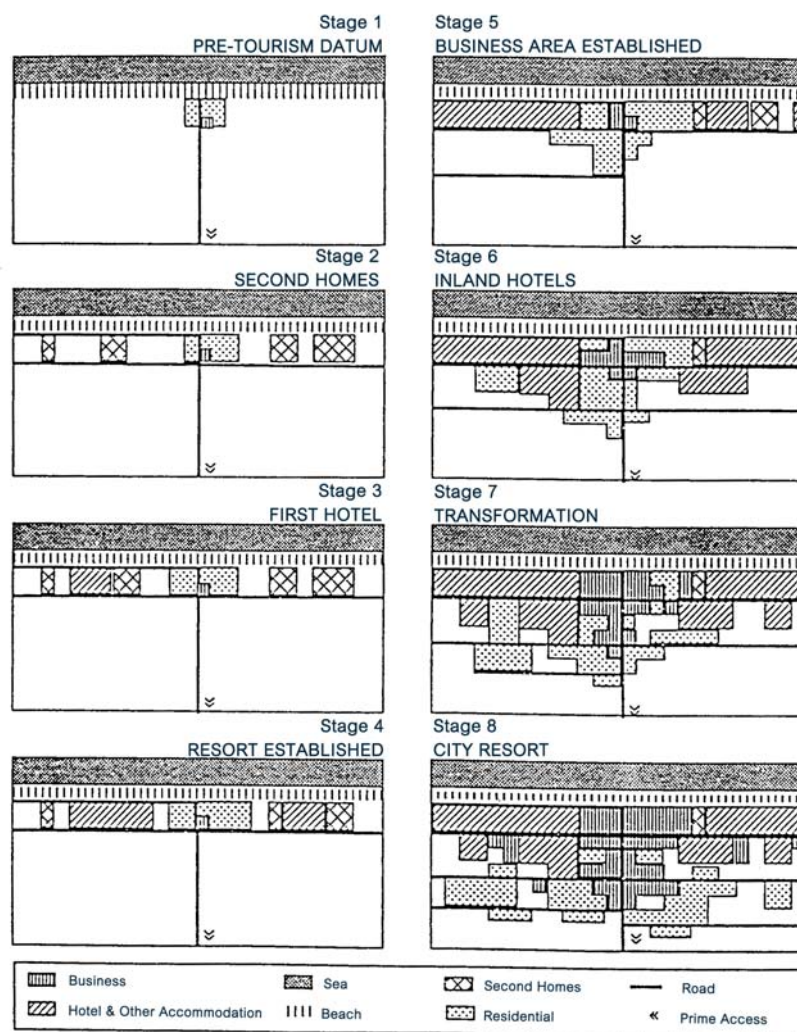
ระยะหก ระยะก่อสร้างโรงแรมห่างริมทะเลเข้าไปในแผ่นดินมากขึ้น เพราะพื้นที่ริมหาดทรายติดกับชายทะเลใช้ไปอย่างมากและเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว

ระยะเจ็ด ระยะปรับเปลี่ยนแหล่งพักผ่อนตากอากาศ เข้าสู่กระบวนการเป็นเมือง

ระยะแปด ระยะเมืองตากอากาศชายทะเล

การขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวมักจะเริ่มจากบริเวณศูนย์กลาง (Core) ออกไป โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ จะขยายตัวออกจากแหล่งท่องเที่ยวเก่าๆ ออกไป 2 ลักษณะ คือ Radial Expansion เช่น ขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมหรือตามหุบเขา (Valley)

Linear Development หรือ Ribbon Development เช่น ขนานไปกับชายฝั่งทะเล คือ จะขยายตัวไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ โครงข่ายคมนาคม กฎเกณฑ์ และข้อจำกัดของการวางแผนในพื้นที่ เป็นต้น

ภาพที่ 5 แบบจำลองที่ตากอากาศชายทะเล ขั้นที่ 1-8

วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นที่ 1 Exploration (การค้นพบ) เกิดขึ้นโดยนักค้นพบกลุ่มเล็ก ๆ เป็นการค้นพบที่ไม่เป็นพิธีการ ยังไม่มีความสะดวกสบายใด ๆ ในขั้นตอนนี้ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมักจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ขั้นที่ 2 Involvement (ช่วงเกี่ยวพัน) เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นเดินทางเข้าสู่พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในบริเวณดังกล่าวด้วย

ขั้นที่ 3 Development (ขั้นตอนการพัฒนา) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างมากที่สุด มีสาธารณูปโภคที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพมากที่สุด

ขั้นที่ 4 Consolidation (ขั้นตอนที่เป็นปึกแผ่น) ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีความชัดเจนในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีย่านธุรกิจที่แบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและชัดเจน บรรดาสาธารณูปโภคเก่า ๆ ของพื้นที่เดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด

ขั้นที่ 5 Stagnation (ขั้นตอนหยุดนิ่ง) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมากที่สุด (Peak Number of Tourist) และบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการสร้างสภาพธรรมชาติเทียมขึ้นทดแทน และจากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าขั้นที่ 4 จึงอาจเกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขั้นที่ 6 Decline or Rejuvenation (ขั้นเสื่อม) เป็นขั้นตอนที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมลง สาธารณูปโภคและการบริการมีความล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสมัยนิยม นักท่องเที่ยวหายไป ที่พักต่าง ๆ ที่มีอยู่จะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคอนโดมิเนียม บ้านเพื่อการพักผ่อนถาวรของผู้สูงอายุ การตั้งถิ่นฐานที่มีไว้เพื่อการท่องเที่ยว

สำหรับเกาะสมุยจัดได้ว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในขั้นตอนที่ 4 คือ ขั้นตอนที่เป็นปีกแผ่น เพราะเป็นช่วงที่มีการพัฒนามากที่สุด มีความทันสมัยมากขึ้น และมีความชัดเจนในเชิงธุรกิจ

แนวความคิดในการเลือกและแบ่งการใช้ที่ดินสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล

แนวความคิดในการจัดสร้างหรือเลือกพื้นที่ให้เป็นแหล่งบริการการท่องเที่ยวนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้ (เด่นพงษ์, 2532:23)

1. แหล่งบริการการท่องเที่ยว ควรวางแผนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาชุมชนในเมืองด้านต่าง ๆ พยายามสร้างข้อดีของชุมชนที่ในเมืองไม่มี
2. ในการพัฒนาพื้นที่ ควรที่จะคงไว้ในส่วนของพื้นที่ที่มีคุณสมบัติทางธรรมชาติและพัฒนาในส่วนของพื้นที่ที่มีคุณสมบัติดีกว่า โดยให้สอดคล้องและส่งเสริมพื้นที่ที่มีคุณสมบัติโดดเด่นนั้น
3. ในการลงทุนเพื่อทำกิจกรรมการค้าเพื่อการค้าบริการการท่องเที่ยวนั้น ควรคำนึงถึงนักท่องเที่ยวให้ได้รับความเป็นธรรม เพื่อช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว
4. การให้บริการต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ควรที่จะให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดระยะเวลาทั้งในวันหยุดและวันธรรมดา หรือนอกเทศกาลท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถให้ชุมชนภายนอกใช้บริการได้ด้วย
5. ควรจะให้มีการได้รับประโยชน์สำหรับประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในด้านสิ่งก่อสร้างและกระจายรายได้ด้านแรงงานกับการลงทุน
6. แยกกิจกรรมบางประเภทของนักท่องเที่ยวกับชุมชนพักอาศัยที่ขัดแย้งกันให้ชัดเจนและได้รับความสะดวกซึ่งกันและกัน
7. ควรวางแผนควบคุมหรือหลีกเลี่ยงการทำลายบรรยากาศธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม (Man-made Environment)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการที่จะเลือกแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่เหล่านั้นอีกด้วย ที่จะช่วยตัดสินใจให้นักท่องเที่ยวมาพัก หรือใช้บริการและขณะเดียวกันบรรดาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้นกลับมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเหล่านั้นอีกด้วยเช่นกัน ซึ่งผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยวและ โครงสร้างพื้นฐานที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นั้น Mathieson and Wall (1989 : 116) กล่าวว่า จะพิจารณาได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากความเจริญของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเริ่มได้รับความนิยม มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณนั้นมากขึ้น ให้ความเห็นว่า อาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา ดังนี้ Mathieson and Wall (1989: 116)

1.1 Architectural Pollution เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้มีแหล่งบริการต่าง ๆ เช่น โรงแรมต่าง ๆ ที่ใหญ่โตโดดเด่นแตกต่างกัน รวมทั้งเกิดปัญหาที่บรรดาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน เพราะเกิดทัศนอุจาด (Visual Pollution) ความไม่งดงามสอดคล้องกันทางสถาปัตยกรรม

1.2 Ribbon Development and Sprawl การพัฒนาและขยายตัวในลักษณะเป็นเส้น (Ribbon Development and Sprawl) การพัฒนาและขยายตัวในลักษณะเป็นเส้น (Ribbon) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้มากที่สุด เช่น อยู่ริมทะเล ก็จัดสร้างสถานที่ตากอากาศชายทะเลตลอดแนว การพัฒนาลักษณะดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ด้อยคุณภาพและไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

1.3 Overloading of Infrastructure แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถให้บริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยว และคนท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอจะเกิดปัญหามลภาวะในสิ่งแวดล้อม และปัญหาสุขภาพของผู้อยู่อาศัย

1.4 Segregation of Local Residents การแบ่งแยกของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะการเข้ามาใช้บริการในสถานบริการ หรือสาธารณูปการในเขตแหล่งท่องเที่ยว มักจะใช้ค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติเพื่อนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะกับคนในท้องถิ่น คนท้องถิ่นจึงเลือกสรรที่ใช้บริการที่สะดวก และประหยัดมาใช้จ่ายมากกว่า อีกทั้งสภาพทางกายภาพของเขตท่องเที่ยวกับกลุ่มที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จุดแบ่งแยกมักเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ซึ่งเป็นการแบ่งแยกกันทางเศรษฐกิจ ผลทางอ้อมที่ตามมาคือ จะเกิดการแบ่งแยกทางกายภาพด้วย

1.5 Traffic Congestion การจราจรติดขัด มักเกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาใช้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวด้วยเส้นทางเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษาของ Schair (1978) ได้ศึกษาเรื่องนี้พบว่า ปัญหาการจราจรเกิดขึ้นใน 3 รูปแบบ คือ

1.5.1 เกิดจาก Mode หรือยานพาหนะที่แตกต่างกัน จึงเกิดความสับสนในการสัญจร เช่นมอเตอร์ไซด์ รถบรรทุกสินค้า รถส่วนตัวที่มีความเร็วแตกต่างกัน

1.5.2 ปริมาณการจราจรที่สูงจนเกินไป โดยเฉพาะในบริเวณศูนย์กลาง (Core) ของแหล่งท่องเที่ยว

1.5.3 ความขาดแคลนพื้นที่จอดรถ ซึ่งมักจะเป็นผลมาจากการขาดแคลนพื้นที่ว่างในแหล่งท่องเที่ยวเพราะทุกพื้นที่มักจะถูกใช้เพื่อ Maximum Utility จนบางครั้งถูกละเลยในเรื่องบริการที่ควรให้แก่ผู้ใช้บริการ

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่พักแรมในเขตเมือง ในด้านของเมือง (Urban Area) นั้น หากมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในพื้นที่เมืองจะมีผลกระทบหลายด้านจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure in Urban Area) ได้แก่ที่พักนักท่องเที่ยว เช่น บรรดาโรงแรมและที่พักต่างๆ จะเกิดขึ้นเป็นการพัฒนารูปแบบที่พักอาศัยแบบใหม่ นับเป็น Urban Renewal ได้แบบหนึ่ง แต่ในทางตรงกันข้ามที่พักเหล่านั้นก็จัดได้ว่าเป็นเสมือนตัวรุกราน (Invader) ของเมืองได้ประเภทหนึ่งเช่นกัน เพราะจะมีการเพิ่มของจำนวนประชากรเมืองให้หนาแน่นขึ้น ขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด เกิดมลภาวะทางเสียง อากาศ การขาดแคลนที่จอดรถ เป็นต้น

แต่ข้อดีที่น่าจะมีคือ เป็นแหล่งงานใหม่ในเมือง เกิดการจ้างงานสร้าง Multiplier Effect และเป็นการพัฒนาขยายเมือง(Urban Renewal) ของเมืองที่ดีได้วิธีหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของที่ตั้ง หรือสถานที่ของเมืองนั้น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในโรงแรมมีการออกแบบที่ดีและมีที่ตั้งเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมก็จะทำให้เป็นส่วนที่ส่งเสริมส่วนของเมืองที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนา Second Home ในสภาพแวดล้อมแบบชนบท

3.1 บริเวณที่จะเกิดแหล่งท่องเที่ยวขึ้น มักจะเกิดความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ในที่ดินแห่งเดิมนั้นอยู่เสมอ Culligian (1980) ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งในระหว่างการท่องเที่ยวกับการใช้ที่ดินประเภทชนบทดั้งเดิมว่าจะเกิดขึ้นในลักษณะต่อไปนี้

3.2 ความขัดแย้งในด้านการคมนาคมเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องการการเข้าถึงที่สะดวกสบาย เส้นทางดังกล่าวจะต้องตัดผ่านพื้นที่ชนบทดั้งเดิม ซึ่งมักทำการเกษตรจึงเป็นความขัดแย้งกัน

3.3 ขัดแย้งกันในเชิงพฤติกรรม

ท่องเที่ยว : สนุกสนาน ทำลายธรรมชาติมากกว่ารักษาสมดุลธรรมชาติ
 คนชนบท : รักษาธรรมชาติ ดูแลรักษามากกว่าทำลาย

3.4 แ่งแย่งแรงงาน แรงงานในภาคชนบทมักจะเปลี่ยนไปสู่งานบริการท่องเที่ยวมากกว่าเพราะผลตอบแทนสูงกว่า

3.5 แ่งแย่งที่ดิน เพราะผลประโยชน์ต่างกัน

ท่องเที่ยว : ต้องการที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย บ้านพัก สนามกีฬาและแหล่งพักผ่อน
 คนชนบท : ต้องการที่ดินเพื่อการเพาะปลูก

เพราะฉะนั้นเป็นไปได้ยากที่จะควบคุมการใช้ที่ดินให้มีคุณค่าเหมาะสมไม่สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม เพื่อที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะอย่างไรก็ตามความสูญเสียในด้านต่าง ๆ หรือความไม่ประสานประโยชน์จะเกิดขึ้นเสมอ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงน่าจะมีแนวคิดในการประสานประโยชน์ของทุกฝ่ายและพัฒนาให้อยู่ในจุดที่สมดุลย์ หรือ การพัฒนาเชิงอนุรักษ์

ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์

ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง หรือโครงสร้างพื้นฐาน ไปประยุกต์ใช้ในการสอนสาขาทัศนศิลป์ การออกแบบ และสถาปัตยกรรม จนแพร่หลายและถ่ายทอดเป็นทฤษฎีในสาขาการออกแบบชุมชนเมืองในที่สุด

การพัฒนาจิตวิทยาเกสตัลท์ ในสมัยต่อมาเชื่อมโยงถึงเรื่องอื่นๆ เช่น

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาพ กับ พื้น (Figure-Ground Relationship) คือเมื่อตัดทอนรายละเอียดปลีกย่อยที่ไม่จำเป็นและสลับซับซ้อนออกไป สายตาคนก็จะมองเห็นภาพรวมได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

2. การจัดระเบียบในการรับรู้ (Organization in Perception) ซึ่งเกิดจาก

สิ่งที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน (Similarity) สิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ กัน (Proximity)

สิ่งที่มีความต่อเนื่องกัน (Continuity) สิ่งที่สมบูรณ์ในตัว (Closure)

เควิน ลินซ์ กับ ทฤษฎีจินตภาพของเมือง

1. มนุษย์เรา เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ย่อมเกิดความรู้สึกหวั่นใจว่าอาจจะหลงทางได้ จำต้องปรับตัวโดยอาศัยสัญชาตญาณจดจำสิ่งต่างๆ รอบตัว และเริ่มค้นหาทิศทางโดยการอ่านแผนที่และป้ายต่าง ๆ (Path-finding หรือ Way-Finding) แต่สภาพแวดล้อมนั้น ยิ่งเป็น

ระเบียบและยังมีเอกลักษณ์มากขึ้นเท่าใด ก็จะยิ่งช่วยให้การจดจำดีขึ้นเท่านั้น ความรู้สึกคุ้นเคย ความอบอุ่น และความมั่นใจ ก็จะเกิดขึ้นโดยง่าย ดังนั้นสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความเป็นระเบียบ มีโครงสร้างที่ชัดเจน และมีเอกลักษณ์ ย่อมเป็นเมืองที่ผู้คนนิยมชมชอบมากกว่าเมืองที่ไร้ระเบียบ ขาดเอกลักษณ์ ไปทางไหนก็เจอแต่สิ่งๆ เหมือน ๆ ซ้ำ ๆ กันไปหมด ไม่มีอะไรแปลกหรือเด่นให้จดจำ ซึ่งทำให้ผู้คนหลงทิศหลงทางและขาดความมั่นใจ

2. หลักการเบื้องต้นที่ลินซ์และเคเปจ ประยุกต์จากทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ในการออกแบบชุมชนเมือง 2 ประการ ก็คือ ต้องพยายามสร้างเอกลักษณ์ (Identity) และจัดระเบียบโครงสร้าง (Structure) ในส่วนต่างๆ ของเมืองที่มองเห็นได้ให้ชัดเจน เพื่อให้เมืองนั้นๆ อ่านเข้าใจได้ (Legible) หรือ วาดจินตภาพออก (Imageable)

3. ทฤษฎีจิตวิทยาเกสตัลท์ซึ่งเน้นความสำคัญของส่วนรวมและความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมในเมืองที่มีความสลับซับซ้อน ก็สามารถทำให้เราจดจำภาพรวมของเมืองผ่านกระบวนการรับรู้ซึ่งเกิดจากสิ่งเร้า ทั้งรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส โดยเฉพาะ สิ่งเร้าทางสายตา (Visual Sensation) ผ่านรูปทรง สี สัน แสงสว่าง หรือความเคลื่อนไหวที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างการบันทึกจดจำผ่านกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) อันเป็นจิตวิทยาที่ทำให้เกิดแผนที่ทางจิต (Mental Map) และในที่สุดก็ปรากฏเป็น จินตภาพ (Image) ขึ้นในระบบมโนทัศน์

4. ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในเมืองกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งสามเมือง เควิน ลินซ์ พบว่าองค์ประกอบที่ช่วยจดจำสภาพแวดล้อมของเมืองได้ดีตามความเห็นของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอยู่ 5 อย่างด้วยกัน คือ เส้นทาง (Path) เส้นขอบ (Edge) ภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ชุมทาง/ชุมชน (Node) และย่าน (District) อย่างไรก็ตามข้อควรระวังในการนำไปใช้ก็คือ ต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนว่าแต่ละองค์ประกอบหมายถึงอะไร และต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า องค์ประกอบเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่ทางจิต หรือภาพที่ถูกจารึกไว้ในความทรงจำ ซึ่งสะท้อน จินตภาพส่วนรวม (Public Image) ของผู้คนส่วนใหญ่ในเมือง ไม่ใช่ภาพที่เห็นด้วยตาจริง และไม่ใช่จินตภาพของผู้ออกแบบเอง

5. สำหรับหลักการที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของจินตภาพทั้ง 5 อย่างนั้น ลินซ์ได้แนะนำให้พิจารณาเปรียบเทียบเป็นคู่ๆ เพื่อดูว่า แต่ละองค์ประกอบนั้นส่งเสริมซึ่งกันและกัน หรือขัดแย้งกัน

บ้างหรือไม่ เมืองใดที่มีองค์ประกอบทั้ง 5 อย่างครบถ้วน ชัดเจน เมื่อนั้นก็จะอ่านเข้าใจได้ง่ายและวาดจินตภาพได้ออก ในทางตรงกันข้าม เมืองใดที่สับสน ขาดเอกลักษณ์ หรือมีโครงสร้างที่คลุมเครือก็จะต้องแก้ไขด้วยการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบซึ่งเดิมด้อยคุณภาพหรือขาดตกบกพร่อง ไม่เพียงพอ ให้สมบูรณ์ขึ้น กลับกลายเป็นเมืองซึ่งมีโครงสร้างที่ชัดเจน (Clarity of Structure) และมีเอกลักษณ์ที่แจ่มแจ้ง (Vividness of Identity)

6. นอกเหนือจากหลักการสองสามประการดังกล่าวข้างต้น ลินซ์ ยังแถมหลักการที่ว่าด้วยคุณภาพของรูปทรงอีก 10 ข้อ ซึ่งล้วนแล้วแต่คัดแปลงจาก การจัดระเบียบในการรับรู้ (Organization in Perception) ของจิตวิทยาเกสตัลท์โดยตรง เช่น การรวมเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันของสิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ กัน การใช้รูปทรงที่เรียบง่ายและสมบูรณ์ในตัว ความต่อเนื่องของทิศทาง ความโดดเด่นในกลุ่มย่อย ความชัดเจนตรงรอยต่อ ความระวิงระไวในการเคลื่อนที่ เป็นต้น

7. คติพจน์ของจิตวิทยาเกสตัลท์ คือ ส่วนรวมไม่ได้มีความหมายเพียงการรวมส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกันเท่านั้น สภาพแวดล้อมที่ดีของเมืองจะต้องให้ความรู้สึกที่เกี่ยวข้อง โยงใยซึ่งกันและกัน (Sense of Interconnectedness) ไปหมดทุกระดับ ทุกทิศทาง อีกทั้งให้ความรู้สึกที่กระชับและผนึกรวมเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน (Coherence and Cohesiveness) เพื่อรู้สึกถึงความเป็นองค์รวม (Sense of the Whole)

กอร์ดอน คัลเลน กับ ทฤษฎีภูมิทัศน์เมือง

ข้อเขียนของกอร์ดอน คัลเลน ได้สร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านจนมีผู้เห็นคล้อยตามและนำความคิดของเขาไปปฏิบัติในยุโรปหลายประเทศ อาทิ การปิดถนนสำหรับรถยนต์เพื่อให้ประชาชนใช้เดินเท้า พบปะสังสรรค์ และสร้างกิจกรรมร่วมกัน (Pedestrianisation) การปูทางเท้าด้วยหินกาบ (Flagstone) และปูไหล่ทางด้วยหินปุม (Cobblestone) เพื่อสร้างผิวสัมผัสให้แตกต่างกัน รวมทั้งการติดตั้งท่อนถนน (Bollard) เพื่อแยกทางเดินเท้าออกจากถนนที่รถแล่น การใช้ป้ายที่เป็นสัญลักษณ์แทนตัวหนังสือ การเพิ่มแสงสีที่มีชีวิตชีวาให้กับย่านธุรกิจใจกลางเมือง การนำสายไฟฟ้าที่พาดรุงรังลงฝังในท่อใต้ดินเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เขาได้รวบรวมไว้ในหนังสือ Townscape (ภูมิทัศน์เมือง) ซึ่งเขาให้ความหมายว่า ศิลปะการสร้างเมืองที่เกี่ยวกับสายสัมพันธ์ทางสายตาระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในเมือง

นอกจากนั้น กอร์ดอน คัลเลน ยังคิดค้นหาหลักการและเทคนิควิธีสำหรับการออกแบบเมืองที่สร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

หลักการทั่วไปสำหรับการสร้างเมืองให้มีเอกลักษณ์เพื่อให้จดจำได้นั้น การใช้เส้นสายเรขาคณิตไม่พอ แต่จะต้องออกแบบให้

1. เข้ากับที่ตั้งและสอดคล้องกับภูมิประเทศอย่างแนบแน่น
2. เกิดศูนย์กลางของเมืองที่เน้นความสำคัญด้วยขนาดและกิจกรรม
3. ที่พักอาศัยแต่ละประเภท แต่ละกลุ่ม มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม
4. ย่านต่าง ๆ มีขอบเขตที่เด่นชัด ไม่กระจายปะปนกันจนแยกไม่ออก
5. ใช้ภูมิสัญลักษณ์ในแต่ละย่านเป็นตัวเชื่อมโยงโครงข่ายของทั้งเมือง

6. เนรมิตภาพอันติดตาตรึงใจแก่ผู้คนที่ผ่านจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ไล่เรียงไปจนถึงจุดสุดยอด โดยการปรับระดับและสภาพภูมิประเทศบ้าง การปลูกต้นไม้เสริมวิวบ้าง ตลอดจนการสร้างพื้นที่สาธารณะซึ่งให้ความรู้สึกถูกปิดล้อม (Sense of Enclosure) และความรู้สึกถึงความเป็นสถานพิเศษ (Sense of Place)

เจน เจคอบส์ กับ ทฤษฎีชีวิตสังคมเมือง

Jacobs (1961) ได้สรุปทฤษฎีชีวิตสังคมเมืองที่เน้นเรื่อง ถนน และความหลากหลายดังต่อไปนี้

1. ถนน

1.1 ถนนและทางเท้าคือดัชนีชี้วัดคุณภาพของเมือง เมืองใดมีถนนและทางเท้าที่มีชีวิตชีวา เมืองนั้นก็มีความน่าสนใจ แต่ในทางตรงกันข้าม เมืองที่มีถนนซึ่งเงียบเหงา จะรู้สึกน่าเบื่อและไม่ปลอดภัย

1.2 การออกแบบถนนให้มีชีวิตชีวา ทำได้โดยการดึงดูดให้มีผู้คนเดินผ่านไปมาอยู่ตลอดเวลา เช่น มีร้านรวงที่หลากหลาย จำหน่ายสินค้าพิเศษ หรือให้บริการซึ่งที่อื่นๆ ไม่มี ถนนและทางเท้าที่มีผู้คนเดินผ่านจำนวนมากจะเกิดความน่าสนใจ เพราะผู้คนมักชอบดูผู้คนด้วยกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่ควรออกแบบถนนสายต่าง ๆ ให้มีลักษณะเหมือน ๆ กันไปหมด

2. ความหลากหลาย

2.1 ในย่านใจกลางเมือง ควรใช้ที่ดินแบบผสมผสาน ทั้งที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน ร้านค้า และแม้กระทั่งอุตสาหกรรมที่ปราศจากมลภาวะ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นั้นสามารถทำให้สะอาด เงียบ และสวยงามได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีผู้คนผ่านไปผ่านมาจำนวนมาก ๆ ตลอดเวลา

2.2 ควรอนุรักษ์อาคารเดิมๆ ไว้ให้มีสัดส่วนมากกว่าอาคารใหม่เพื่อรักษาระดับเศรษฐกิจของท้องถิ่น เหมอมองเห็นภัยที่เกิดจากการกว้านซื้อกิจการย่อยของนักลงทุนระดับอภิมหาโครงการและเจ้าของธุรกิจลูกโซ่ ซึ่งจะส่งผลให้เจ้าของธุรกิจรายย่อยที่มีความสัมพันธ์อันสนิทสนมกับลูกค้าไม่สามารถต้านทานได้ และในที่สุด ร้านรวงที่มีชีวิตชีวาและหลากหลายก็จะถูกแทนที่ด้วยห้างขนาดยักษ์และความสัมพันธ์กับลูกค้าแบบใหม่ซึ่งไม่จริงใจหรือแนบแน่นเหมือนเดิม

2.3 เพื่อความมีชีวิตชีวาและความหลากหลายในย่านใจกลางเมือง โดยเฉพาะเมืองใหญ่ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความหนาแน่นทั้งอาคารและผู้คน แต่ไม่ใช่การสร้างความแออัด เจนเจคอปส์ เสนอว่าค่าความหนาแน่นที่เหมาะสมในย่านใจกลางเมืองนั้น ไม่ควรน้อยกว่า 40 ครอบครัวต่อไร่ ยิ่งถ้าได้ถึง 50-80 ครอบครัวต่อไร่ ก็จะยิ่งดีมาก เพราะจะทำให้เกิดอาคารหลาย ๆ รูปแบบ เกิดบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา ผู้คนก็จะได้พบปะสังสรรค์และช่วยกันสอดส่องดูแลความปลอดภัย

ทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง

Lynch (1981) ได้สรุปคำว่า SENSE หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเรื่องจินตภาพของเมือง ที่เกี่ยวข้องกับ ระบบมโนทัศน์ การรับรู้ และกระบวนการทางปัญญา ซึ่งก่อให้เกิด

1. ความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่พิเศษ (Sense of Place)
2. ความรู้สึกถึงตำแหน่งแห่งหน (Sense of Orientation) จากโครงสร้างทางจินตภาพ และแผนที่ทางจิต
3. ความรู้สึกถึงความเป็นโอกาสพิเศษ (Sense of Occasion)

เมื่อเกิดความรู้สึกต่อสถานที่ซึ่งมีเอกลักษณ์และโครงสร้าง (Identity and Structure) ที่ดีแล้ว จิตของเราก็จะเกิดการจดจำ ทำให้เกิดความมั่นใจ ความอบอุ่นใจ และไม่กลัวว่าจะสับสนหรือหลงทางในเมืองที่สลับซับซ้อน ไม่ว่าในด้านสถานที่หรือด้านกาลเวลา แต่นอกเหนือจากนี้ เรายังต้องอาศัยหลักการที่เสริมความจดจำอีกอย่างน้อย 3 ประการ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความรู้สึกต่อรูปทรง คือ Congruence, Transparency และ Legibility

สำหรับ Congruence Lynch หมายถึง ความไม่ขัดแย้งระหว่างรูปทรงของอาคารสถานที่กับประโยชน์ใช้สอยของมัน Transparency หมายถึง กิจกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามครรลองของกฎธรรมชาติ ส่วน Legibility ซึ่งแปลตรงตัวว่า การอ่านเข้าใจได้ นั้น เขาหมายถึงการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ในเมือง เช่น ป้าย ธง รั้วเก่า ๆ สีของหลังคา ซึ่งสื่อความหมาย (MEANING) ให้กับความรู้สึกของผู้คนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม Lynch ได้เตือนว่า การสร้างเอกลักษณ์และโครงสร้างของเมืองให้มีความชัดเจน กระชับ และแจ่มแจ้ง นั้น ไม่ได้หมายความว่า ต้องสร้างให้ทุกสิ่งทุกอย่างแจ่มแจ้งไปทั้งหมด ยังมีความจำเป็นที่จะต้องคงความคลุมเครือไว้บ้าง เพื่อให้เกิดการค้นหาและสำรวจเพิ่มเติม นั่นคือ สร้างหรือปรับปรุงเมืองให้มี SENSE เป็นหลักที่สมบูรณ์ขึ้น แล้วปล่อยให้ผู้คนสำรวจค้นหารายละเอียดด้วยตนเอง เช่น จากภาพวาดของจิตรกร หรือ จากบทบรรยายของนักประพันธ์ เป็นต้น

แนวความคิดเรื่องเมืองน่าอยู่

ข้อมูลจากสถาบัน Priorities Institute ได้กล่าวถึงปัจจัยของเมืองน่าอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่เกี่ยวข้องกับกรวางแผนการใช้ที่ดินในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy)
2. ทุกครัวเรือนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ (Computers in Every Residence)
3. มีการวางผังเมืองแบบผสม (Mixed-Use Zoning)
4. บ้านที่สามารถซื้อเป็นของตนเองได้ (Affordable Housing)
5. สถาปัตยกรรมพลังแสงอาทิตย์ (Solar Architecture)
6. การจัดผังหมู่บ้านเป็นกลุ่ม (Cluster & Co-Housing)
7. มีสวนสาธารณะและพื้นที่ว่างในเมืองมาก (High % Open Space & Parks)
8. ภูมิทัศน์ประหยัดน้ำ/มีการอบรมการเกษตร (Xeriscaping/Permaculture)
9. มีศูนย์ชุมชน (Community Centers)
10. มีการกสิกรรมของเมือง (Organic & Urban Agriculture)
11. มีวัฒนธรรมเกี่ยวกับน้ำ (Aquaculture)
12. มีรถรางที่ไม่ก่อมลภาวะ (Light Rail & Trolleys)
13. ส่งเสริมการขี่จักรยาน เรือ หรือ รถม้า (Bike, Blade, & Horse Trails)
14. การไม่ใช้รถยนต์ (No Automobiles)

ทฤษฎีด้านภูมิทัศน์เมือง

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

ในด้านพฤติกรรมสามารถจำแนกนักท่องเที่ยวเมืองออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการท่องเที่ยว มีความสนใจในด้านศิลปวัฒนธรรม และมีความสามารถในการถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ลักษณะของการเที่ยวชมเมืองที่มีความแตกต่างทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีความคาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทาง (Orientation) ของตัวเอง ความสะอาด ความสะดวกสบาย และเอกลักษณ์มากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย

ปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว

จากการรวบรวมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้นำทางท่องเที่ยวในเมืองต่างๆ พบว่าการท่องเที่ยวในเมืองปัจจุบัน นักท่องเที่ยวมักประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ขาดการบอกทิศทาง ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและส่วนบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการบอกทิศทางที่ชัดเจน การบอกทิศทางนี้อาจเป็นรูปของป้ายบอกทางด้วยอักษรด้วยรูป แผนที่ รูปภาพหรือการออกแบบสถานที่ให้สามารถสื่อการเข้าถึงจุดต่าง ๆ ได้โดยง่าย จึงควรมีการวางแผนโดยรวมว่าจุดใดควรใช้สื่ออย่างไร และจัดให้สิ่งนั้น ๆ อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม

2. ขาดความสะดวกสบายในบริเวณ ในกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการสิ่งบริการอื่นๆ ด้วย เช่น บริเวณพักรอกอยกลุ่ม บริการด้านห้องน้ำห้องส้วม

3. การที่เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นถูกทำลาย ในบริเวณสถานที่สำหรับการเข้าชม การปล่อยให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ตามใจชอบ หรือผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวนั้นประพฤติตามใจชอบ อาจเป็นการทำลายบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว

4. ความไม่สะดวกในการเข้าถึงจุดต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเพราะสภาพถนนคับแคบเกินไป เกรงจะเกิดอันตราย

5. มีความแออัดหรือขาดการระบายอากาศที่ดี ความแออัดมักเกิดจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้สถานที่เกินกว่าสถานที่นั้น ๆ จะรับได้ ซึ่งนำไปสู่ความหงุดหงิด ความไม่สบายกาย และไม่สบายใจ

6. ขาดความต่อเนื่องของเส้นทาง สำหรับบางบริเวณ การเดินชมตามถนนสายสำคัญ ๆ มีความน่าสนใจ แต่ไม่อาจกระทำได้นี้เนื่องจากไม่มีทางเดินต่อเนื่อง หรือบาทวิถีแคบเกินไป

7. สภาพอากาศร้อนและมีฝุ่นมาก เสียงดังหนวกหูจากขบวน

8. ขาดกิจกรรมในเวลากลางคืน ในบางเมืองนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องอยู่ในที่พัก ทั้งที่ ต้องการออกไปสัมผัสชีวิตชาวเมือง กิจกรรมในเวลากลางคืนไม่จำเป็นต้องเป็นบาร์หรือไนต์คลับ แต่อาจหมายถึงตลาดร้านค้าที่เปิดในเวลากลางคืน หรือการแสดงวัฒนธรรมต่าง ๆ

ข้อพิจารณาเหล่านี้จะได้นำไปสู่แนวทางในการเสนอการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต่อไป

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมือง

1. องค์ประกอบหลักของเมืองที่มองเห็นได้

ในเมืองแต่ละเมืองมีองค์ประกอบหลักที่มองเห็นได้ และเป็นส่วนสำคัญในการสร้าง เมืองให้สวยงาม มีความน่าประทับใจต่อนักท่องเที่ยวและผู้ที่อยู่อาศัย ดังนี้

1.1 ธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ยังคงอยู่ในเมือง เช่น แม่น้ำ คลอง บึง ภูเขา น้ำ พรุ ฯลฯ

1.2 อาคารและส่วนประกอบอาคาร ได้แก่ บ้านอาคาร ตึกแถว อนุสาวรีย์ รวมถึง ส่วนประกอบของอาคาร เช่น ป้าย กันสาด ลานทางเข้าอาคาร

1.3 ที่เว้นว่างต่างๆ ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ของเมือง ลานเชื่อมระหว่างอาคาร

1.4 ถนน ทางเดิน ทางสัญจรต่างๆ ได้แก่ ถนน ทางเท้า ทางจักรยาน ทางรถไฟ รวมถึง แม่น้ำลำคลองที่ใช้ในการสัญจร นับเป็นส่วนประกอบของเมืองที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยที่ส่วนประกอบของเมืองเหล่านั้น จะเรียงรายและเข้าถึงได้จากแนวทางสัญจรเหล่านี้

1.5 มนุษย์และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ชาวเมืองที่อยู่อาศัยในเมือง ประกอบ กับการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมในส่วนต่างๆ ของเมือง เป็นส่วนประกอบที่ทำให้เมืองมีชีวิต มีการ เคลื่อนไหว บางกิจกรรมทำให้ผู้มาเยี่ยมชมเมืองนั้นเกิดความสนใจที่จะเข้าไปสัมผัสและเข้าร่วม

ในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย กิจกรรมนี้มีได้หมายถึงเฉพาะงานเทศกาลพิเศษ แต่หมายถึงกิจกรรมประจำวันของชาวเมืองด้วย เช่น กิจกรรมค้าขาย กิจกรรมพักผ่อน การรอรถประจำทาง เสียงหัวเราะ การพูดคุย เป็นต้น

การแจกแจงองค์ประกอบของเมือง จะทำให้สามารถวางแผนการพัฒนาในแต่ละส่วนเป็นการเฉพาะเจาะจงได้ เช่น ในพื้นที่ธรรมชาติจะทำการอนุรักษ์อย่างไร ส่วนของสถาปัตยกรรม จะฟื้นฟู อนุรักษ์ หรือควบคุมรูปแบบอย่างไร การส่งเสริมให้เพิ่มพื้นที่ว่างในเมือง การจัดการระบบการสัญจร การส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและสอดคล้องกับพื้นที่ เป็นต้น

2. การรวมองค์ประกอบของเมืองเข้าด้วยกัน

การรวมองค์ประกอบของเมืองหรือการวางผังเพื่อพัฒนาเมือง สามารถจัดทำได้ใน 2 ระดับ คือ

2.1 ระดับผังเมืองรวม เป็นการวางแผนควบคุมการเจริญเติบโตของเมืองให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการเป็นอยู่ บางเมืองมีระบบผังเมืองรวมที่มุ่งเน้นเรื่องนโยบายและการใช้สอยพื้นที่ บางเมืองก็มีระบบผังเมืองที่ผนวกการวางแผนด้านความสวยงามของเมืองไว้ด้วย โดยมีการใช้แนวถนนเป็นการวาง “ช่องมอง” มี “จุดเน้น” ตามที่ต่าง ๆ ของเมือง เมืองที่มีระบบผังเมืองที่ผนวกสุนทรียภาพไว้ด้วย เช่น เมืองปารีส เมืองวอชิงตัน ดี.ซี. เป็นต้น

2.2 ระดับรายละเอียดเฉพาะส่วน เป็นการวางแผนรายละเอียดในย่านใดย่านหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะถอยร่นของอาคาร การวางระบบป้ายให้เป็นระเบียบ การจัดระเบียบการขายสินค้าริมทางเท้า การวางรูปแบบทางเท้า เป็นต้น

การวางแผนรายละเอียดเฉพาะย่านนี้ หลังจากยุค City Beautiful Movement ซึ่งเกิดในช่วงประมาณ ค.ศ.1893 เป็นต้นมา เมืองในสากลประเทศหลายเมืองทำการวางแผนภายใต้แนวความคิดว่า บรรยากาศเพื่อนคลายของเมือง ไม่จำเป็นต้องเกิดเฉพาะในบริเวณที่จัดเตรียมไว้เป็นส่วนสาธารณะเท่านั้น แต่สามารถจะเกิดแทรกได้ทั่วไปภายในเมือง เช่น ลานหน้าอาคาร บริเวณทางเท้า ริมแม่น้ำและคลองที่ไหลผ่านเมือง ที่ว่างเล็กๆ น้อยๆ ในเมือง เป็นต้น ทำให้เมืองทั้งเมืองเป็นบริเวณที่มีบรรยากาศดี สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชาวเมือง

3. เมืองสวยได้อย่างไร

จากการวางผังเพื่อจัดองค์ประกอบของเมืองนั้น สิ่งที่สามารถทำให้เมืองเกิดความสวยงามนั้น ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ความเป็นระเบียบ เป็นองค์ประกอบแรกที่ทำให้เมืองทุกเมืองสวยงาม คำว่า “ระเบียบ” ในที่นี้หมายถึง ในด้านความสะดวกในการทำกิจกรรมและในด้านการเห็นภาพที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะดวกในการทำกิจกรรม ได้แก่ การที่มีการสัญจรสะดวกราบรื่น การหาสิ่งที่ต้องการพบได้สะดวก การทำกิจกรรมทุกอย่างเป็นไปโดยสะดวก การเห็นภาพที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่ การที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ของเมืองได้จัดรวมกันไว้อย่างกลมกลืนไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกสับสนวุ่นวายและส่วนประกอบของเมืองเหล่านั้นไม่ดูสกปรก ชำรุด หักพัง จนทำให้ดูคล้ายกับว่าไม่ได้รับการเอาใจใส่

3.2 ความสบาย ในที่นี้หมายถึง ความสบายตามสมควรแก่สภาพ ได้แก่ ความไม่ร้อนจนเกินไป ไม่หนาวเกินไป ไม่มีฝุ่นมากจนเกินไป พื้นที่ไม่แคบอัดอัดจนเกินไป ทั้งนี้สภาพแวดล้อมบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สภาพอากาศ แต่เราสามารถจัดเตรียมบริเวณให้สภาพอากาศนั้น ๆ บรรเทาลงได้ เช่น จัดเตรียมร่มเงา การพยายามไม่ให้มีลานรับแดดที่กว้างใหญ่ ซึ่งจะเป็นส่วนเพิ่มความร้อนให้กับบริเวณ การเตรียมพื้นที่ให้ใช้หลบฝนได้สำหรับเมืองที่มีฝนตกบ่อยเป็นระยะยาว เป็นต้น

3.3 การมีสารูป (Image) ที่ชัดเจน หมายถึง การมีภาพรวมของเมืองนั้น ๆ เกิดความชัดเจน ง่ายต่อการจดจำ รู้สึกมั่นใจในการสัญจร เกิดความประทับใจ และเกิดความรู้สึกสัมพันธ์กับเมือง นั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น หลังจากที่ได้เยี่ยมชมเมืองนั้นมา ซึ่งภาพรวมของเมืองเกิดขึ้นได้จากความชัดเจนขององค์ประกอบเมืองตามแนวคิดของเควิน ลินซ์ (Kevin Lynch) ประกอบด้วย 5 ประการ คือ เส้นทาง (Path) ขอบเขต (Edge) ย่าน (District) ที่รวมกิจกรรม (Node) และที่หมายตา (Landmark)

3.4 การมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน เมืองทุกเมืองจะต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ หรือมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติ เช่น ตุโฮทัย อูซุยา เมืองที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน เช่น เชียงใหม่

ลำปาง เมืองที่มีภูมิประเทศพิเศษ เช่น พัทธา ภูเก็ต สงขลา เมืองที่การประกอบอาชีพที่น่าสนใจ เช่น จันทบุรีทำสวนผลไม้ กระบี่ทำสวนยางพารา ระนองทำเหมืองแร่ เป็นต้น ซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักในเมืองนั้น ๆ มากขึ้น และมีผลต่อเนื้อหาทำให้เกิดความพึงพอใจในลักษณะเฉพาะนั้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการเข้าไปสัมผัสและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ

3.5 การมีลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี ลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดีหมายถึง มีลักษณะสวยงามชวนให้ผู้พบเห็นเกิดความสบายใจและรื่นรมย์ใจ มีสุนทรียภาพที่ดีที่จะเกิดขึ้นในเมืองได้แก่ การได้เห็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของเมืองปรากฏในลักษณะที่กลมกลืน สนับสนุนซึ่งกันและกัน มีสีสันที่กลมกลืนหรือตัดกันในลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งนักออกแบบเมือง (Urban Design) จะต้องมององค์ประกอบของเมืองในแง่ของรูปทรง (Shape) ขนาด (Scale) สัดส่วน (Proportion) สี (Color) ผิวสัมผัส (Texture) และนำองค์ประกอบเหล่านี้มาจัดวางให้เกิดความเป็นเอกภาพ (Unity) โดยการจัดวางใกล้เคียง การใช้ความต่อเนื่อง หรือสร้างการเน้นด้วยการใช้ความต่าง การมีระยะเว้นว่าง การใช้เส้นนำสายตา เป็นต้น

นโยบายการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง

1. หลักการพัฒนา

การพัฒนาจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และวัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องกับปรัชญา และความคิดที่มีเหตุผลและเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรเมือง ผู้รับผิดชอบและการดำเนินการพัฒนา ซึ่งต่างฝ่ายก็มองและคาดถึงผลที่จะรับต่างกันนั้น คือ

1.1 สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง ได้แก่ สิ่งที่นักท่องเที่ยวหวังที่จะเห็น ได้แก่ ภูมิทัศน์ในท้องถิ่นต่างๆ ที่มีลักษณะแปลกตาที่เคยเห็น (Exotic) ซึ่งอาจมีดังนี้

1.1.1 เอกลักษณ์พื้นถิ่น เช่น รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นไทยพื้นถิ่นนั้น ไม่ใช่สากลหรือเหมือนพื้นถิ่นอื่น ๆ หรือเหมือนของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตก

1.1.2 ภูมิทัศน์และบรรยากาศเมืองร้อน ต้นไม้พื้นเมืองและสิ่งแวดล้อมที่มีได้
เปลี่ยนสภาพเดิมมากนัก

1.1.3 วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนพื้นถิ่นและการได้มีส่วนได้สัมผัสกับ
ประชากรเจ้าของเมือง

1.1.4 ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความร่มรื่นของสิ่งแวดล้อม
ตลอดจนบรรยากาศที่ผ่อนคลายแบบตะวันออก

1.1.5 การสัญจรทางเท้าที่เป็นระบบพอสมควร มีความสะดวก ปลอดภัย และง่าย
ในการเทียบเคียงกับแผนที่

1.1.6 ระบบป้ายข้อมูลที่มีภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล จะช่วยในการเดินทาง
ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งในสามข้อหลังเป็นความ
คาดหวังทั่วไป

1.2 สิ่งที่ประชากรของเมืองคาดหวัง การคาดหวังของประชากรผู้อยู่อาศัยในเมืองนั้น
อาจมีความคาดหวัง ทศนะ และค่านิยมที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวเล็กน้อยหรือตรงกันข้าม
ประชากรพื้นถิ่นอาจมีแนวโน้มที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ไม่จำเจเหมือนของเดิม ต้องการ
การพัฒนาที่ทันสมัยแบบชาวตะวันตกซึ่งสวนทางกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะ
ภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมแบบตะวันออก แต่ทั้งนี้ก็มีปัญหาใหญ่เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่สามารถ
อธิบายและชี้แจงให้เข้าใจได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ประชากรท้องถิ่นคาดหวังจากการพัฒนา
ภูมิทัศน์เมือง อาจเป็นดังนี้

1.2.1 มีที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น

1.2.2 ได้อยู่อาศัยและดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่ดี มีความรื่นรมย์
และสร้างความปิติมากขึ้นกว่าเดิม

1.2.3 เกิดความภาคภูมิใจต่อเมืองของตนยิ่งขึ้น

1.2.4 ได้รับประโยชน์อื่นร่วมกับนักท่องเที่ยว เช่น ความสะดวกในการเดินและระบบป้ายข้อมูลต่างๆ

1.3 ผู้รับผิดชอบและดำเนินการพัฒนาคาดหวัง ผู้พัฒนา คือ ผู้ที่จะต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น สิ่งที่ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคาดหวัง ก็คือ

1.3.1 การใช้งบประมาณน้อยหรือสามารถแบ่งโครงการพัฒนาเป็นขั้นตอนได้โดยง่าย

1.3.2 เป็นโครงการพัฒนาที่ไม่ขัดแย้งหรือขัดแย้งน้อยกับหน่วยงานอื่น หรือกับประชาชนผู้อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ นั่นคือ เป็นโครงการที่ได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากประชาชนส่วนใหญ่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 เป็นโครงการพัฒนาที่ได้รับผลตอบแทนหรือมีผลกระทบต่อสังคมในทางบวกสูง

1.3.4 เป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของประเทศหรือท้องถิ่นด้วย

1.3.5 เป็นโครงการที่มีผลก่อให้เกิดผลบวกทางด้านการประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2. แนวทางการพัฒนา

จากหลักการข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวทางในการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับความคาดหวังของทั้งสามฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังได้กล่าวมาแล้ว และในขณะเดียวกันก็ต้องถูกต้องตามหลักวิชาการและควรเป็นไปตามหลักปรัชญาที่ถูกต้องด้วยเช่นกัน ในการกำหนดแนวทางพัฒนาจะต้องตอบคำถาม หรือตรวจสอบปัจจัยสำคัญต่างๆ ดังต่อไปนี้เสียก่อน คือ

2.1 จะพัฒนาอะไร อะไรคือสิ่งที่เรียกว่าภูมิทัศน์ของเมืองนั้น ก็จะต้องค้นหาและบ่งชี้องค์ประกอบภูมิทัศน์ของเมือง และทำการจัดประเภทให้เป็นหมวดหมู่

2.2 บ่งชี้ปัญหาของภูมิทัศน์เมือง โดยทำการบ่งชี้ปัญหาภูมิทัศน์ในแต่ละประเภท พร้อมทั้งแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

2.3 จะพัฒนาอย่างไร ได้แก่ วิธีการแก้ปัญหาซึ่งจะต้องตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและตรงกับวัตถุประสงค์หลัก

2.4 การจัดลำดับความสำคัญและขั้นตอนในการพัฒนา โดยดูว่าการจัดขั้นตอนในการพัฒนาควรเป็นอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

2.5 งบประมาณในการพัฒนา ดูว่างบประมาณในแต่ละโครงการย่อยจะเป็นเท่าใด และควรจัดสรรอย่างไร

โดยเนื้อหาของการศึกษาฯ ในครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาตามแนวทางในข้อ 2.1 ถึง 2.3 คือการจัดหมวดหมู่ขององค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง การบ่งชี้ปัญหาภูมิทัศน์เมือง และข้อเสนอแนะในการพัฒนา ส่วนหัวข้อการจัดลำดับความสำคัญและขั้นตอนในการพัฒนา และหัวข้องบประมาณในการพัฒนานั้นเป็นเนื้อหาหลักอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะต้องมีการศึกษาเพื่อนำไปใช้พัฒนาเมืองต่อไป

แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง

1. ย่าน (District) และที่รวมกิจกรรม (Node)

1.1 ประเภทของย่านและที่รวมกิจกรรม แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

1.1.1 ย่านประวัติศาสตร์ ส่วนมากจะเป็นย่านที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์รูปแบบของอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่

1.1.2 ย่านพาณิชย์ เป็นย่านที่มีการค้าขายและธุรกิจบริการต่าง ๆ

1.1.3 ย่านเรจิมย์ เป็นย่านที่มีสถานบริการให้ความบันเทิงเรจิมย์อยู่รวม ๆ กัน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.1.4 ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่มีการประกอบอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน และสำคัญจนกลายมาเป็นย่านอุตสาหกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยวได้

1.1.5 ย่านที่พักอาศัย จะเป็นย่านที่พักอาศัยของชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มี ศิลปวัฒนธรรม และความเป็นอยู่เป็นพิเศษที่แตกต่างออกไป สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์

1.1.6 ย่านสถานที่ราชการ เป็นย่านที่มีอาคารสถานที่ราชการต่าง ๆ

ย่านต่างๆ ภายในเมืองควรจะได้รับ การจัดแบ่งประเภท เพื่อที่ว่าในการพัฒนาจะได้สามารถ เอลักษณะเด่นๆ เหล่านี้มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์กับนักท่องเที่ยวได้

1.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองจะมีแนวทางที่แตกต่างกันไปตามลักษณะแต่ ละเมืองและจำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงปัญหาในแต่ละพื้นที่เสียก่อน จึงจะสามารถกำหนด แนวทางการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงได้ โดยอาศัยแนวทางในการปรับปรุงโดยสังเขป คือ

1.2.1 การปรับปรุงจินตภาพของย่าน โดยอาศัยการควบคุมการออกกฎ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติหรือเทศบัญญัติขึ้นมาควบคุมเฉพาะย่านได้ เช่น การควบคุมรูปแบบของ สถาปัตยกรรม การควบคุมความหนาแน่น ควบคุมรูปแบบของป้าย เป็นต้น

1.2.2 การแก้ปัญหาความขัดแย้งของการจราจร เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อเส้นทาง สัญจร การเดินเท้า เพิ่มพื้นที่พักผ่อนภายในเมือง

1.2.3 การส่งเสริมกิจกรรม เพื่อช่วยให้ย่านมีจุดสนใจของคนเมืองและ นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น จัดเทศกาล นิทรรศการ งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ

1.2.4 การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ เช่น ชุม ศาลาที่พักคอย รถประจำทาง ม้านั่ง เสาไฟฟ้า กระบะต้นไม้ เป็นต้น

1.2.5 การปรับปรุงขอบเขต เช่น การใช้ต้นไม้เป็นตัวกำหนดขอบเขต การใช้วัสดุปูพื้น สิ่งประกอบถนน เพื่อให้เมืองมีอาณาเขตที่ชัดเจน

2. ที่ว่างโล่ง (Open Space)

ที่ว่างโล่ง ที่กล่าวถึงได้แยกออกเป็น 3 ประเภท ที่สำคัญ ได้แก่ สวนหย่อม ลานกิจกรรม ลานอเนกประสงค์ บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำ ลำคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

2.1 สวนหย่อม

สวนหย่อมจัดว่าเป็นที่ว่างโล่ง (Open Space) ของเมือง และเป็นส่วนที่ตกแต่งเมือง ให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นส่วนที่เพิ่มพื้นที่สีเขียว เพิ่มความร่มรื่นให้กับถนน และทางเท้า

2.1.1 ประเภทของสวนหย่อม

ก) สวนหย่อมตกแต่งเพื่อความสวยงาม ได้แก่ บริเวณที่มีขนาดเล็ก หรือการเข้าถึงลำบาก ไม่เหมาะแก่การใช้สอย เช่น เกาะกลางถนน อนุสาวรีย์ หัวมมส์แยก เป็นต้น

ข) สวนหย่อมที่สามารถใช้งานได้ ได้แก่ เกาะกลางถนนที่มีการสัญจรเบาบาง มีการเข้าถึงได้ พื้นที่ระหว่างอาคารที่ใช้เป็นสนามเด็กเล่น เป็นต้น

2.1.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

ก) ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรวม

ข) ความกลมกลืนกับทางสัญจรของเมือง

ค) การพิจารณาในการใช้งาน เช่น เกาะกลางถนนขนาดใหญ่ ข้ามถนนไปใช้ไม่ยาก หน้าอาคารบางแห่งที่เว้นระยะเข้าไปมาก ๆ พื้นที่ระหว่างอาคารที่เว้นว่างไว้

ง) ความสะดวกในการบำรุงรักษา

จ) คำนึงถึงประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับ เช่น การเพิ่มร่มเงาให้แก่บริเวณ การทำขอบของสวนให้สามารถใช้นั่งพักได้บ้าง

2.2 ลานกิจกรรม ลานอเนกประสงค์ (Plaza)

“ลาน” (Plaza) หมายถึง บริเวณเปิดโล่งกลางแจ้ง ซึ่งเป็นพื้นลาดแข็ง (Paved Area) ถูกล้อมรอบหรือล้อมอยู่เพียงบางส่วนด้วยอาคาร ลานนี้อาจคาดคิดด้วยวัสดุต่าง ๆ กัน เช่น พื้นคอนกรีต พื้นปูอิฐ พื้นปูหิน พื้นปูกระเบื้อง หรือวัสดุหลาย ๆ อย่างผสมกัน และอาจมีพื้นที่บางส่วนแบ่งเป็นแปลงปลูกต้นไม้ แปลงปลูกหญ้าปนอยู่ด้วยได้

ลานนี้เป็นบริเวณซึ่งแยกขาดจากการสัญจรด้วยรถยนต์ จากการจอดรถ จะเป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นที่รวมของผู้คน นักท่องเที่ยว หรือเป็นบริเวณที่เกิดกิจกรรม ต่าง ๆ ในเมืองหรือชุมชนที่มีความหนาแน่นมาก “ลาน” จะเป็นส่วนเปิดโล่งของเมืองเพื่อรับแสงสว่าง เพื่อการพัดผ่านของลม และเพื่อช่วยผ่อนคลายความแออัดของเมือง

2.2.1 ประเภทของลาน สามารถแบ่งตามการใช้สอยออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

ก) ใช้เพื่อการสัญจรหรือเป็นทางเข้า ได้แก่ ลานด้านหน้าอาคารหรือกลุ่มอาคารขนาดใหญ่

ข) ใช้เพื่อการพบปะสังสรรค์

ค) ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

ง) ใช้เพื่อประโยชน์ทางการมองเห็น

จ) ใช้เพื่อประโยชน์หลาย ๆ อย่าง เช่น เป็นพื้นที่แสดงศิลปวัฒนธรรม

2.2.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

ก) แยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสม

ข) การเลือกใช้วัสดุปูพื้น

ค) พิจารณาถึงการเข้าถึงของรถบริการ

ง) คำนึงถึงการระบายน้ำ

จ) การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ม้านั่ง น้ำดื่ม บ่อน้ำ ไฟแสงสว่าง

ชุ่มชื้น

2.3 บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำลำคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

จัดเป็นที่เปิดโล่งที่ช่วยลดความแออัดหนาแน่นของเมือง เป็นบริเวณที่ลมพัดผ่าน และเพิ่มแสงสว่างให้แก่เมือง ดังนั้น การปรับปรุงบ่อน้ำ สระน้ำเดิมที่มีอยู่ให้เพิ่มความน่าสนใจขึ้น เพื่อ กิจกรรมการใช้สอยให้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเช่นกัน

2.3.1 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

ก) การใช้พื้นที่ริมน้ำเพื่อกิจกรรมของเมือง

ข) การปรับปรุงบริเวณชายน้ำ

ค) การพิจารณาให้มีกิจกรรมทางน้ำ

ง) การเพิ่มความสวยงามให้แก่สระน้ำ

3. เส้นทางสัญจร

การเข้าถึง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้เดินทางเข้าสู่บริเวณที่เป็นจุดหมายปลายทาง บริเวณดังกล่าวนี้ควรมีลักษณะที่เชื่อถือได้ มีความประทับใจและให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามสมควร

3.1 เส้นทางนักท่องเที่ยว (Tourist Route)

แนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวนี้

ในหลายกรณีเส้นทางนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นมาโดยอัตโนมัติจากการท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ เส้นทางนี้อาจจะเป็นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือหรืออื่น ๆ

เส้นทางประจำสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับพาหนะที่รับนักท่องเที่ยว ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากพอสมควร มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจในระดับสูง

3.1.1 ประเภทของเส้นทางทัศนจร

สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ ทางเดินเท้า ทางรถยนต์หรือรถโดยสาร ทางจักรยาน ทางเรือหรือแพ รถไฟหรือรถราง พาหนะอื่น ๆ

3.1.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

- ก) ขั้นตอนในการกำหนดเส้นทาง
- ข) การจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ

- ค) การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง
- ง) การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง
- จ) พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ
- ฉ) การปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทาง
- ช) ความต่อเนื่องกับเส้นทางที่ศนาจรภายนอกเมือง

3.2 ถนน

ถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมือง ทำหน้าที่เชื่อมคยงส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนเชื่อมโยงเข้ากับระบบสัญจรไปยังที่อื่น ๆ ของประเทศด้วย

3.2.1 ประเภทของถนนในเมือง สามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ก) ถนนสายประธาน (Highway)
- ข) ถนนสายหลัก (Primary Distributor)
- ค) ถนนสายรอง (District Distributor)
- ง) ถนนสายย่อย (Local Distributor)
- จ) ถนนทางเข้า (Access Road)

ถนนที่มีความสำคัญมากกับทัศนียภาพของเมืองในส่วนรวม คือ ถนนสายหลักและถนนสาทรอง เนื่องจากถนนสองระดับนี้เป็นส่วนเชื่อมโยงจุดสำคัญ ๆ ของเมืองทั้งที่หมายตา ย่านสำคัญ สถานที่สำคัญในระดับเมือง ซึ่งคนส่วนใหญ่จะต้องใช้และผ่านไปมาเป็นประจำ จึงเป็นถนนที่สื่อความหมายของตัวเมืองได้ดีที่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนควรประทับใจในทัศนียภาพในแนวถนนเหล่านี้

3.2.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

- ก) การสร้างทัศนียภาพเข้าสู่เมืองอาจทำได้โดยใช้วัสดุพืชพันธุ์ (Planting) การใช้ป้ายแสดงการต้อนรับ การทำซุ้มประตู เป็นต้น
- ข) การมีขนาดของถนนที่เหมาะสมกับปริมาณการสัญจร
- ค) การคำนึงถึงความสะดวก (Convenience) และความปลอดภัย (Safety)

- ง) ความสวยงามในแนวดน
- จ) ความสวยงามของถนนที่มองเห็นได้จากถนน

3.3 ทางเดินเท้า (Pedestrian Way)

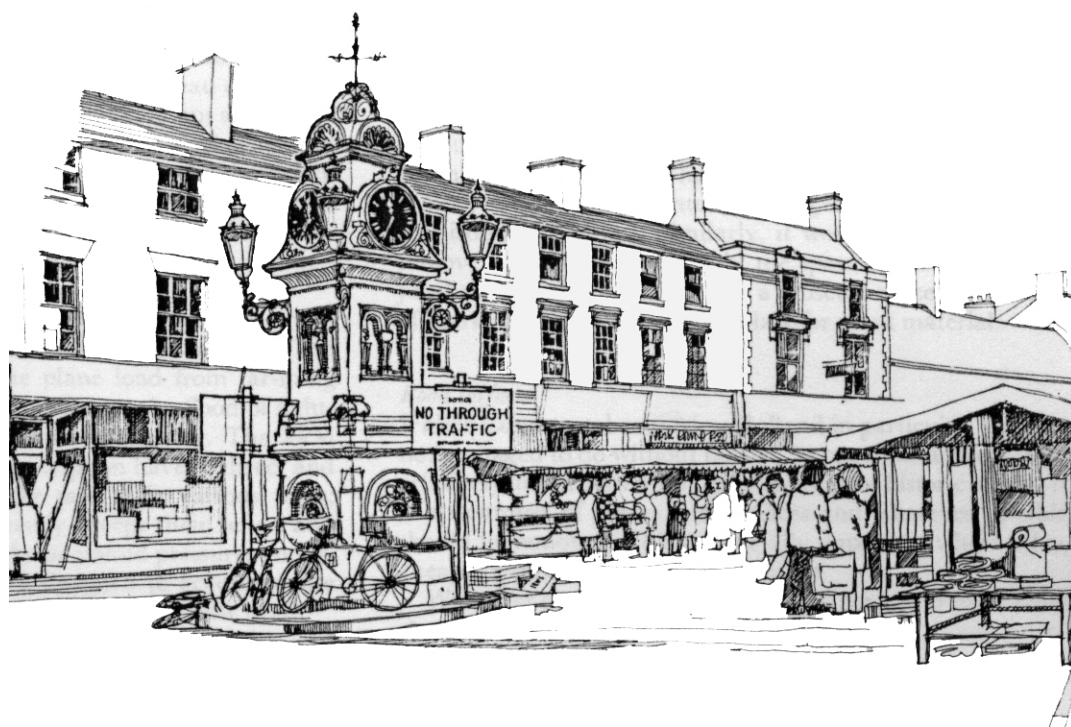
ทางเดินเท้ามีหน้าที่หลัก เช่นเดียวกับถนน คือ รองรับการสัญจรและมีความสำคัญมาก ทัดเทียมกับถนน ทางเท้าอาจเป็นทางเดินที่ขนานไปกับแนวดนก็ได้ หรืออาจแยกต่างหากจากแนวดนก็ได้

ประเภทของทางเดินเท้า สามารถแบ่งออกได้ คือ

- ก) ทางเท้าขนานไปกับแนวดน
- ข) ทางเท้าชนิดที่เป็นทางลัด
- ค) ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์ หรือย่านทางเดินเท้า (Pedestrian Mall)
- ง) ทางเท้าชั่วคราว

ภาพที่ 6 ความน่าสนใจของรูปแบบทางเดินเท้าเนื่องจากมีองค์ประกอบในขนาดหลากหลาย

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบบรรยากาศของพื้นที่พื้นผิวทางเดินที่ไม่มี/มีผิวสัมผัสแตกต่างกัน

ภาพที่ 8 เปรียบเทียบบรรยากาศของพื้นที่พื้นผิวทางเดินที่ไม่มี/มีผิวสัมผัสแตกต่างกัน

3.4 ทางจักรยานและที่จอดรถจักรยาน

ทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวมีข้อดี คือ การจัดการทำได้ง่ายลงทุนไม่มากนัก ใช้พื้นที่ในการสัญจรไม่มาก เป็นการเดินทางที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะใด ๆ ทั้งในเรื่องของเสียง ฝุ่นควัน และอากาศเป็นพิษ รวมทั้งเป็นการประหยัดพลังงาน ได้ออกกำลังกาย เป็นผลดีต่อสุขภาพ ส่วนข้อจำกัดของการใช้จักรยาน คือ ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และมีข้อจำกัดการใช้สำหรับเด็กและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังอาจเกิดขัดแย้งกับพาหนะอื่น ๆ ในเมืองจนทำให้การจราจรติดขัดหรือเกิดอันตรายได้ โดยเฉพาะสำหรับเมืองขนาดใหญ่

ทางจักรยานสำหรับเส้นทางนักท่องเที่ยว เหมาะสำหรับเมืองที่มีจุดสนใจเป็นธรรมชาติที่สวยงามและเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในเมืองนั้นนาน อย่างไรก็ตาม จะพบว่าหลาย ๆ เมืองในประเทศไทยยังนิยมใช้การสัญจรทางจักรยานอยู่อย่างกว้างขวาง แต่ขาดการส่งเสริมหรือจัดการไว้ให้

3.5 ที่จอดรถ

3.5.1 ประเภทของที่จอดรถ สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเภท คือ ที่จอดรถชั่วคราว ที่จอดรถริมถนน ที่จอดรถนอกแนวถนน และอาคารจอดรถ

3.5.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

- ก) การจัดตำแหน่งของที่จอดรถ
- ข) การจัดหาบริเวณจอดรถประเภทที่จอดนอกแนวถนน
- ค) การคำนึงถึงมุมมองสำคัญ
- ง) การทำเขื่อนริมน้ำ
- จ) ทำเรือ

4. ทิวทัศน์ (View) และที่หมายตา (Landmark)

ทิวทัศน์ (View) หมายถึง บริเวณที่มีความสวยงามเป็นพิเศษ อันเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม มีความแปลกแตกต่างไปจากสภาพโดยทั่วไป หรือเกิดจากความพิเศษของสภาพทางธรณีวิทยา เช่น บริเวณชายทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ เกาะ ภูเขา เป็นต้น

4.1 ความสำคัญของที่หมายตา

4.1.1 เป็นตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง

4.1.2 เป็นสิ่งที่จะช่วยในการกำหนดการเดินทาง

4.2 ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

4.2.1 นำนักท่องเที่ยวไปยังจุดที่มีทิวทัศน์พิเศษ

4.2.2 การเสริมทิวทัศน์ให้มีคุณค่ามากขึ้น

5. ภูมิทัศน์เมืองอื่นๆ

5.1 อาคารสาธารณะ

การจัดทำสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง 2 ประการ คือ รูปแบบและการกำหนดตำแหน่งที่ตั้ง โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

5.1.1 ข้อพิจารณาในเรื่องรูปแบบของอาคาร

- ก) คำนึงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นข้างเคียง
- ข) คำนึงถึงสภาพอากาศของท้องถิ่น
- ค) ปรับปรุงอาคารเดิมนำมาใช้งาน

5.1.2 ข้อพิจารณาในการเลือกที่ตั้งอาคาร

- ก) สภาพทางกายภาพของพื้นที่
- ข) พิจารณาการใช้งานโดยรอบบริเวณ
- ค) พิจารณาการวางกลุ่มอาคารเพื่อใช้ประโยชน์จากรรมเงา
- ง) พิจารณาระยะถอยร่นของอาคาร
- จ) พิจารณาด้านการขยายตัวในอนาคต
- ฉ) พิจารณาดำเนินงานโบราณสถาน

5.2 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

5.2.1 ข้อพิจารณาในเรื่องรูปแบบของสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

- ก) คำนึงถึงรูปแบบเดิมของท้องถิ่น
- ข) คำนึงถึงความกลมกลืนของสิ่งประกอบบริเวณทั้งหมด
- ค) คำนึงถึงการใช้งานกลางแจ้ง
- 4) คำนึงถึงการใช้งานของคนจำนวนมาก

5) คำนึงถึงรูปแบบที่ไม่โดดเด่น

6) ในบางโอกาสอาจมีการใช้งานในหลายประเภท เช่น น้ำพุเป็นที่ดื่มน้ำหรืออนุสาวรีย์ ม้านั่งเป็นกระยะขอบต้นไม้

5.2.2 ข้อพิจารณาในเรื่องของตำแหน่งของสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

ก) คำนึงถึงการใช้งาน

ข) คำนึงถึงมุมมอง

5.3 ป้ายโฆษณา

5.3.1 ปัญหาต่างๆ ไปของป้ายโฆษณาที่มีผลต่อภูมิทัศน์เมือง สรุปได้ดังนี้

ก) สร้างความอูจาดทางสายตา

ข) เป็นตัวปิดบังทิวทัศน์ในจุดสำคัญของเมือง

ค) ก่อให้เกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุจากการโคล่นล้มหรือร่วงหล่นจากลมพายุ

ง) ปิดบังการระบายอากาศของอาคาร

5.3.2 การจำแนกป้ายโฆษณา

ก) ป้ายโฆษณาผลิตภัณฑ์/สินค้าโครงการใหญ่/ชนิดถาวร

ข) ป้ายโฆษณาภาพยนตร์

ค) ป้ายโฆษณาชั่วคราว

ง) ป้ายประกาศหรือป้ายเชิญชวนของทางราชการ

จ) ป้ายชั่วคราวอื่นๆ

5.3.3 ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของป้ายโฆษณา

- ก) ป้ายบนหลังคาอาคารหรือโครงสร้าง
- ข) ป้ายบนกันสาดอาคาร
- ค) ป้ายที่มีโครงสร้างบนพื้นดิน
- ง) ป้ายชั่วคราวตามรั้วและกำแพงหรือผนังอาคาร
- จ) ป้ายโฆษณาตามป้ายรถเมล์
- ฉ) ป้ายโฆษณาเคลื่อนที่

5.3.4 แนวทางแก้ปัญหาระยะยาว

- ก) กำหนดย่านต่างๆ ได้แก่ ย่านที่ห้ามติดตั้งป้ายโฆษณาทุกชนิด ย่านควบคุม ย่านส่งเสริม
- ข) ปรับปรุงอัตราภาษีป้ายให้เหมาะสมตามย่าน
- ค) กำหนดรูปแบบและลักษณะการติดตั้งป้าย
- ง) ตรวจสอบและกำจัดการติดตั้งป้ายที่ไม่ได้รับอนุญาต

ภาพที่ 9 เปรียบเทียบการติดตั้งป้ายเพื่อหลีกเลี่ยงการบังทิวทัศน์

5.4 สาธารณูปโภค

ส่วนประกอบของสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ รถประจำทาง เป็นต้น มีผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมืองค่อนข้างมาก กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

5.4.1 ระบบไฟฟ้า ประกอบด้วย เสาไฟฟ้า ตู้ไฟฟ้า ระบบแปลงไฟฟ้า ลานโกไฟฟ้า

5.4.2 สายไฟ เป็นสิ่งรบกวนสิ่งแวดล้อมทางทัศนียภาพที่มากที่สุดของระบบแปลงไฟ สายส่งในเมืองแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สายแรงสูงและสายแรงต่ำ สายแรงสูงส่วนใหญ่จะเป็น 3 หรือ 4 สาย แขนงบนเสาไฟสูงมาก เพื่อความปลอดภัย และจำเป็นต้องตัดต้นไม้ที่อยู่ใกล้เคียงให้พ้นจากสายแรงสูงเวลามีพายุอีกด้วย เป็นเหตุให้ภูมิทัศน์เมืองดูย่ำแย่ลงไปมาก

5.4.3 หม้อแปลงไฟฟ้า ชนิดลอยติดกับเสาไฟฟ้าเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุด เพราะสะดวก และปลอดภัยกว่า จึงเป็นวิธีที่ใช้กันทั่วไป และก่อให้เกิดปัญหาทางทัศนภาพ ทำลายทิวทัศน์ที่งดงามของอาคาร โบราณสถานและวัดต่าง ๆ และทำให้ภูมิทัศน์ฉุนเฉียว

6. พืชพันธุ์

6.1 ประเภทของวัสดุพืชพันธุ์

วัสดุพืชพันธุ์โดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ โครงสร้าง รูปแบบ ลักษณะ รวมทั้งการเจริญเติบโตออกเป็น 4 ประเภท คือ ไม้ยืนต้น (Tree) ไม้พุ่ม (Shrub) ไม้คลุมดิน (Ground Cover) และไม้เลื้อย (Vine) โดยนำมาใช้ในการตกแต่ง ได้ใน 3 ลักษณะ คือ

6.1.1 การใช้ในระดับพื้น (Floor)

6.1.2 การใช้ในระดับผนัง (Wall)

6.1.3 การใช้ในระดับเพดาน (Ceiling)

6.2 ข้อควรคำนึงถึงในการเลือกตำแหน่งของต้นไม้

6.2.1 ระยะห่างจากอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง

6.2.2 ตำแหน่งไม้กีดขวางการใช้งาน

6.2.3 คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

กรณีศึกษาเกาะภูเก็ต

อาคารที่ก่อสร้างในเมืองเก่าภูเก็ตมีความแตกต่างจากอาคารพื้นเมือง คือ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผนังหนา มีเสาคานขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่สูง 2 ชั้น ลวดลายมีการผสมผสานระหว่างศิลปะสถาปัตยกรรมของจีนและยุโรป อาคารส่วนใหญ่จะเป็นตึกแถวและคฤหาสน์ สำหรับอาคารตึกแถวจะมีลักษณะพิเศษ คือ ด้านหน้าแคบแต่มีความยาวมาก มีช่องเปิดภายในอาคารสำหรับรับแสงและระบายอากาศ ภายในมีการขุดบ่อน้ำไว้ใช้ ลวดลายประดับอาคารมีความสวยงามละเอียดอ่อน

หลังจากได้จัดตั้งโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ต โดยคัดเลือกถนนถาวรเป็นโครงการนำร่อง ได้เริ่มดำเนินโครงการโดยการสำรวจสภาพคร่าวๆ ตรวจสอบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ เพื่อให้เข้าใจในระบบวิถีชีวิตความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน เพื่อให้การจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์มีความเป็นไปได้ในระดับท้องถิ่นมากที่สุด ในขณะเดียวกันได้มีการรณรงค์อาคารเพื่อบันทึกข้อมูลทางสถาปัตยกรรม

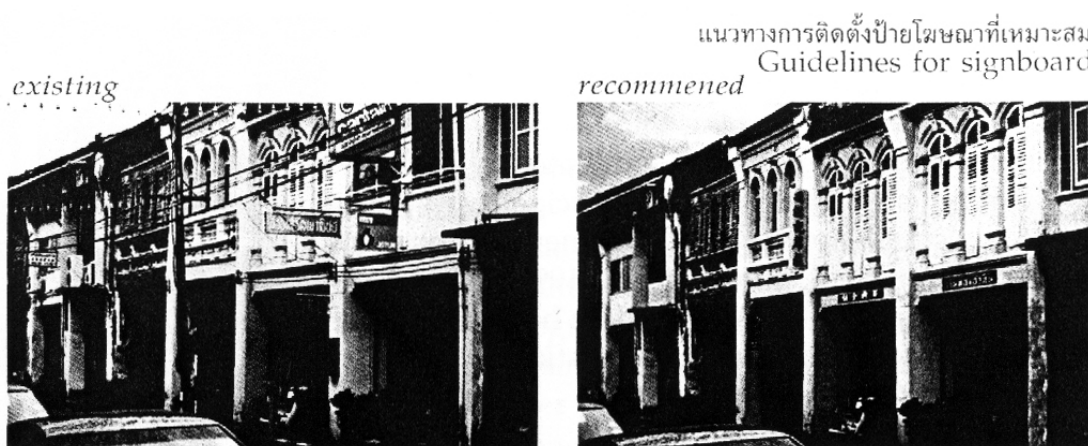
การนำผลการศึกษามาใช้ประโยชน์โดยจัดทำแนวทางการพัฒนาพื้นที่ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาอาคารกับแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค

ปัญหาหนึ่งของการอนุรักษ์อาคารในภูเก็ตคือ การขาดแคลนช่างฝีมือที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการบูรณะอาคาร โดยเฉพาะการซ่อมแซมและผูกลวดลายปูนปั้น การแกะสลักบานประตูและช่องหน้าต่าง นอกจากนั้น ยังประสบปัญหาการขาดการบำรุงรักษาอาคาร การก่อสร้างอาคารที่มีรูปแบบแปลกแยกจากอาคารข้างเคียง การติดตั้งป้ายโฆษณา ป้ายชื่อร้านขนาดใหญ่ การทำสีอาคารฉูดฉาดเพื่อการโฆษณาสินค้า รวมทั้งการปิดช่องทางเดินอันเป็นเอกลักษณ์ของอาคารชิโนโปรตุเกส ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการในการสร้างความเข้าใจแก่เจ้าของกิจการ และการปรับระบบและกลไกในความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนรวมทั้งการจัดการให้มีความช่วยเหลือทางด้านการเงินและเทคนิคต่างๆ

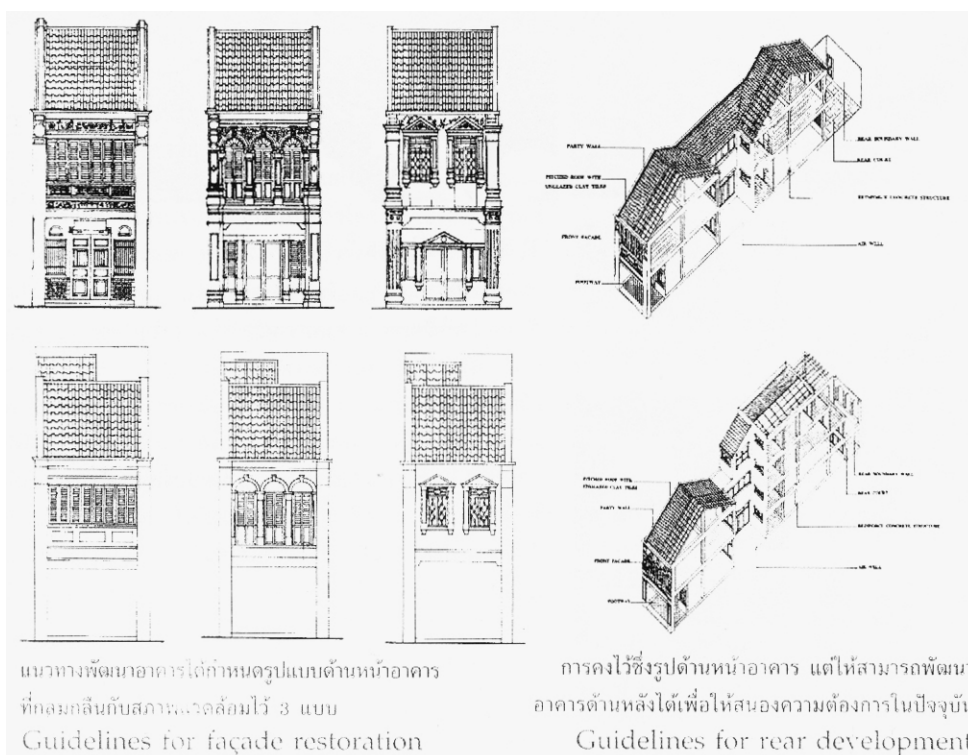
การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การจัดนิทรรศการแสดงความก้าวหน้าของโครงการฯ การจัดประชุมร่วมกับชุมชนเป็นกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องของเทศบาล ซึ่งต่อมาชาวถนนถลางได้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาซ่อมแซมอาคารด้วยตนเอง รวมทั้งการทำสีและการเปิดช่องทางเดินซึ่งผลจากการร่วมกันดำเนินการดังกล่าว ได้พัฒนาขึ้นเป็นงานเทศกาลเพื่อเฉลิมฉลองความก้าวหน้าของโครงการฯ โดยใช้ชื่อว่า งานย้อนอดีตเมืองภูเก็ต และได้กลายเป็นงานเทศกาลประจำปีของย่านการค้าเมืองเก่า

ในงานย้อนอดีตเมืองภูเก็ต นอกจากจะมีผลทำให้สภาพอาคารเก่าที่มีคุณค่าได้รับการบูรณะแล้ว ยังก่อให้เกิดการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของภูเก็ต ทั้งทางด้านอาหาร ขนม การละเล่น การแต่งกาย นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนที่เดินชมเมืองให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ความเป็นไปของเมืองภูเก็ตได้ด้วยตนเอง

เพื่อเป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ ความอดทน และความเสียสละของเจ้าของอาคารที่บูรณะอาคารอย่างดีแม้ว่าจะไม่มีการช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐ เทศบาลเมืองภูเก็ตได้พิจารณา มอบเกียรติบัตรอนุรักษ์อาคารดีเด่นให้แก่เจ้าของอาคาร

ภาพที่ 10 แนวทางการติดตั้งป้ายโฆษณาที่เหมาะสม

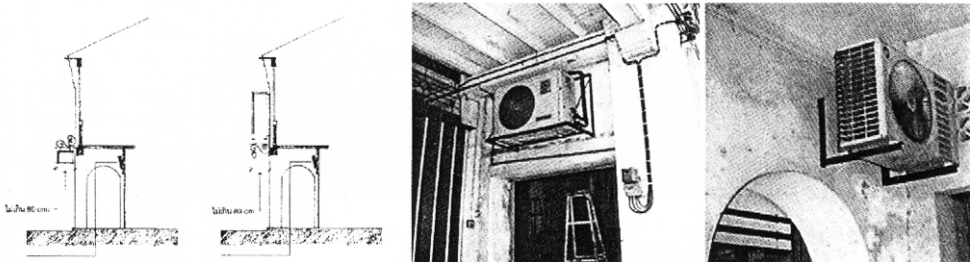

แนวทางพัฒนาอาคารได้กำหนดรูปแบบด้านหน้าอาคาร
ที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมไว้ 3 แบบ
Guidelines for façade restoration

การคงไว้ซึ่งรูปด้านหน้าอาคาร แต่ให้สามารถพัฒนา
อาคารด้านหลังได้เพื่อตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน
Guidelines for rear development

ภาพที่ 11 แนวทางการอนุรักษ์รูปด้านอาคารและพัฒนาพื้นที่ใช้สอยด้านใน

แนวทางการพัฒนาสาธารณูปโภค
Guidelines for public facility development

การออกแบบโคมไฟประดับถนน
Recommended street lighting

ตำแหน่งที่ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ
Appropriate location for installing air conditioning unit

ภาพที่ 12 รูปแบบโคมไฟและตำแหน่งติดตั้งเครื่องปรับอากาศ

กรณีศึกษาโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ต เป็นตัวอย่างการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในด้านการอนุรักษ์อาคาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภูมิทัศน์เมือง การให้ความสำคัญในขั้นตอนเริ่มต้นการพัฒนา คือ การเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพครวัเรื้อน ความคิดเห็น

ต่อการอนุรักษ์ เพื่อให้เข้าใจในระบบวิถีชีวิตความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การจัดนิทรรศการแสดงความก้าวหน้าของโครงการฯ การจัดประชุมร่วมกับชุมชนเป็นกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกอย่างต่อเนื่อง การพิจารณาอบเกียรติบัตรอนุรักษ์อาคารดีเด่นให้แก่เจ้าของอาคารที่มีเจตนารมณ์ ความอดทน และความเสียสละของเจ้าของอาคารที่บูรณะอาคารอย่างดีแม้ว่าจะไม่มีการช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐ ขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเมืองจำเป็นต้องสร้างแนวร่วมกับชุมชนเพื่อที่จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน

งานวิจัยต่างประเทศ

City and Country of Honolulu

เกาะฮอนโนลูลูได้กำหนดแผนระยะยาว 6 แผน ในการพัฒนา เพื่อให้ฮอนโนลูลูเป็นเมืองที่ดีที่สุดในโลกสำหรับการอยู่อาศัย โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. แผนพัฒนาให้เมืองฮอนโนลูลูเป็นเมืองที่สวยงามที่สุดและเป็นเมืองวัฒนธรรมที่งดงามที่สุดในโลก โดยมีแผนพัฒนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกันได้แก่

1.1 แผนการพัฒนาพื้นที่ริมคลอง Ala Wai ซึ่งเป็นคลองหลักของเมืองให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยการเพิ่มพื้นที่ภูมิทัศน์ ทางจักรยาน ดวงโคมส่องสว่าง การเพิ่มพื้นที่สีเขียวบริเวณริมคลอง ความสำเร็จของโครงการนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการได้รับความร่วมมืออย่างดีเยี่ยมจากอาสาสมัครในเมืองจากทั้งสองฝั่งคลอง

1.2 การจัดเทศกาล งานรื่นเริง เมืองฮอนโนลูลู มีเทศกาลใหญ่ ๆ อยู่หลายเทศกาล เช่น เทศกาล The Honolulu Festival ในเดือนมีนาคม พิธีเปิดงาน Aloha State Games ในเดือนเมษายน งาน Make Music และ Taste of Honolulu ในเดือนมิถุนายน งาน Ethnic Festival ในเดือนกรกฎาคม งาน Jingle Bell Run และ Honolulu City Lights ในเดือนธันวาคม และงาน First Night Honolulu ในคืนส่งท้ายปีใหม่ ยังไม่รวมถึงงานประจำปีอย่างงานแข่งเรือมังกรที่สวนสาธารณะ Ala Moana และการขี่จักรยานในวันอาทิตย์ (Bike Sundays) ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ ลานศูนย์กลางเมืองยังมีการจัดงาน นิทรรศการ การแสดงคอนเสิร์ตต่าง ๆ ถึง 75 งานต่อ

ปี มีขบวนพาเหรดทางวัฒนธรรมกว่า 200 ขบวน และมีงานเฉลิมฉลองมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในที่สุดสัปดาห์จะมีตลาดนัดงานหัตถกรรม และงานรื่นเริงจัดในสวนสาธารณะ

1.3 แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองให้มีความสวยงาม ซึ่งบรรลุวัตถุประสงค์จากการปลูกต้นไม้เพิ่ม 5,000 ต้น การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะย่าน Oahu การปรับปรุงสวนสาธารณะเดิม การเพิ่มกิจกรรมของชุมชน เช่น สนามเทนนิส สนามเบสบอล สนามฟุตบอล และอื่น ๆ เมืองได้ทุ่มงบประมาณถึง 199 ล้านดอลลาร์สหรัฐสำหรับการพัฒนาด้านวัฒนธรรม การนันทนาการ และโครงการพัฒนาเมืองด้านกายภาพ ในปี ค.ศ.1998

1.4 การพัฒนาสวนสาธารณะ 300 แห่ง ทั่วเมือง ให้มีความสวยงามมากขึ้น โดยจัดตั้งโครงการ Adopt-A -Park เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากบุคคลและองค์กรธุรกิจต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันดูแลสวนสาธารณะและชายหาด ส่วนหนึ่งของโครงการคือ การให้ความรู้กับกลุ่มเด็ก ๆ ในโรงเรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

2. แผนการอนุรักษ์ให้เมืองฮอนโนลูลูมีสภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิมมากที่สุดในโลก เพื่อทั้งผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยว แผนการพัฒนาเมืองที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ คือ การสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงการการศึกษาการบำบัดน้ำ โครงการยูวชนรักษาความสะอาด โครงการทำความสะอาดแนวปะการัง การบำบัดน้ำเสีย การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ระบบการระบายน้ำจากพายุฝน การทำความสะอาดลำธาร การลดมลพิษในอากาศ และการทำความสะอาดถนน โดยใช้เครื่องมือแรงดันน้ำสูง บริเวณที่เน้นให้เกิดความสะอาด เช่น ป้ายรถเมล์ ทางเท้า ย่านศูนย์กลางเมือง ทางเท้าในเมืองฮอนโนลูลูเป็นหนึ่งในทางเท้าที่สะอาดที่สุดในประเทศ

3. การพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองโดยการจัดหางานโดยคำนึงถึงคุณค่าของชุมชน การไม่เพิ่มประชากรของเมือง และการรักษาสภาพแวดล้อม โดยมีแผนยุทธศาสตร์ดังนี้

3.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมการศึกษา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และเพื่อดึงดูดให้ชุมชนมีการฝึกฝน เก็บตัว และแข่งขันในท้องถิ่น

4. การลดอัตราการเกิดอาชญากรรมเพื่อให้ฮอนโนลูลูเป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดในประเทศ เป็นเป้าหมายสำคัญอันดับหนึ่งของเมือง โดยมีแผนในด้านต่าง ๆ

5. การพัฒนาผังเมืองและระบบสาธารณูปโภค เพื่อให้ฮอนโนลูลูเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 1 (The Most Liveable City) ภายในปี ค.ศ.2050

5.1 ที่พักอาศัย ปัญหาที่พักราคาสูงเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง ปัญหาห้องเช่าไม่เพียงพอ ปัญหาอาคารเก่า ล้าสมัย โดยมีแผนให้เอกชนเข้ามาบริหารและพัฒนาให้มากขึ้น รวมถึงการฟื้นฟูย่าน China Town การใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างเปล่าในเมือง การสร้างที่จอดรถใต้ดิน ศูนย์บ้านพักคนชรา โครงการบ้านจัดสรรต่างๆ

5.2 ระบบขนส่งมวลชน เมืองได้ขยายโครงข่ายรถเมล์อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีรถเมล์ 495 คัน และจะเพิ่มเป็น 650 คัน ก่อนปี ค.ศ.2003 รถสำหรับคนพิการจะเพิ่มจาก 87 คัน เป็น 125 คัน เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชน ได้มีการปรับสัญญาณไฟจราจรให้สัมพันธ์กัน และใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการควบคุมในกว่า 700 แยก ควบคุมจากศูนย์จัดการจราจร (Traffic Management Center) การติดตั้งกล้องวีดีโอ 60 จุด และจะเพิ่มอีก 40 จุด ภายในปี ค.ศ. 1997 เพื่อใช้ควบคุมความเร็วของรถยนต์

5.3 การจัดทำผังระบบทางจักรยานและ In-Line Skating เชื่อม Pearl Harbor ผู้ Diamond Head และบริเวณริมน้ำสู่ Manoa Valley และ Punchbowl

6. การให้บริการประชาชนที่ดีที่สุด โดยใช้เทคโนโลยีและการมีสภาพแวดล้อมที่ดี

กรณีศึกษาการพัฒนาเกาะฮอนโนลูลู เป็นตัวอย่างของการพัฒนาเมืองในเชิงรุก หมายถึง การพัฒนาเมืองนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการแก้ปัญหาของเมืองเท่านั้น แต่ยังสามารถกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ของเมืองให้มีมาตรฐานสูงกว่าเมืองอื่น ๆ เช่น การลดอัตราการเกิดอาชญากรรมเพื่อให้ฮอนโนลูลูเป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดในประเทศ แผนการอนุรักษ์ให้เมืองฮอนโนลูลูมีสภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิมมากที่สุดในโลก เป็นต้น

บทที่ 3

การศึกษาและรวบรวมข้อมูล

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวในเกาะสมุย

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวในเกาะสมุย แบ่งเป็น 4 ช่วงเวลาดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ.2513 ช่วงเศรษฐกิจมะพร้าว

เกาะสมุยถูกรู้จักในนามเกาะมะพร้าว การท่องเที่ยวในเกาะสมุยช่วงนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักด้วยการคมนาคมขนส่งยังเป็นอุปสรรคอย่างมาก การค้าขายที่นำความเจริญมาให้กับเกาะสมุย ก็คือการทำสวนมะพร้าว และผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว เช่น น้ำมันมะพร้าว รวมทั้งผลผลิตเกษตร อื่น ๆ ซึ่งส่งออกนอกเกาะ คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ ชาวสมุยยังนิยมเลี้ยงผึ้งเป็นงานอดิเรก เนื่องจากมีดอกมะพร้าวที่เป็นอาหารผึ้งอยู่ตลอดปี และมีการทำเหมืองแร่เหล็กซึ่งเดือนหนึ่ง ๆ สามารถขุดได้ประมาณหมื่นตัน แต่อย่างไรก็ตาม อาชีพการจำหน่ายมะพร้าวยังเป็นอาชีพหลักของชาวเกาะ

ในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่มีการกล่าวถึงหาดเฉวงและพื้นที่ส่วนบนของตัวเกาะเลย ทั้งนี้เพราะถนนสายรอบเกาะในทางตอนใต้ไปถึงได้สะดวกแค่เพียงบ้านหัวถนนเท่านั้น แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ บริเวณหาดหน้าทอนอันเป็นศูนย์กลางการปกครองของสมุยนั่นเอง แหล่งท่องเที่ยวอื่นได้แก่ บริเวณชายหาดระหว่างถนนด้านใต้จากหาดหน้าทอนไปยังบ้านหัวถนน

ผู้ที่เดินทางมาเกาะสมุยในช่วงนี้เพื่อการท่องเที่ยวจริง ๆ มีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าหรือผู้ติดต่อการค้า ข้าราชการ ส่วนนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะเดินทางมายังเกาะสมุยนั้น เรียกว่า นักเดินทาง นักผจญภัยมากกว่าที่จะเป็นนักท่องเที่ยวจริง ๆ จำนวนนักท่องเที่ยวจึงยังน้อย ทั้งนี้เพราะการคมนาคมยังลำบากด้วยประการทั้งปวง

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2513-2524 ช่วงบุกเบิกการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวประเภท HIPPY

การท่องเที่ยวของเกาะสมุยในช่วงนี้อาจเรียกว่าเป็นยุคบุกเบิก ในปี พ.ศ.2513 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียงประมาณ 14,868 คนเท่านั้น เพราะการเดินทางที่ต้องใช้เวลามากและยุ่งยากหลายขั้นตอน เมื่อมาถึงเกาะแล้ว การออกไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ รอบเกาะก็ลำบาก เพราะเส้นทางภายในเกาะไม่ค่อยสะดวก แม้ว่าจะมีถนนรอบเกาะแล้ว แต่ยังเป็นถนนลูกรัง บางตอนมีสภาพเป็นเพียงทางเดินเท่านั้น รถยนต์ธรรมดาไม่สามารถแล่นผ่านไปมาได้โดยตลอด นักท่องเที่ยวที่เข้ามานักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นพวกนักเดินทาง (Travellers) หรือนักผจญภัยเสียมากกว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว (Tourists) กล่าวคือ พวกเดินทางแสวงหาสภาพธรรมชาติต่าง ๆ ทั่วโลก เกาะสมุยในขณะนั้นเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเงินไม่มากนัก แต่มีใจรักในการเดินทาง ได้เริ่มเข้ามาถึงเกาะสมุย เที่ยวแสวงหาธรรมชาติรอบ ๆ เกาะสมุย และประทับใจในความเงียบสงบและสวยงาม และน้ำทะเลที่ใสสะอาดของหาดเฉวงซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเกาะ ก็เลยพักอยู่ตามบ้านชาวบ้านแถวนั้น สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางให้เข้ามาสมุยก็คือ Sand Sea and Sun นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสมุยในช่วงนี้ส่วนใหญ่ถูกเรียกว่า “ฮิปปี” (Hippies) มักนิยมเข้ามาเสพยาเสพติดพวกกัญชา หรือ เห็ดเมา (Magic Mushrooms) สมุยเป็นที่หยุดแวะและเป็นที่พักผ่อนตามเส้นทางที่เรียกว่า “Hippy Trail” ระหว่างบาหลีกับกัมพูชา เนื่องด้วยสมุยเป็นเหมือนสวรรค์ที่ชาวตะวันตกต้องการ คือ มีหาดทรายขาว

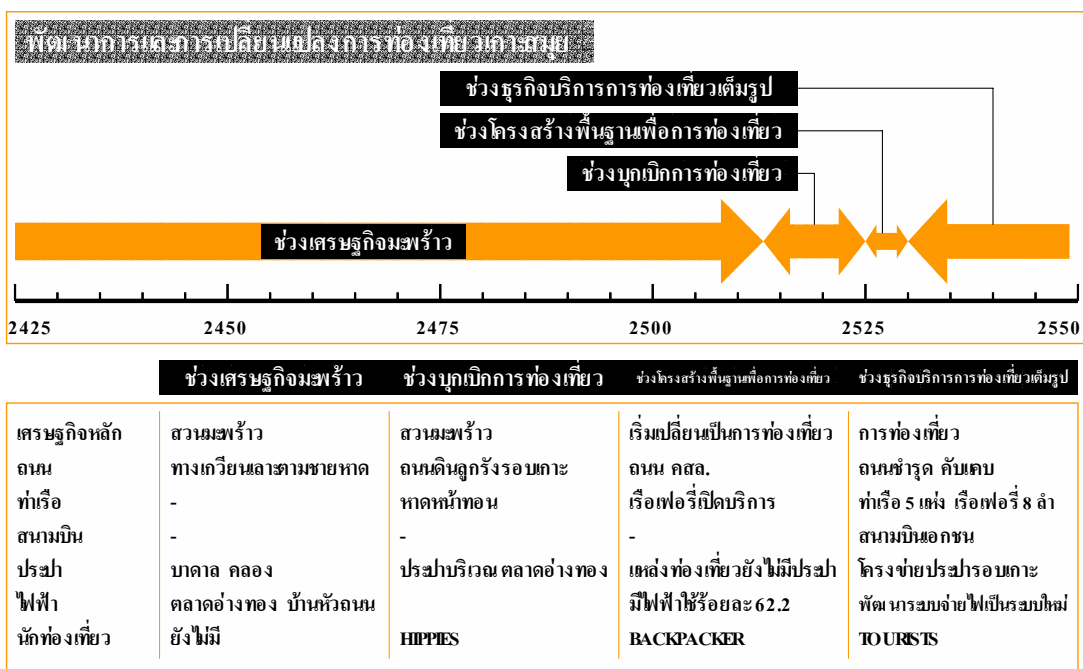
ช่วงที่ 3 พ.ศ.2525-2529 ช่วงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว Backpackers

ในช่วงนี้การท่องเที่ยวได้รับการเอาใจใส่จากภาครัฐ โดยการปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งด้าน ถนน การคมนาคมขนส่งระหว่างภายนอกกับเกาะสมุย การเปิดเส้นทางเรือเฟอร์รี่ การเดินทางทางอากาศ แหล่งสถานบันเทิงก็เกิดขึ้น ในช่วงนี้ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร แม้ว่าจะไม่ทั่วถึงและดีพอ แต่ก็ได้รับการปรับปรุงพัฒนาและเห็นความสำคัญมากกว่าช่วงที่ผ่านมา รูปแบบของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไป คือ มีความหลากหลายมากขึ้น มิได้เป็นนักท่องเที่ยวประเภทฮิปปี่มากอย่างแต่ก่อน แต่เป็นนักท่องเที่ยวประเภท Backpackers ที่แสวงหาความสงบเช่นกัน แต่ปรัชญาของการท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ด้วยเกาะสมุยมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวที่แสวงหาความสงบของธรรมชาติอย่างแท้จริงได้เปลี่ยนย้ายไปพักที่อื่น ๆ ที่สงบกว่า เช่น เกาะพะงัน เกาะเต่า รูปแบบสถานที่พักแรมและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในธุรกิจท่องเที่ยวเป็นการ

ขายบริการมากขึ้น ชาวบ้านรู้จักการหาเงินจากนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันชาวเกาะสมุยต้องเผชิญกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นและปัญหาสภาพแวดล้อมก็ได้เริ่มปรากฏขึ้น

ช่วงที่ 4 พ.ศ.2530-ปัจจุบัน ช่วงธุรกิจบริการการท่องเที่ยวเต็มรูปแบบกับนักท่องเที่ยวระดับสูง

ในช่วงนี้โรงแรมระดับมาตรฐานบริการนานาชาติเริ่มเปิดบริการ ที่ดินริมหาดถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นหาดยอดนิยม เช่น หาดเฉวง หาดละไม สถานที่พักผ่อนเล็กๆ ที่ไม่สามารถปรับตัวแข่งขันกับสภาพเศรษฐกิจที่ซบซ้นขึ้นได้ก็ต้องทยอยเลิกกิจการ อย่างไรก็ตาม ระดับนักท่องเที่ยวของเกาะสมุยยังมีความแตกต่างกันมาก เพราะราคาที่พักบนเกาะสมุยมีตั้งแต่ 50 ถึง 10,000 บาทขึ้นไป อีกประเด็นหนึ่ง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้กลายเป็นปัญหาสำคัญ นักลงทุนจากภายนอกมีบทบาทมากขึ้นจนสามารถควบคุมเศรษฐกิจในธุรกิจท่องเที่ยวต่าง ๆ ชาวท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการลงทุน แต่คุณภาพชีวิตไม่ได้ดีขึ้น ต่อมาเริ่มมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของสมุยขึ้นในปี พ.ศ.2531 และทบทวนในปี พ.ศ.2538 และจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย นอกจากนั้นยังมีโครงการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียเตาเผาขยะ การพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้เกาะสมุยเข้าสู่ระบบธุรกิจแบบเต็มรูปแบบ

ภาพที่ 13 สรุปพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเกาะสมุย

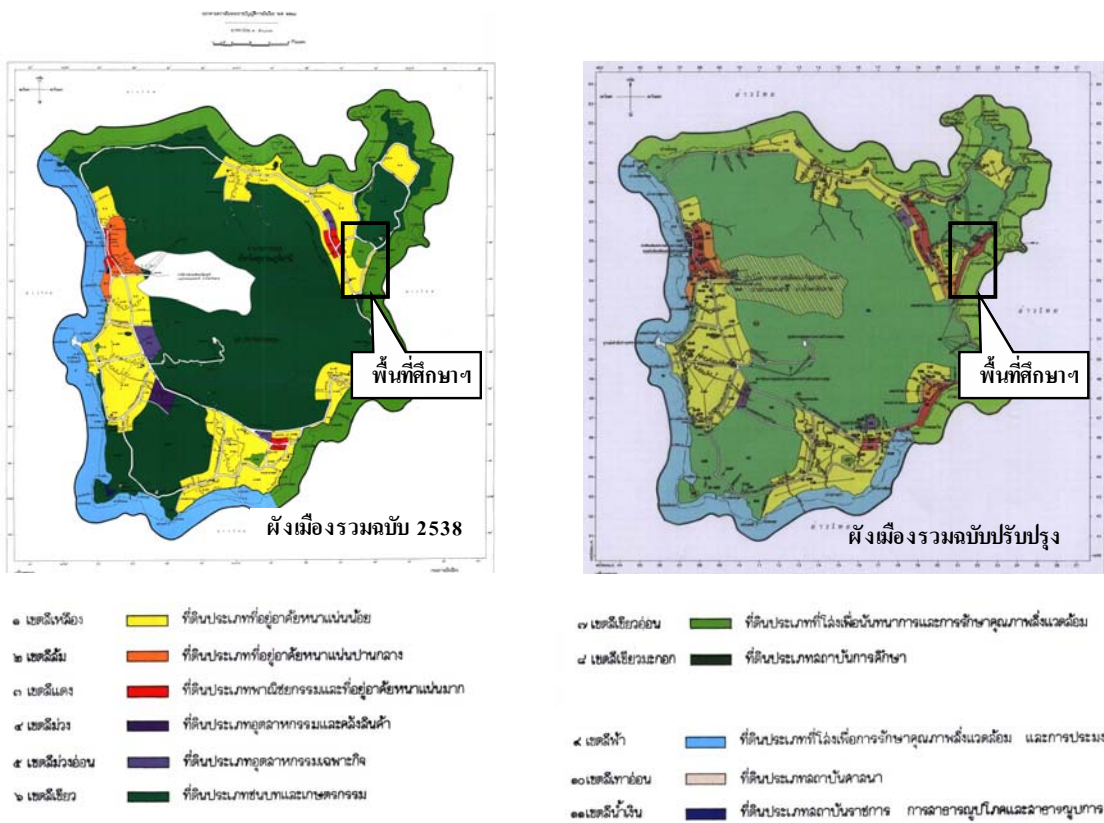
พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ผังเมืองรวมฉบับปี พ.ศ. 2538

ผังเมืองรวมฉบับดังกล่าว เป็นการจัดทำผังเมืองขึ้นเป็นครั้งแรกของเกาะสมุย จะเห็นว่า บริเวณพื้นที่ศึกษา มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นสีเหลือง ต่อมาผังเมืองรวมฉบับนี้หมดสภาพบังคับใช้ในปี พ.ศ.2543 แต่ได้มีการขยายเวลาไปจนถึง ปี พ.ศ.2545

ผังเมืองรวมฉบับปรับปรุง

เนื่องจากผังเมืองรวมเกาะสมุยฉบับเดิมขาดสภาพบังคับใช้ตั้งแต่ พ.ศ.2545 จึงได้มีการปรับปรุงผังเมืองรวมและดำเนินการถึงขั้นตอนส่งคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบ โดยผังเมืองรวมฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุขไปจน บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 14 เปรียบเทียบผังเมืองรวมฉบับ ปี พ.ศ.2538 กับ ผังเมืองรวมเกาะสมุทรฉบับปรับปรุง

ข้อมูลทั่วไปของเกาะสมุย

ที่ตั้งและอาณาเขตเกาะสมุย

ภาพที่ 15 แสดงที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา

เกาะสมุย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะทางห่างจากอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีประมาณ 80 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครลงไปทางทิศใต้ประมาณ 750 กม. เกาะสมุย มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 314 ตารางกิโลเมตร แต่เฉพาะบริเวณเกาะสมุยและเกาะเล็กเกาะน้อยใกล้เคียงมีเนื้อที่ 231.36 ตารางกิโลเมตร เกาะมีขนาดกว้าง 21 กิโลเมตร ยาว 25 กิโลเมตร และมีลักษณะการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลตำบลทั้งเกาะ เกาะสมุยมีอาณาเขตติดต่อโดยรอบ คือ

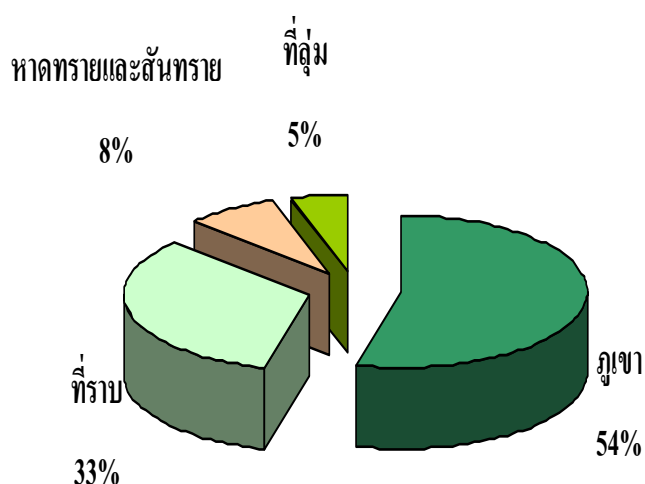
ทิศเหนือ	ทะเลเขตอำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	ทะเลเขตอำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันออก	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ทะเลเขตอำเภอดอนสัก กาญจนดิษฐ์ ไชยา ท่าฉาง และอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลักษณะภูมิประเทศ

สมุขมีสภาพพื้นที่เป็นเกาะต่าง ๆ จำนวน 53 เกาะ (ฐานข้อมูลทะเบียนเกาะ) มีประชากรอาศัยอยู่ 3 เกาะ ได้แก่ เกาะสมุข เกาะพลวย เกาะเตน ลักษณะภูมิประเทศของเกาะ

ที่ราบ ร้อยละ	33	ของพื้นที่ทั้งหมด
ภูเขา ร้อยละ	54	ของพื้นที่ทั้งหมด
หาดทรายและสันทราย ร้อยละ	8	ของพื้นที่ทั้งหมด
ที่ลุ่ม ร้อยละ	5	ของพื้นที่ทั้งหมด

โดยพื้นที่วางแนวทางการพัฒนาฯ ถนนเชิงมนต์เป็นบริเวณที่ราบฝั่งตะวันออกของเกาะ อยู่ใกล้กับหาดเจวง

ภาพที่ 16 แผนภูมิแสดงลักษณะภูมิประเทศเกาะสมุข

ลักษณะภูมิอากาศ

เกาะสมุยมีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุม โดยมีข้อมูลอากาศดังต่อไปนี้

อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ประมาณ	37	องศา
อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนธันวาคมและมกราคม ประมาณ	21	องศา
ฝนตกบ่อยที่สุดในเดือนพฤศจิกายน		
ปริมาณฝนตกเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ	1,900	มิลลิเมตร

การแบ่งเขตการปกครอง

การแบ่งเขตการปกครอง เทศบาลตำบลเกาะสมุยเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบ ครอบคลุมทั้งอำเภอเกาะสมุย รวมทั้งเกาะแตนและเกาะพลวย ประกอบด้วย 7 ตำบล 39 หมู่บ้าน พื้นที่ศึกษาฯ ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านเฉวง ตำบลบ่อผุด

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้าน ตำบล ของอำเภอเกาะสมุย

ตำบล	หมู่ที่					
	1	2	3	4	5	6
อ่างทอง	หน้าทอน	บางมะขาม	ตะเกียน	ลิปะใหญ่	เกาะพะลวย	เกาะนกเขา
ลิปะน้อย	แหลมดิน	ลิปะน้อย	ตรอกนารา	โจ้งคล้าท้องยาง	บ้านทุ่ง	
ดลิ่งงาม	สระเกษ	ดลิ่งงาม	พังงา	ท้องกรูด	เกาะแตน	
หน้าเมือง	สวนทุเรียน	หน้าเมือง	ตะพ้อ	เขาขวาง	บางเก่า	แหลมสอ
มะเร็ต	หัวเลี้ยว	มะเร็ต	หน้าค่าย	บ้านห่าน	หัวถนน	ละไม
บ่อผุด	เขาพระ	บางรักษ์	บ้านเฉวง	ปลายแหลม	เกาะฟาน	บ่อผุด
แม่น้ำ	แม่น้ำ	ออกท่า	คอนทราย	บ้านใต้	บางปอ	

ที่มา: แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย

ประชากร

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลเกาะสมุย ตามข้อมูลกรมการปกครอง 2548 มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 47,271 คนแบ่งเป็นประชากรชาย 23,170 คน จำนวนประชากร หญิง 24,101 คน มีหลังคาเรือน 26,547 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีประชากรแฝง ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติประมาณ 3 เท่าของประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของอำเภอเกาะสมุย นอกจากนี้ ในตำบลบ่อผุดซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเฉวง มีประชากรชาย 5,638 คน ประชากรหญิง 5,562 คน รวมประชากรในตำบลนี้ทั้งสิ้น 11,200 คน

เชื้อชาติ ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย แต่มีเชื้อชาติอื่นปะปนอยู่บ้าง เช่น จีน มลายู โดยชาวจีนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตชุมชน ยี่ดอชีพค้าขายเป็นหลัก ส่วนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูจะตั้งบ้านเรือนริมฝั่งทะเล มีอาชีพประมง และปัจจุบันชาวตะวันตกเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพด้านธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น

สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาะสมุย ที่มีการเกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตหลัก ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรภายในตนเอง การผลิตสาขาเกษตรกรรม ประกอบด้วย การกสิกรรม พื้นที่รวมทั้งสิ้น 112,671 ไร่ มีพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ มะพร้าว และทุเรียน (สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะสมุย, 2547) มะพร้าว มีพื้นที่ปลูกรวม นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว กะละแม มีมูลค่าจำหน่าย ประมาณ 2,500,000 บาท/ปี

นอกจากสาขาการผลิตทั้งสอง ยังมีการค้าและบริการ การคมนาคมขนส่ง การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ ส่วนอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ต่อเนื่องกับการบริการ คือ อุตสาหกรรมทำน้ำดื่ม

ชุมชนซึ่งถือเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวของเกาะสมุย ซึ่งได้แก่ ชุมชนบริเวณตลาดหน้าทอน อ่าวเฉวง อ่าวละไม และอ่าวบ่อผุด

โครงสร้างพื้นฐาน

1. ระบบประปา

การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน	1 แห่ง
การประปาหมู่บ้าน จำนวน	4 แห่ง
แหล่งน้ำกินน้ำใช้ประเภทอื่น ได้แก่	
บ่อน้ำบาดาล	จำนวนหมู่บ้านละ 1 แห่ง
บ่อน้ำตื้น	จำนวน 24 แห่ง
ถังเก็บน้ำ	จำนวน 66 แห่ง
โรงแยกน้ำขนาดใหญ่	จำนวน 48 ใบ

2. ระบบไฟฟ้า

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้	20,712 ครัวเรือน
จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้	200 ครัวเรือน

3. การสื่อสารและโทรคมนาคม

การจัดบริการด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ตั้งอยู่ที่ตำบลอ่างทอง บริเวณตลาดหน้าทอน ให้บริการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ ลงทะเบียนพัสดุไปรษณีย์ และโทรเลข ทั้งในประเทศและต่างประเทศ บริการไปรษณีย์รับรองเฉพาะภายในประเทศ บริการรษณีย์ดีในประเทศ บริการวิทยุโทรศัพท์ และวิทยุบริการ นอกจากนี้ยังได้ขยายที่ทำการสาขาบ้านแม่ น้ำ และมีไปรษณีย์เอกชนไปยังตำบลต่างๆ ด้วยในการขยายและปรับปรุง การสื่อสารแห่งประเทศไทย ได้ปรับปรุงการบริการให้ทันสมัยและเพียงพอยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีนักท่องเที่ยวและธุรกิจการบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

4. การคมนาคมขนส่งและการสัญจรภายในเกาะสมุย

4.1 ระบบถนน ถนนบนเกาะสมุย แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ทางหลวงจังหวัดทางหลวงชนบท

4.2 รถประจำทาง บริการรถโดยสารประจำทางมีทั้งสิ้น 4 สาย คือ สายหน้าทอน-หาดเฉวง-บ้านปลายแหลม สายหน้าทอน-บ่อผุด-บ้านปลายแหลม สายหน้าทอน-หาดละไม และสายหน้าทอน-ท้องโตนค เวลาเดินรถจะหมุนเวียนกันให้บริการทุก 20 นาที ตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น.

ปริมาณรถ เกาะสมุยมีรถที่จดทะเบียนกับสำนักงานขนส่งจังหวัดสาขาเกาะสมุยทั้งสิ้น 13,519 คัน แต่ในความเป็นจริง มีรถยนต์ที่ใช้ประจำที่เกาะสมุยจำนวนมาก ไม่ได้จดทะเบียนที่เกาะ สมุย ทำให้เกาะสมุยขาดรายได้จากการต่อทะเบียนภาษีรถ นอกจากนี้ เกาะสมุยยังมีรถประเภทต่างๆ เข้ามาโดยทางเรือเฟอร์รี่ ในปี 2536 ถึง 58,365 คัน หรือเฉลี่ยวันละ 160 คัน คาดว่ามีรถภายนอกสะสมอยู่บนเกาะสมุยประมาณ 500 คัน/วัน

4.3 ท่าเรือบนเกาะสมุยมี 6 ท่าเรือ แต่ใช้เพียง 5 ท่าเรือ

4.4 สนามบิน เกาะสมุยมีสนามบินเอกชน 1 แห่ง

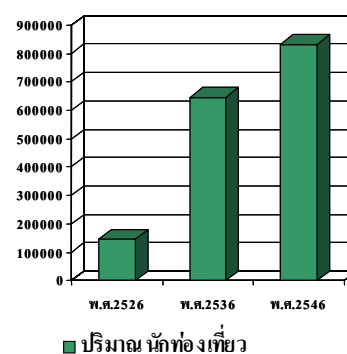
ภาพที่ 17 แผนที่แสดงตำแหน่งท่าเรือและสนามบินเกาะสมุย

ข้อมูลตลาดการท่องเที่ยวของเกาะสมุย

เกาะสมุย เป็นตลาดของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกว่าร้อยละ 80 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาพักผ่อนจำนวนมาก และเป็นจุดหมายของการเดินทางแห่งหนึ่งในภาคใต้ โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาตลาดการท่องเที่ยวเกาะสมุย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยว

ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ	รวม(คน)	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)
2542	129,003	634,750	763,753	9,488
2543	125,161	687,529	821,690	9,850
2544(Sep.11 USA)	116,228	708,618	824,846	10,120
2545(Iraq War)	119,134	725,405	844,539	10,432
2546(Asian Sars)	153,304	679,247	832,551	9,901

พ.ศ.2526 145,788 คน/ปี
 พ.ศ.2536 654,935 คน/ปี
 พ.ศ.2546 832,551 คน/ปี

ภาพที่ 18 สถิตินักท่องเที่ยวเกาะสมุยและแผนภูมิแสดงปริมาณนักท่องเที่ยว

2. ฤดูกาลท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าเกาะสมุย พิจารณาตามช่วงเดือนต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่จำนวนนักท่องเที่ยวสูง และช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวปกติ สำหรับในช่วงที่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงของทุกปี คือ เดือนธันวาคม ถึง มกราคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาวต่างประเทศมีวันหยุดช่วงคริสต์มาสจนถึงปีใหม่ ส่วนในช่วงที่นักท่องเที่ยวปานกลาง การกระจายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละเดือน ยกเว้นในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นวันหยุดสงกรานต์และเป็นช่วงนักเรียนปิดเทอมของไทย ในเดือนมิถุนายน เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำในทุกปี สำหรับช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ มักมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

3. การกระจายตัวของนักท่องเที่ยวเกาะสมุย แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงสุดได้แก่ หาดเฉวง รองลงมาได้แก่ หาดละไม หาดแม่น้ำ หาดบ่อผุด และหาดบางรัก ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ หินตา - หินยาย น้ำตกหน้าเมือง น้ำตกหินลาด และพระใหญ่เกาะพาน เป็นต้น

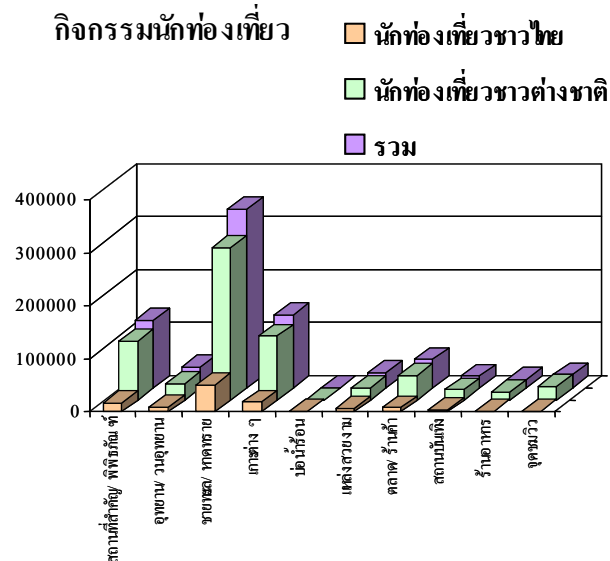
แหล่งท่องเที่ยวของเกาะสมุยเป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่รวมตัวกันมากที่สุดและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวสูงสุดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อพิจารณาเฉพาะการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันของเกาะสมุยจะเห็นได้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวกระจายโดยรอบทั้งในเกาะ นอกเกาะ และรอบเกาะ บนเนื้อที่ประมาณ 231.36 กม.² ของเกาะสมุย มีแหล่งท่องเที่ยว 41 แห่ง นับว่าไม่น้อยสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะแสวงหาความสราญบันเทิง พักผ่อน ให้คุ้มค่ากับการเดินทาง โดยภายนอกเกาะมีแหล่งปะการังที่น่าสนใจ มีชายหาดอ่าว ภูมิประเทศตามธรรมชาติที่สวยงาม โดยรอบเกาะ พื้นที่ภายในเกาะมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถาน และศิลปวัฒนธรรมอยู่มากมาย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ การกีฬาและสถานบันเทิง ซึ่งในประเภทหลังนี้ขยายตัวขึ้นมากจนน่าจะมีแนวทางควบคุมที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้คับคั่งเอกลักษณ์ความเป็นเกาะสมุยให้ลดน้อยลง นอกจากนี้ จุดขายของการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่พบมากมายตลอดการท่องเที่ยวนบนเกาะสมุยจนไม่อาจเจาะจงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นแห่งๆ ได้อย่างแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เนื่องจากได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของเกาะสมุยไปแล้ว นั่นคือ ทิวมะพร้าว

4. กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยม คือ พักผ่อนชายทะเล สถานที่สำคัญ/พิพิธภัณฑสถานต่างๆ ตลาด/ร้านค้า อุทยาน/วนอุทยาน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ นิยมพักผ่อนชายทะเล เกาะต่างๆ สถานที่สำคัญ/พิพิธภัณฑสถาน ตลาด/ร้านค้า อุทยาน/วนอุทยาน ส่วนสถานบันเทิงไม่เป็นที่นิยมของทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ นัก คือ มีระดับความนิยมเฉลี่ยอยู่ที่ 2.41 เปอร์เซนต์

โครงสร้างนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว ชาวไทย	ช่วงอายุ	25-34 ปี
	รูปแบบการท่องเที่ยว	2 คน
	ถิ่นที่อยู่	ภาคใต้
	อาชีพ	พนักงาน/ ลูกจ้าง
	ระยะเวลาการท่องเที่ยว	2.86 วัน
นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	ช่วงอายุ	25-34 ปี
	รูปแบบการท่องเที่ยว	2 คน
	ถิ่นที่อยู่	เยอรมัน อังกฤษ
	อาชีพ	พนักงาน/ ลูกจ้าง
	ระยะเวลาการท่องเที่ยว	4.32 วัน

กิจกรรมนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 19 ปีโครงสร้างนักท่องเที่ยวและแผนภูมิแสดงกิจกรรมนักท่องเที่ยว

5. ทศนคติของนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปของเกาะสมุย พอใจในบรรยากาศ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความงามของชายหาด และเกาะแก่งต่างๆ แต่ยกเว้นเรื่องความเจริญของเมือง ร้านค้า และสินค้าต่างประเทศมากเกินไป ความสะอาด ความเป็นระเบียบของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไข

ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะสมุย (ประเด็นปัญหา)

พัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของเกาะสมุยในระยะที่ผ่านมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) แม้ว่าได้ขยายตัวเติบโตก้าวหน้ามาเป็นลำดับทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวที่มีระดับรายได้สูงเพิ่มขึ้นจำนวนมาก บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพิ่มจำนวน กระจายตัวปรับปรุงบริการให้มีมาตรฐานสูงขึ้น อีกทั้งขยายบริการรูปแบบใหม่ อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น ฯลฯ แต่จากการเสวนากับประชาชน ผู้นำชุมชน เจ้าของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งขนาดเล็กขนาดกลาง และผู้บริหารของธุรกิจบริการขนาดใหญ่ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐในอำเภอเกาะสมุย ปรากฏว่า ยังมีสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาอีกหลายประการที่ควรจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนการ

กำหนดมาตรการป้องกันการขยายตัว หรือมิให้เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่ประมวลได้ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

1.1 การบุกรุก รุกป่า ยึดถือครอบครองที่ดินสาธารณะประโยชน์ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น พี่พรุ ชายหาด ที่เขา รวมทั้งมีการปลูกสร้างอาคาร โดยไม่มีการวางผัง หรือมีแบบแผนที่ดี จึงปิดกั้นทางลงหาดสาธารณะ

1.2 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ยังขาดการจัดการที่ดี คือ ไม่มีการวางแผนเฉพาะพื้นที่ ขาดการควบคุมการปลูกสร้างอาคาร จึงเกิดความไม่เป็นระเบียบ ไม่สวยงาม และคุณค่าของแหล่งลดลง

1.3 เกาะสมุย ไม่มีการจัดงานเทศกาล หรืองานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เกาะซึ่งสามารถใช้เป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยวได้ จึงทำให้ขาดการสนใจพัฒนาฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว

1.4 ยังไม่มีการสำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การท่องเที่ยวทางด้านป่าเขาบริเวณตอนกลางของเกาะ เช่น เส้นทางเดินป่า ชมทิวทัศน์ น้ำตก ฯลฯ อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าเขา เป็นสิ่งที่พึงระวังการทำลายสภาพธรรมชาติที่เนิ่นและที่สูงได้

2. ด้านบริการท่องเที่ยว

2.1 ธุรกิจบริการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะขนาดกลางและขนาดเล็ก ยังขาดมาตรฐานที่ดีในด้านการบริการ โดยเฉพาะในส่วนของบุคลากร หรือแรงงานในภาคธุรกิจเหล่านี้

2.2 สถานบริการส่วนใหญ่ไม่ได้รับการจดทะเบียนที่ถูกต้อง เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย (มีการขออนุญาต ประมาณ 300 กว่าราย ได้รับการจดทะเบียนเพียง

ประมาณ 200 ราย คุณสมบัติไม่ผ่านประมาณ 100 กว่าราย และไม่ยื่นขอจดทะเบียนอีกประมาณ 130 ราย) การปฏิบัติงานในการตรวจสอบคุณสมบัติ และให้อินนุญาติล่าช้า

2.3 มีกิจกรรมบริการหลายประเภท ยังไม่ได้รับการควบคุมที่ดีพอ เช่น บาร์เบียร์ สถานบันเทิงเรีงรมย์ กีฬาทางน้ำ และบริการเช่า

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

3.1 มีมูลฝอยเหลือตกค้างในแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว นอกจากนี้ เกาะสมุยยังมีปัญหาระบบการจัดการมูลฝอย ทั้งการเก็บขนและการกำจัด

3.2 น้ำเสียชุมชนยังไม่มียระบบบำบัด นอกจากนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการท่องเที่ยว ขนาดกลางและขนาดเล็ก ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย และไม่มี การใช้อุปกรณ์ในการบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

3.3 มะพร้าว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเกาะสมุย ที่เป็นพื้นที่สีเขียวถูกตัดฟันขายต้น มาก ขึ้น ในบางช่วงประมาณว่า มีปริมาณกว่า 100 ต้น/วัน เนื่องจากให้ผลผลิตต่ำ และมีความต้องการใช้ ในมะพร้าวในการก่อสร้าง ซึ่งจะส่งผลให้ความสวยงาม ร่มรื่นด้วยสีเขียวสดของมะพร้าว ลดน้อยลงในระยะต่อไป

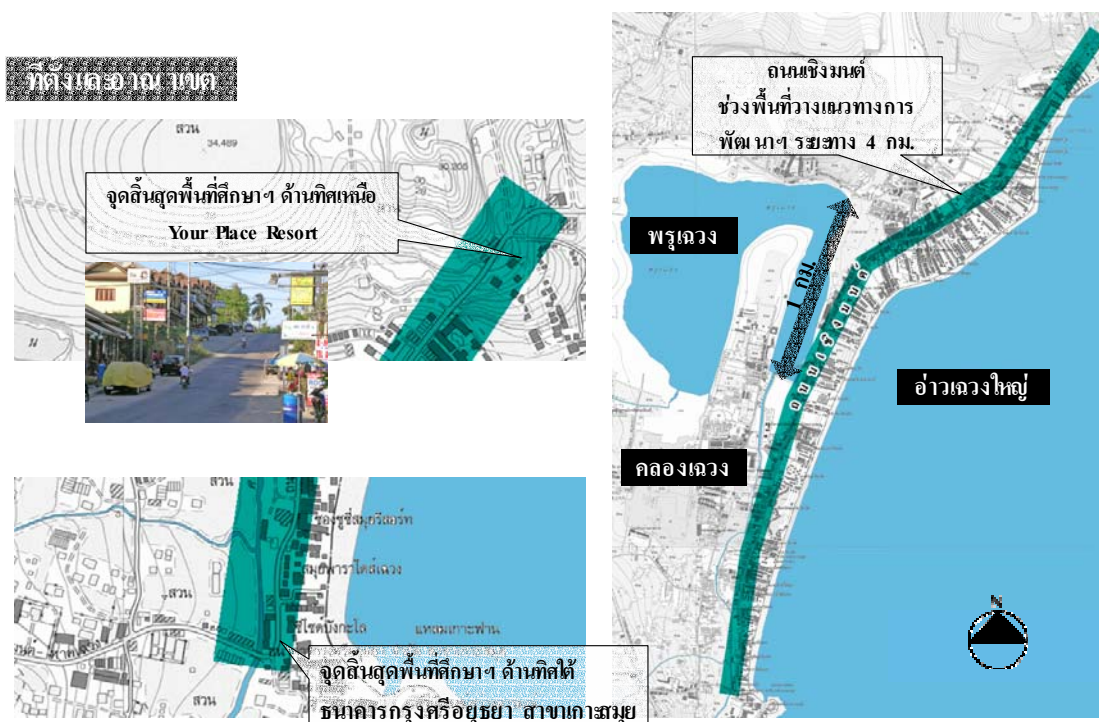
3.4 การขยายตัวของชุมชนเมืองโดยเฉพาะธุรกิจบริการต่างๆ ที่กระจายตัวออกไปทั่ว เกาะ โดยเฉพาะส่วนขยายออกไปจากชุมชนหน้าทอน ยังขาดการวางแผนที่ดีตามหลักผังเมือง ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ และเป็นการใช้ที่ดินอย่างขาดประสิทธิภาพ

3.5 โครงการพัฒนาต่างๆ ไม่มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่รอบคอบเพียงพอ โครงการที่ต้องมีการศึกษาผลกระทบ มักละเลยหรือหลีกเลี่ยง เช่น โรงแรมขนาดใหญ่หลายแห่ง ส่วนโครงการที่อาจก่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม มักไม่ได้พิจารณาอย่างละเอียด เช่น การก่อสร้างท่า เรือ การขุดลอกพรวุ เป็นต้น

ข้อมูลบริเวณถนนเชิงมนต์

ที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาฯ ถนนเชิงมนต์ ตั้งอยู่ย่านชุมชนเฉวง อยู่ในอาณาเขตหมู่บ้านเฉวง ตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ย่านชุมชนเฉวงเป็นย่านที่อยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะ ซึ่งเป็นย่านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ การมีหาดทรายขาวสะอาดทอดตัวยาว ได้แก่ หาดเฉวงและหาดละไม ต่างกับหาดทางทิศตะวันตก ได้แก่ ย่านหน้าทอน ที่มีสภาพหาดเป็นโคลน มีหินระเกะระกะ และเป็นฝั่งที่จะเชื่อมต่อกับอาณาเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ย่านทางด้านตะวันตกจึงเป็นที่ตั้งของท่าเรือและศูนย์ราชการ

ภาพที่ 20 พื้นที่ศึกษา ถนนเชิงมนต์ อยู่บริเวณย่านหน้าหาดเฉวง

ระยะทางถนนเชิงมนต์ช่วงพื้นที่ศึกษาฯ ยาว 4 กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อดโดยรอบ คือ

ทิศเหนือ	ยิวเพลซ รีสอร์ท (Your Place Resort)
ทิศใต้	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สาขาเกาะสมุย
ทิศตะวันออก	อ่าวเฉวงใหญ่
ทิศตะวันตก	พรุเฉวง

ประชากร

ประชากรตำบลบ่อผุดซึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาฯ ตามข้อมูลทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2546 มีประชากรทั้งสิ้น 9,087 คน แบ่งเป็น ชาย 4,559 คน หญิง 4,528 คน นอกจากนี้ ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศอบบาลตำบลเกาะสมุย, 2547 ได้กล่าวถึงข้อมูลประชากรแฝงและนักท่องเที่ยว ว่ามีประมาณ 3 เท่า ของจำนวนประชากร ประมาณได้ว่าหากรวมจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร ประชากรแฝง และนักท่องเที่ยว ตำบลบ่อผุดจะมีผู้อยู่ในพื้นที่ทั้งสิ้น ประมาณ 36,348 คน

หากพิจารณาเฉพาะพื้นที่ศึกษาฯ บริเวณถนนเชิงมนต์ จากข้อมูลของบริษัท เอส เจ เอ ทรี ดี จำกัด (2547) ได้กล่าวถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในพื้นที่ดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 12,000-15,000 คนต่อวัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นภายใน 5 ปี เป็นจำนวนถึง 25,000-30,000 คนต่อวัน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

1. ผังเมืองรวม

พื้นที่ศึกษาฯ บริเวณถนนเชิงมนต์ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากสีเหลือง ในผังเมืองรวม ปี 2538 มาเป็นสีแดง ในผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงในปัจจุบัน

ภาพที่ 21 เปรียบเทียบผังเมืองรวมฉบับ ปี พ.ศ.2538 กับ ผังเมืองรวมฉบับปรับปรุง

2. การใช้ประโยชน์อาคาร

การใช้ประโยชน์อาคารสองฝั่งถนนเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

สีแดง หมายถึง การใช้อาคารประเภทพาณิชยกรรม ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร บริการท่องเที่ยว อาคารพาณิชย์ และเพิงขายของชั่วคราว ซึ่งมีอาคารประเภทนี้จำนวน 227 หน่วย

สีเหลืองคาดแดง หมายถึง การใช้อาคารประเภทที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ได้แก่ อาคารพาณิชย์ที่พื้นที่ชั้นล่างใช้ค้าขาย ส่วนพื้นที่ชั้นบนใช้พักอาศัย จำนวน 330 หน่วย

สีเหลือง หมายถึง การใช้อาคารประเภทที่พักอาศัย ได้แก่ บ้าน จำนวน 32 หน่วย

ภาพที่ 22 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร

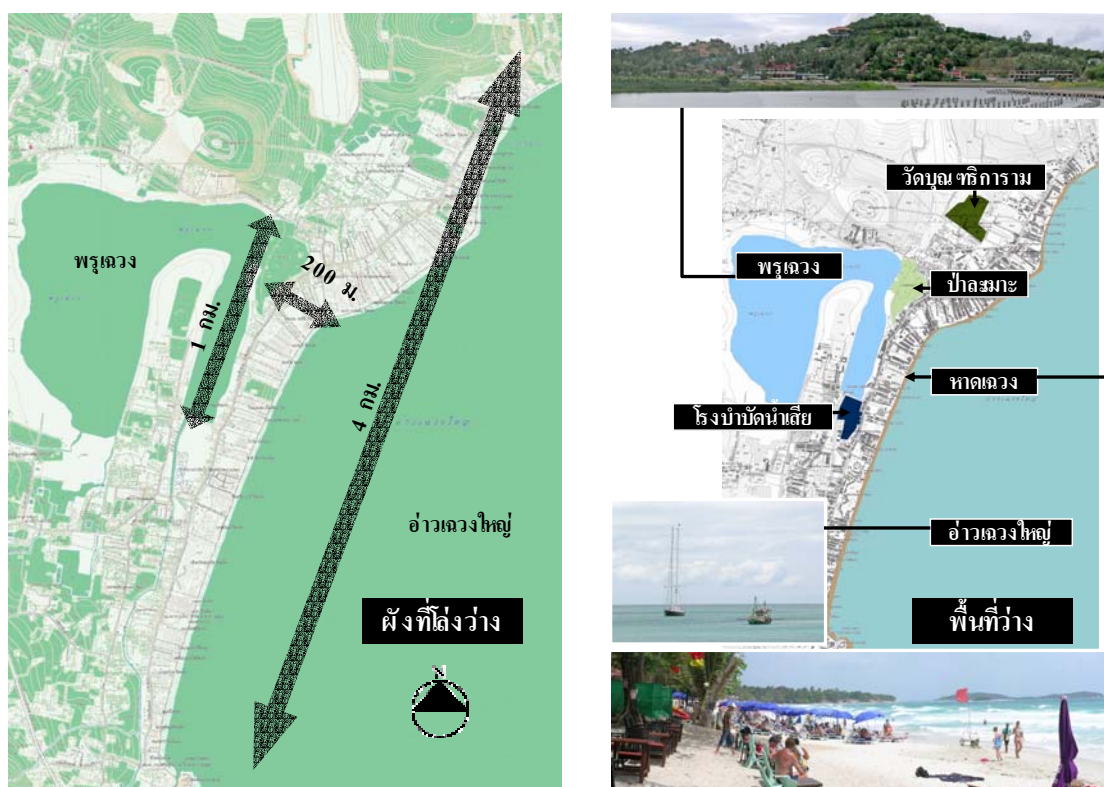
3. กรรมสิทธิ์ที่ดิน

กรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณถนนเชิงมนต์ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ ที่ดินของเอกชน ที่ดินของเทศบาล ที่สาธารณะประโยชน์ และที่ธรณีสงฆ์ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ริมทะเลทั้งหมด เป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชน ซึ่งที่ดินทั้งหมดถูกพัฒนาในเชิงพาณิชย์กรรม ได้แก่ การสร้างโรงแรม รีสอร์ท ฯลฯ ส่วนพื้นที่ด้านในพบว่า มีที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเทศบาล ได้แก่ ที่ดินที่เป็นที่ตั้งของอาคารบำบัดน้ำเสียเทศบาลเกาะสมุย ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ได้แก่ ป่าละเมาะริมพรุเฉวง และที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ วัดบุญชริการาม

4. ที่โล่งว่าง

ที่โล่งว่างบริเวณพื้นที่ศึกษา ที่ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของเอกชนได้แก่

หาดเจวง เป็นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่ศึกษา รูปแบบของพื้นที่คือหาดทรายและกับพื้นที่อ่าวเจวงใหญ่ ระยะทางชายหาดยาว 4 กิโลเมตร กิจกรรมที่พบในพื้นที่เป็นกิจกรรมแบบสงบ ได้แก่ การอาบแดด เล่นน้ำ รับประทานอาหาร นวดแผนโบราณ ทำเล็บ และ ถักผม ช่วงเวลากิจกรรมดังกล่าว ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกดิน คือ ตั้งแต่ประมาณ 7.00-18.00 น. ยกเว้นการรับประทานอาหาร จะดำเนินไปถึงเวลาประมาณ 24.00 น.

ภาพที่ 23 ผังแสดงพื้นที่ว่างบริเวณพื้นที่ศึกษา

พรุเจวง เป็นที่โล่งว่างขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งทางทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษาฯ พรุเจวงเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ของเกาะสมุย มีระยะทางความยาวบริเวณที่ขนานกับพื้นที่ศึกษาประมาณ 1 กิโลเมตร พื้นที่ริมพรุเจวงยังไม่ถูกพัฒนามากนัก

ที่โล่งว่างอื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณวัดบุญถริการาม เนื้อที่ประมาณ 25 ไร่ พื้นที่ว่างบริเวณป่าละเมาะริมพรุเจวง เนื้อที่ประมาณ 33 ไร่ และพื้นที่ว่างของโรงบำบัดน้ำเสียของเทศบาลตำบลเกาะสมุย เนื้อที่ประมาณ 30 ไร่

นอกจากนี้ จากการสังเกตรูปแบบของพื้นที่ว่างบริเวณพื้นที่ศึกษา พบว่า พื้นที่ว่างริมหาดเฉวง กับพื้นที่ว่างริมพรุเจวง ไม่มีการเชื่อมโยงกันทางกายภาพและการใช้งาน เนื่องจากปัจจุบันกรรมสิทธิ์ที่ดินริมหาดเฉวงเป็นที่ดินของเอกชน ซึ่งทำให้มีการก่อสร้างกลุ่มอาคารประเภทรีสอร์ทจำนวนมากขวางกั้นระหว่างพื้นที่ว่างทั้งสองแห่ง

โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ

1. ระบบการสัญจรบริเวณพื้นที่ศึกษาฯ

1.1 ถนน

ถนนที่อยู่บริเวณพื้นที่ศึกษาฯ คือ ถนนเชิงมนต์ เป็นถนน คสล. ขนาด 2 ช่องจราจร การเดินทางเป็นระบบเดินรถ 2 ทาง สภาพถนนบริเวณผิวทางชำรุดเป็นบางจุด และเนื่องจากถนนสายดังกล่าว เป็นถนนขนาดเล็กที่ตัดตั้งแต่ยุคบุกเบิกการท่องเที่ยวชายหาดเฉวง ส่งผลให้ปัจจุบันเกิดปัญหาการจราจรติดขัด

1.2 ทางเท้า

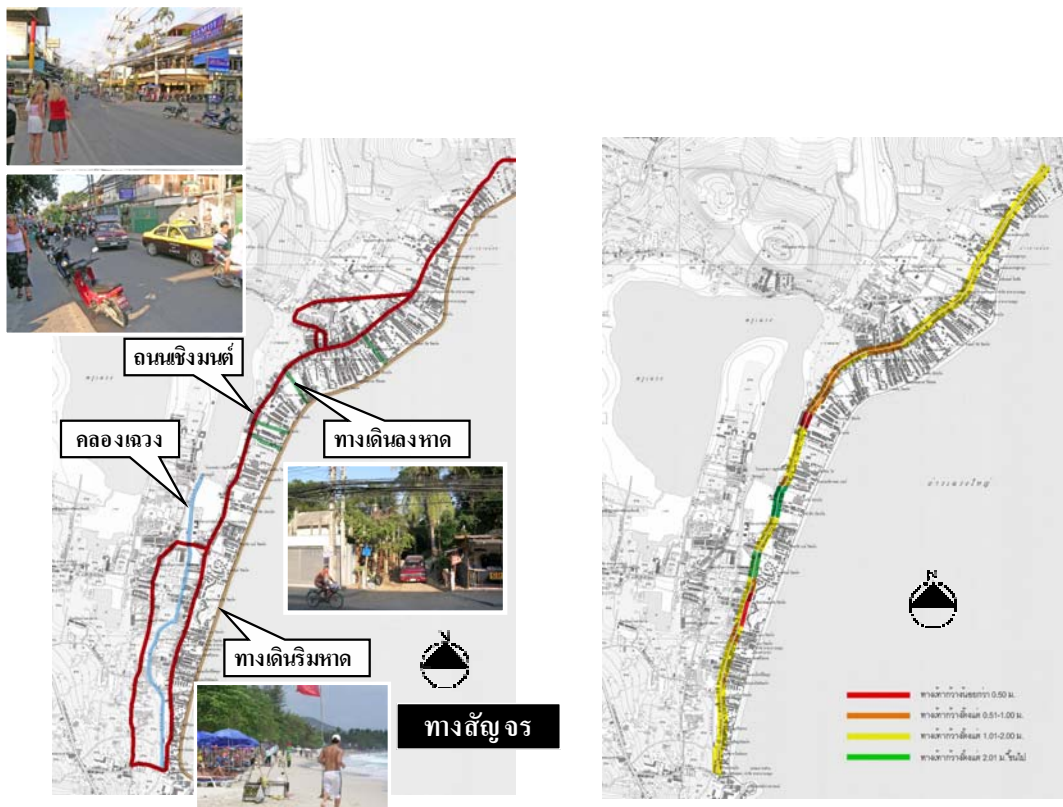
ทางเท้าริมถนนเชิงมนต์ มีขนาดความกว้างตั้งแต่ 0.40 เมตร จนถึง 2.50 เมตร วัสดุปูด้วยบล็อกประสานปูพื้น ไม่มีทางลาดต่างระดับ

1.3 ที่จอดรถ

การจอดรถบริเวณถนนเชิงมนต์ ใช้บริเวณริมถนนทั้ง 2 ฝั่ง บริเวณพื้นที่ศึกษา ไม่มีที่จอดรถที่แยกออกไปจากแนวถนน

1.4 ทางสัญจรอื่นๆ ได้แก่ ทางเดินลงหาด ทางเดินริมหาด คลอง

ทางสัญจรอื่นๆ บริเวณพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ทางเดินลงหาดเฉวงมีทั้งสิ้น 4 จุด ทางเดินบริเวณริมหาดเฉวง เป็นการเดินบนหาดทราย และคลองเฉวงอยู่บริเวณพื้นที่ชั้นใน ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานในการสัญจร

ภาพที่ 24 แสดงระบบสัญจร

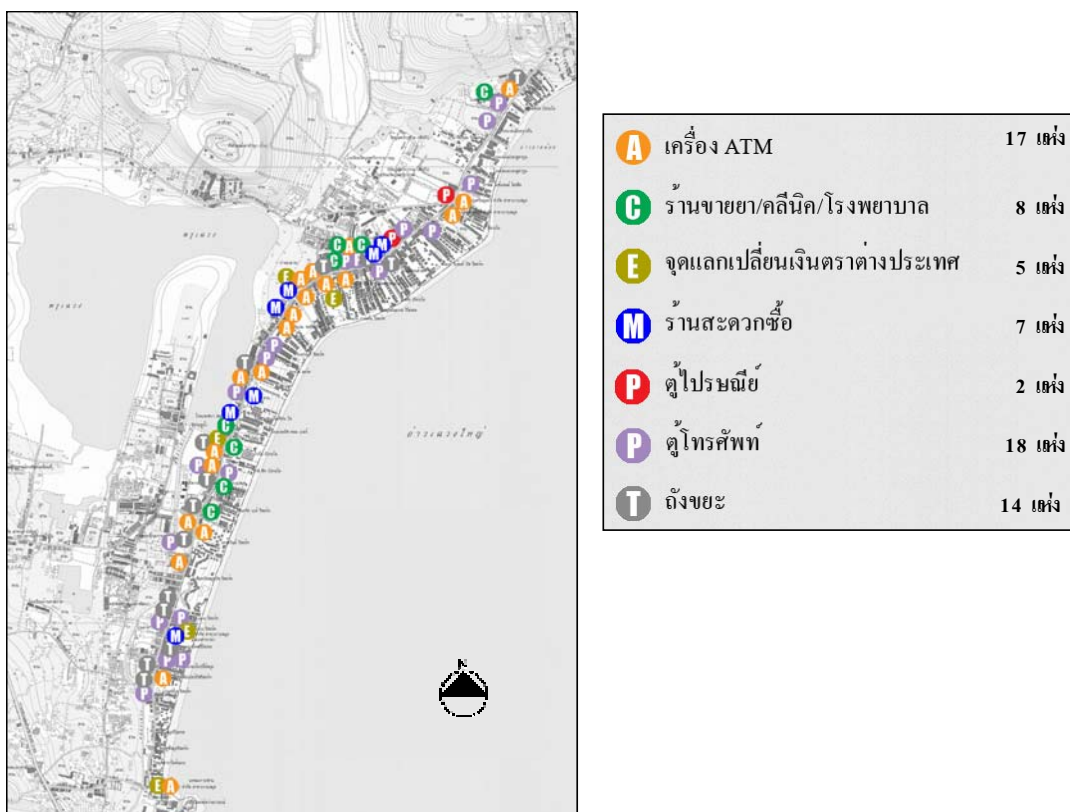
ภาพที่ 25 ฟังแสดงตำแหน่งทางเดินลงหาด

2. สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

แนวสาธารณูปโภคบริเวณถนนเชิงมนต์ ได้แก่ แนวสายไฟฟ้าและแนวสายโทรศัพท์ รูปแบบการติดตั้ง เป็นเสา คสล. ทุกระยะประมาณ 20 เมตร พาดสายด้านบน ส่วนบริการสาธารณะ ได้แก่ รถสองแถวรับจ้างประจำทาง และรถแท็กซี่

องค์ประกอบภูมิทัศน์

องค์ประกอบภูมิทัศน์บริเวณถนนเชิงมนต์ ได้แก่ ตู้ไปรษณีย์ ตู้โทรศัพท์ ถังขยะ เสาไฟส่องสว่าง ส่วนร้านค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็ม ร้านขายยา คลินิก โรงพยาบาล จุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ร้านสะดวกซื้อ

ภาพที่ 26 แสดงตำแหน่งองค์ประกอบภูมิทัศน์ ร้านค้า และบริการ บริเวณพื้นที่ศึกษา

แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณพื้นที่ศึกษาฯ คือ หาดเฉวง และถนนเชิงมนต์ กิจกรรมที่พบบริเวณหาดเฉวง ได้แก่ การอาบแดด เล่นน้ำ รับประทานอาหาร นวดแผนโบราณ ทำเล็บ และถักผม รูปแบบของกิจกรรม เป็นกิจกรรมแบบสงบ ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมเริ่มตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้น ประมาณ 7.00 น. จนถึงพระอาทิตย์ตกดิน ประมาณ 18.00 น. ยกเว้นการรับประทานอาหารจะสิ้นสุดประมาณ 24.00 น.

ส่วนบริเวณถนนเชิงมนต์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทย่านพาณิชย์กรรม กิจกรรมในบริเวณดังกล่าว ได้แก่ การจับจ่ายซื้อของ รับประทานอาหาร เดินเล่น และการใช้บริการการท่องเที่ยวต่างๆ ช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรมจะเริ่มตั้งแต่ช่วง 14.00 น. ถึง 2.00 น.

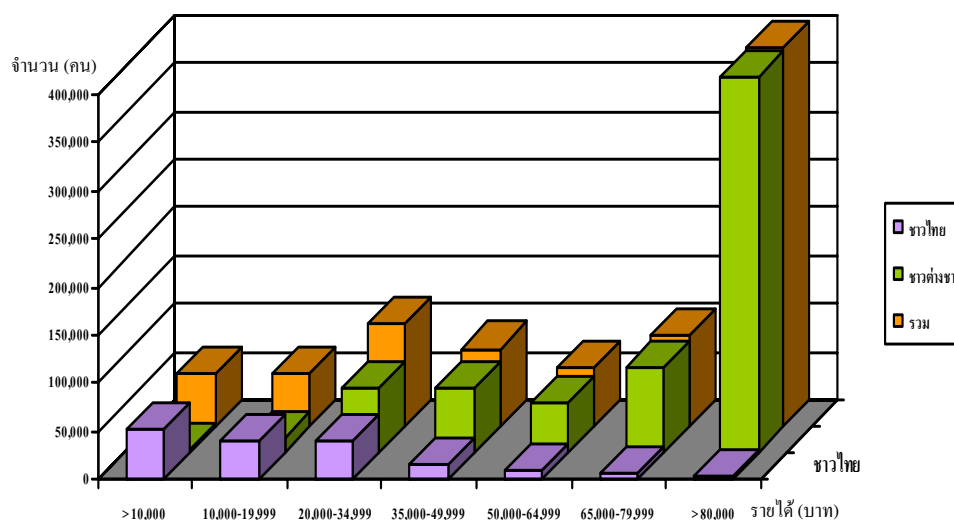
ภาพที่ 27 ภาพแสดงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

บทที่ 4

บทวิเคราะห์

บทบาทของเกาะสมุย

(เพ็ญรุ่ง, 2549) ได้กล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างปี พ.ศ.2545-2547 ว่าไทยจะต้องผงาดขึ้นเป็นประเทศ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของ เอเชีย (Tourism Capital of Asia) โดยใช้กลยุทธ์การแยกกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่พัฒนา ในแผน กำหนดชัดถึงการทำโซนนิ่ง 4 เกาะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับคนรวย (Segmentation Exclusive Hi-End) ได้แก่ ภูเก็ต สมุย เกาะช้าง และเกาะสิมิลัน ซึ่งหากตรวจสอบข้อมูลรายได้จากการท่องเที่ยวพบว่าทั้ง 4 เกาะ ล้วนเป็นชุมทองดังรายได้ท่องเที่ยวจากชาวต่างชาติเข้าประเทศ กว่า 70,000 ล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจ, 2545) โดยที่เกาะสมุยทำได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 10,000 ล้านบาท จากแพ็คเกจที่ผลิตออกวางขายในตลาดโลก 7 วัน 6 คืน ราคาประมาณ 100,000-120,000 บาท/คน/ทริป เป็นราคาห้องพักช่วงฤดูท่องเที่ยวประมาณคืนละ 4,500-120,000 บาท/ห้อง และค่าตัวเครื่องบินในราคาประมาณ 6,000-8,000 บาท/ที่นั่ง จากตัวเลขดังกล่าวทำให้มองเห็นภาพบทบาทของเกาะสมุยว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติรายได้ของนักท่องเที่ยว ในปี พ.ศ.2546 กล่าวคือ มีนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไปทั้งหมด 393,655 คน จาก 846,281 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.52 ของนักท่องเที่ยวที่มาเกาะสมุยทั้งหมด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

ภาพที่ 28 แผนภูมิแสดงระดับรายได้พนักงานท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ตามรายงานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ระบุว่า กำลังการซื้อในตลาดโลกเริ่มทะลักเข้ามาใช้บริการ โรงพยาบาลกึ่งรีสอร์ท สปา แหล่งธรรมชาติบำบัด ในเมืองไทยกันอย่างคับคั่ง กลุ่มทุนต่างชาติและไทยจึงหันไปทุ่มขายเทรนด์ธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเป็นหลัก ทำให้เกิดกระแสผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพักผ่อนเพื่อสุขภาพ หรือ Health Hub of Asia ซึ่งเกาะสมุยเป็น 1 ใน 10 แห่งที่ถูกเลือกในการพัฒนาโครงการดังกล่าว เนื่องจากมีจุดขายที่กำลังได้รับความนิยมคือ สปาทะเล นอกเหนือจาก สปาภูเขา สปาชุมชน และเมดิคอลสปา (ประชาชาติธุรกิจ, 2548)

ส่วนบทบาทของเกาะสมุยในระดับภาคนั้น เนื่องจากเกาะสมุยอยู่แยกโดดเดี่ยวจากแผ่นดิน ออกมากลางทะเลในฝั่งอ่าวไทย ความเป็นธรรมชาติจึงยังมีอยู่มาก และเป็นแหล่งตากอากาศประเภทชายทะเลแห่งเดียวที่โดดเด่นขึ้นมาในย่านทะเลแถบนี้ ในขณะที่ฝั่งอันดามันเป็นแหล่งท่องเที่ยวตากอากาศชายทะเลที่เป็นกลุ่มใหญ่ มีภูเก็ตเป็นศูนย์กลางในฝั่งนี้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบเกาะสมุยกับแหล่งท่องเที่ยวภูเก็ตและกลุ่มอ่าวพังงาแล้ว พบความแตกต่าง ดังนี้

1. ภูเก็ตมีเส้นทางคมนาคมที่ถึงตลาดนักท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ขณะที่เกาะสมุยมีลักษณะแยกอยู่โดดเดี่ยว การท่องเที่ยวของเกาะสมุยจึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบและการผจญภัยเล็กๆ น้อยๆ

2. ภูเก็ตสามารถชักจูงให้นักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติสวยงามและชอบสิ่งดึงดูดใจในเมือง ในขณะที่เกาะสมุยจะจูงใจเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวก็ยังคงต้องการได้รับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ซึ่งไม่อาจจะทิ้งจากความสะดวกเคยชินจากที่ตนเองเคยได้รับมา คือ มีที่พักมาตรฐานที่พอยอมรับได้ การเดินทางสะดวกรวดเร็ว มีอาหารการกินพร้อมสรรพ ซึ่งในปัจจุบันนี้สมุยมีความพร้อมในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะการเดินทางที่รวดเร็วขึ้น มีเที่ยวบินระหว่างกรุงเทพฯ-สมุย-กรุงเทพฯ, ภูเก็ต-สมุย-ภูเก็ต, พัทยา-สมุย-พัทยา อ่างทอง-สมุย-อ่างทอง และสิงคโปร์-สมุย-สิงคโปร์

3. ฤดูกาลท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเกาะสมุยและภูเก็ตจะสลับกัน เนื่องด้วยอิทธิพลของภูมิอากาศ และลมมรสุม

จะเห็นได้ว่า ทั้งเกาะสมุยและแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอันดามันจะช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในระดับภาคและระดับประเทศ ถึงแม้ว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวที่ชอบพักผ่อนในแบบชายทะเลเหมือนกัน แต่ด้วยลักษณะแหล่งท่องเที่ยวที่ต่างกันในแต่ละระดับความเป็นเมืองที่ภูเก็ตมีมากกว่า ฤดูกาลท่องเที่ยวที่สลับกัน จึงเป็นตัวเสริมให้การท่องเที่ยวในภาคนี้มีความแตกต่างหลากหลายในความเหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่านักท่องเที่ยวจะเลือกพักผ่อนท่ามกลางบรรยากาศชายทะเลแบบใด

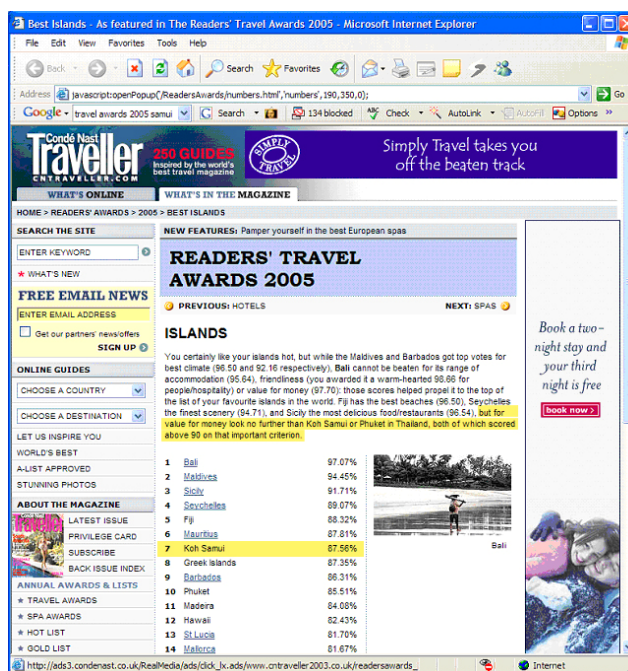
หาดเฉวงเมื่อ 20 ปีก่อนเป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ แห่งหนึ่ง มาวันนี้เฉวงได้กลายเป็นขวัญใจนักท่องเที่ยวทั่วโลก ไม่เหลือร่องรอยของชาวประมงเลยแม้แต่รอย บรรดาโรงแรม ที่พัก ร้านอาหารรวมทั้งบิซบาร์ที่ตั้งเรียงรายตลอดแนวของหาดสามารถยืนยันความเปลี่ยนแปลงของเฉวงได้เป็นอย่างดี หาดเฉวงตอนบ่ายเป็นช่วงที่คึกคักที่สุดและมีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย นอกเหนือจากหาดทรายขาวสะอาด นุ่มละเอียดแล้วบริเวณนี้ยังเต็มไปด้วยที่พักหลายรูปแบบ ราคาค่าตั้งแต่ไม่กี่ร้อยบาทจนถึงราคาเรือนแสนต่อคืน บรรดาร้านอาหารทั้งไทย จีน ยุโรป แหล่งช้อปปิ้ง เสื้อผ้า รองเท้าและของที่ระลึกต่าง ๆ ตลอดจนถึง บาร์ และสถานบันเทิง สวรรค์รูปแบบช่วยแต่งแต้มสีสันและบรรยากาศให้ย่านนี้สมกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของเกาะสมุย เนื่องจากเฉวงเป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและหลงใหลสีสันยามค่ำคืนในขณะเดียวกัน และยังเป็นศูนย์รวมของที่พักทุกระดับและสถานบันเทิงทุกระดับ

ศักยภาพและข้อจำกัด

1. ศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่านชุมชนเฉวง

1.1 หาดเฉวงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดของเกาะสมุย

ข้อมูลจาก www.cntraveller.com ได้จัดอันดับแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะทั่วโลกจากการให้คะแนนของนักท่องเที่ยวที่ได้มีโอกาสไปเที่ยวในที่ต่างๆ ซึ่งเกาะสมุยมีคะแนนอยู่ในลำดับที่ 7 (ภาพที่ 30) นอกจากนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวกว่าแปดแสนคนและรายได้จากการท่องเที่ยวกว่าหมื่นล้านบาทต่อปีในปี พ.ศ. 2546 (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย, 2547: 11) แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะสมุยได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากจะกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของเกาะสมุย เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าย่านชุมชนเฉวงคือย่านที่มีนักท่องเที่ยวคึกคักมากที่สุดและเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของเกาะ เริ่มตั้งแต่ในช่วงที่ 2 ของวิวัฒนาการการท่องเที่ยวเกาะสมุย ในยุคที่หาดเฉวงเริ่มมีถนนลูกรังเข้าถึง ซึ่งหาดเฉวงจัดได้ว่าเป็นหาดที่สวยงามมากที่สุด เนื่องจากมีหาดทรายขาวละเอียดทอดตัวยาว ระดับน้ำที่ไม่ลึกมากและไม่มีหินระเกะระกะ เหมาะกับการเล่นน้ำ ปัจจัยเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของความรุ่งเรืองย่านหาดเฉวง ตั้งแต่ยุคที่ยังไม่มีร้านค้า ผับ บาร์ และรีสอร์ทราคาแพง ในยุคต่อมาย่านชุมชนเฉวงเริ่มเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น มีร้านค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบเกิดขึ้นขนานไปกับแนวหาด ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่นอกเหนือจากการพักผ่อนทางธรรมชาติ

ภาพที่ 29 เกาะสมุยได้รับความนิยมในหมวดแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะเป็นลำดับ 7 ของโลก

1.2 ย่านชุมชนเลอจมีรีสอร์ท ร้านอาหารและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

จำนวนรีสอร์ทกว่า 60 แห่ง และร้านค้ากว่า 30 เปอร์เซ็นต์ของธุรกิจบริการทั้งหมดของเกาะ กระจุกตัวอยู่สองฝั่งถนนเชิงมนต์ที่มีระยะทาง 4 กิโลเมตรในพื้นที่ศึกษาฯ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของสินค้าและบริการต่างๆ รีสอร์ทราคาหลักร้อยจนถึงหลักแสนต่อกัน พร้อมทั้งจะรองรับนักท่องเที่ยวทุกระดับ ร้านอาหารหลายสัญชาติ เช่น ร้านอาหารอิตาเลียน ร้านอาหารสแกนดิเนเวียน ร้านอาหารฝรั่งเศส ร้านอาหารญี่ปุ่น ร้านอาหารซีฟู้ด ร้านกาแฟ ร้านไอศกรีม หรือแม้กระทั่งร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดสำหรับบริการนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก นอกจากนี้ยังมีร้านค้าปลีกที่มีสินค้าหลากหลายให้เลือกซื้อ ทั้งร้านขายภาพเขียน ร้านตัดเสื้อสูท ร้านขายชุดและอุปกรณ์กีฬาทางน้ำ ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายเสื้อผ้าจากต่างประเทศ ฯลฯ

1.3 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพร้อมกว่าย่านอื่นๆ

ในด้านสาธารณูปโภค ย่านเลอจจัดว่ามีปัญหาน้อยกว่าย่านอื่นๆ กล่าวคือ เกาะสมุยมักประสบปัญหาไฟฟ้าดับและน้ำไม่ไหล เนื่องจากการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวเร็วเกินกว่าการพัฒนาสาธารณูปโภค แต่เนื่องจากย่านชุมชนเลอจเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางการค้า

ของเกาะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงให้น้ำหนักการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคในย่านนี้มากกว่าย่านอื่นๆ นอกจากนี้ ถนนเฉวงมีรถรับจ้างสองแถวและแท็กซี่บริการ มีโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ส่วนในด้านสาธารณสุขการ ย่านชุมชนเฉวงมีทั้ง โรงพยาบาลเอกชน คลินิกทั่วไป และคลินิกรักษาฟัน ร้านขายยา ธนาคาร จุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และสถานทูต

ภาพที่ 30 สาธารณูปโภคและสาธารณสุขการริมถนนเฉวง

2. ข้อจำกัดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่านชุมชนเฉวง

2.1 เกาะสมุขมีระบบการปกครองแบบท้องถิ่น

เกาะสมุขมีรูปแบบการปกครองเหมือนเกือบทุก ๆ พื้นที่ของประเทศไทยที่มีเทศบาลในระดับท้องถิ่น คือ สำนักงานเทศบาลตำบลเกาะสมุข ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองในแนวราบที่เป็นเอกเทศต่อกัน การบริหารจัดการแยกส่วนในระบบนิเวศเดียวกัน ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขาดการพัฒนาพื้นที่อย่าง

บูรณาการ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้การพัฒนาต่อยอดเป็นไปในแนวทางที่ไม่เป็นผลดี

ในปัจจุบัน ปัญหาเริ่มเห็นได้ชัดแล้ว เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการไม่สามารถควบคุมการสร้างรีสอร์ทริมหาดเฉวงของเทศบาล การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นไปตามผังเมืองรวม การสร้างการบริหารแบบแยกส่วน การขาดความรู้ทั้งทางเทคนิค ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการขาดประสบการณ์การจัดการการท่องเที่ยวมูลค่าสูง ขาดความรู้ในการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดกลไกเชื่อมต่อระหว่างภาคเอกชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างส่วนท้องถิ่นด้วยกัน นอกจากนี้ งบประมาณเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามขนาดประชากรท้องถิ่นไม่เพียงพอกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวหนาแน่นในย่านชุมชนเฉวง

2.2 ปัญหาด้านการบริหารจัดการระบบประมาณจากกรณีระบบการปกครองแบบท้องถิ่น

ถึงแม้เกาะสมุยจะมีงบประมาณรายจ่ายประจำปีถึงกว่า 200 ล้านบาท (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย, 2547: 25) แต่การบริหารและจัดสรรงบประมาณ มุ่งเน้นการก่อสร้างถนนเป็นหลัก ทั้งนี้จากการที่ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง ต้องการสร้างผลงานเป็นรูปธรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนทุกเขตพอใจและเลือกตั้งเข้ามาอีก ทำให้เกิดแต่โครงการเล็ก ๆ กระจุกกระจายไปตามรายหมู่บ้าน การจัดสรรงบประมาณในลักษณะเบี้ยหัวแตกเช่นนี้ จึงไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาทุกสาขาการพัฒนา ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และไม่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.3 ความเจริญจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ถึงแม้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวย่านหาดเฉวงจะมีส่วนทำให้ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทางย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะและความสกปรก ความไม่เป็นระเบียบ

เรียบร้อย ปัญหาทัศนอุจาด ฯลฯ ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมธรรมชาติหลายแห่งมีสภาพเสื่อมโทรม ซึ่งความเสื่อมโทรมนั้นเกิดจากขาดการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในด้านวัฒนธรรม ช่วง 30-40 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงแรกๆ ของการขยายตัวของการท่องเที่ยวย่านชุมชนแถวในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 นักวิชาการค่อนข้างมีความกังวลถึงผลกระทบในเชิงลบของการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นที่เปิดรับการท่องเที่ยวในแง่ที่ว่า วัฒนธรรมที่ดีงามและเรียบง่ายเดิมของชุมชนจะถูกแทรกซึมจากวัฒนธรรมต่างชาติ ทำให้สูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิม และทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิม “กลายเป็นสินค้า” และสูญเสียความหมายในฐานะเป็นสัญลักษณ์เครื่องยึดเหนี่ยวของชุมชน หรือแม้กระทั่งการที่วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกความเป็นสากลกลืนหายไปกับการเติบโตของการท่องเที่ยว ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ได้เกิดขึ้นแล้วในย่านแถวที่ชุมชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากชาวประมงสู่นักลงทุนและพ่อค้า รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านไม้ทรงไทยปนจีนกลายเป็นตึกแถวและรีสอร์ทหลากหลายสไตล์และสีสรร ต้นมะพร้าวที่เคยพบเห็นเรียงรายเป็นเอกลักษณ์อยู่ริมหาดซึ่งเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเกาะสมุยกลายเป็นสิ่งปลูกสร้างและเตียงผ้าใบ ตลาดขายมะพร้าวที่ใหญ่ที่สุดของประเทศกลายเป็นร้านค้าแบรนด์จากต่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ก้าวหน้าไปเร็วกว่าที่สาธารณูปโภคจะรองรับทัน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวและบริการเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เช่น ย่านชุมชนแถวมักประสบปัญหาการระบายน้ำ ปัญหาสายไฟฟ้าสายโทรศัพท์ทกรู้ง สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยววางกันอย่างสะเปะสะปะ ตัวอย่างปัญหาด้านสาธารณูปโภคที่ปัจจุบันกำลังส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมืองอย่างมาก กล่าวคือ ถนนเชิงมนต์ขนาด 2 ช่องจราจรซึ่งเป็นถนนดั้งเดิมของย่านชุมชนแถวซึ่งเมื่อก่อนเป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็ก กำลังประสบปัญหาจราจรติดขัด ความแออัด ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนรถยนต์ที่เข้า-ออกพื้นที่มากในแต่ละวัน การจัดระบบการสัญจรใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ แถวยังประสบปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ และคุณภาพของทางเดินเท้าอีกด้วย

2.4 ประชาชนท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของสภาพแวดล้อม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการรักษาสภาพแวดล้อม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเมือง แต่ในปัจจุบันจากสภาพของเมืองพบปัญหาภูมิทัศน์

วัฒนธรรมของเมืองอันได้แก่สวนมะพร้าวถูกถูกรุกทำลาย ปัญหาหาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบ ปัญหาการวางสิ่งของกีดขวางทางเท้า การจอดรถเข้าจำนวนมากบนพื้นผิวจราจร คราวเรือนมีการกำจัดขยะไม่เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้บางส่วนหรือทั้งหมดโดยภาครัฐไม่ต้องเสียเงิน หากมีการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่ดี ดังตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาและอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าภูเก็ตซึ่งมาจากการเข้าถึง และเข้าใจชุมชนย่านถนนถลาง การเริ่มโครงการโดยการเข้าไปสำรวจสภาพคราวเรือน สำรวจความคิดเห็น เพื่อให้เข้าใจในระบบวิถีชีวิต ความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน ในขณะเดียวกันก็ “ปลูกจิตสำนึก” อย่างต่อเนื่องให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ (อรพิมพ์, 2548)

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองย่านชุมชนเฉวง

จากข้อมูลพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวในเกาะสมุย ปิยนุช (2540: 121-174) ได้แบ่งช่วงเวลาของเกาะสมุยออกเป็น 4 ยุค โดยใช้เกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งโดยพิจารณาจากช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคแบบก้าวกระโดด และมีอัตราการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าว ได้แก่

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ.2513 ยุคเศรษฐกิจมะพร้าว

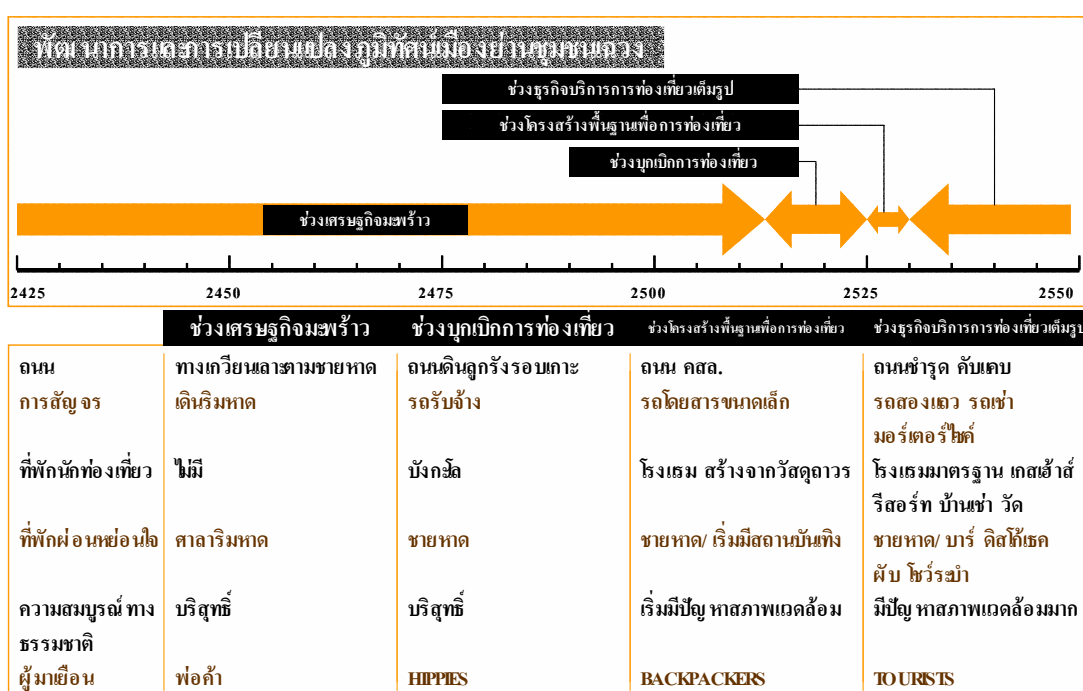
ช่วงที่ 2 พ.ศ.2513-2524 ยุคบุกเบิกการท่องเที่ยว

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2525-2529 ยุคโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว

ช่วงที่ 4 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา ยุคธุรกิจบริการการท่องเที่ยวเต็มรูป

ข้อมูลดังกล่าวเมื่อนำมาพิจารณาในด้านพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองย่านชุมชนเฉวง พบการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของเมืองตามช่วงเวลาต่างๆ (ภาพที่ 31) โดยหากพิจารณาในสองยุคแรกที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังบริสุทธิ์อยู่นั้น ช่วงเวลาดังกล่าว ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวจะใช้การเดินทางและรถรับจ้างเพื่อการสัญจร ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวก่อสร้างจากวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น ส่วนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะพักผ่อนตามธรรมชาติบริเวณหาดเฉวงเป็นหลัก

ส่วนในยุคที่มีปัญหาสภาพแวดล้อมในช่วงที่ 3 และ 4 เมืองมีปัญหาถนนชำรุดและคับแคบ ปัญหาดังกล่าวมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของการสัญจรที่มีพาหนะที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ได้แก่ รถสองแถว รถเช่า และรถมอเตอร์ไซค์ กล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งของปัญหาความแออัดของถนน มาจากจำนวนพาหนะที่มากขึ้นและประเภทของยานพาหนะที่หลากหลายขึ้น โดยไม่มีการจัดระบบถนน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่วนปัญหาสภาพแวดล้อมนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีสิ่งก่อสร้างทั้งโรงแรม รีสอร์ท บ้านเช่า เกิดขึ้น และการมีกิจกรรมที่แปลกปลอมจากถิ่นเดิม เช่น บาร์ ดิสโก้เทค ผับ ฯลฯ

ภาพที่ 31 แสดงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองย่านชุมชนเฉวง

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าวไม่ใช่บทสรุปว่าหากเมืองมีกิจกรรมหรือสิ่งก่อสร้างที่แตกต่างจากท้องถิ่นเดิมแล้วจะทำให้เมืองเกิดมลภาวะเสมอ แต่จะเห็นได้ว่าหากไม่มีการวางแผนรับมือต่อพลวัตเมืองที่เกิดจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างทันทั่วถึง เมืองก็จะได้รับผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังที่ปรากฏอยู่ที่ย่านชุมชนเฉวง

ระบบของการท่องเที่ยวกับภูมิทัศน์เมือง

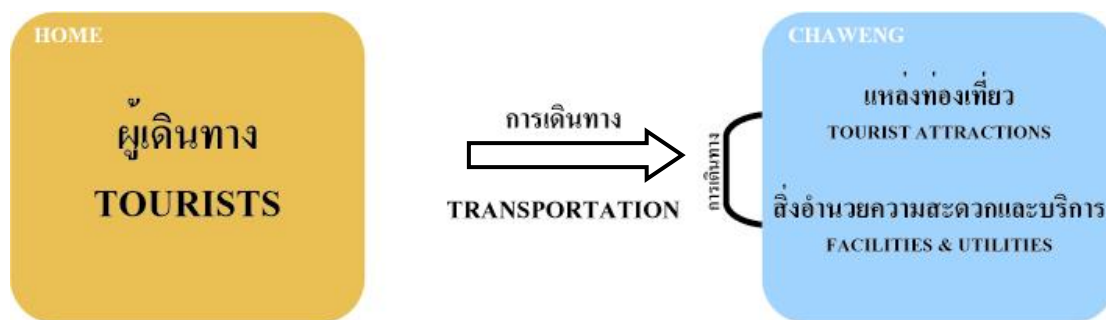
หากพิจารณาแผนภูมิระบบการท่องเที่ยว (Adapted from : Tourist Plan, Clare A. Gunn) กับระบบการท่องเที่ยวของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527: 3-1 ถึง 3-2) พบว่าในสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยว และส่วนอำนวยความสะดวกและบริการ ซึ่งจากการสังเกตลักษณะการใช้งานในสองบริเวณดังกล่าวร่วมกับทฤษฎีความต้องการของนักท่องเที่ยว (เด่นพงศ์, 2532: 24) และทฤษฎีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมือง (คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว, 2531) พบว่าทั้งสองส่วนจะมีลักษณะการใช้งานแตกต่างกัน กล่าวคือ

1. แหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนเฉวงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ หาดเฉวง ลักษณะการใช้งานพื้นที่ดังกล่าวพบว่า นักท่องเที่ยวมีลักษณะการใช้งานแบบเงียบสงบ ต้องการพักผ่อน ต้องการสัมผัสธรรมชาติ และไม่ต้องการเปิดเผยตัว ซึ่งพฤติกรรมที่พบในพื้นที่ศึกษาฯ เหล่านี้ใกล้เคียงกับทฤษฎีว่าด้วยความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ส่วนอำนวยความสะดวกและบริการ

ชุมชนเฉวงมีส่วนอำนวยความสะดวกและบริการอยู่บริเวณสองฝั่งถนนเชิงมนต์ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านค้าปลีก ธนาคาร โรงพยาบาล จุดบริการโทรศัพท์ทางไกล อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ฯลฯ พฤติกรรมการใช้งานของนักท่องเที่ยวในพื้นที่จะสับสนวุ่นวาย ขาดความเป็นระเบียบ ไม่สะดวกสบาย การจราจรแออัดพลุกพล่าน และขาดลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี การใช้งานพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวไม่สอดคล้องกับทฤษฎีภูมิทัศน์เมืองที่กล่าวว่า เมืองจะเกิดความสวยงามจากความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะดวกในการทำกิจกรรม ความสบาย และการมีลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี

ภาพที่ 32 ไคอะแกรมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เดินทางและสถานที่ท่องเที่ยว

นอกจากนี้แผนภูมิระบบการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นว่าระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและส่วนอำนวยความสะดวกและบริการจะมีการเดินทางระหว่างกัน ซึ่งในปัจจุบันสภาพพื้นที่ทางกายภาพของย่านชุมชนแถวระหว่างแหล่งท่องเที่ยว คือ หาดเฉวง และส่วนอำนวยความสะดวกและบริการคือ ถนนเชิงมนต์ ขาดความเชื่อมโยงทั้งทางกายภาพและทางมุมมอง กล่าวคือ หาดเฉวงไม่มีทางเดินลงหาดสาธารณะ การเดินลงหาดต้องผ่านที่ดินส่วนบุคคล ถนนเชิงมนต์ร้อนอบอ้าวเนื่องจากถูกกลุ่มอาคารบดบังทิศทางลม ภูมิทัศน์เมืองของถนนเชิงมนต์ไม่รู้สึกลึกลับถึงความเป็นเมืองตากอากาศชายทะเลเนื่องจากถูกสิ่งปลูกสร้างบดบังทิวทัศน์ทะเลจนหมด ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือปัจจัยสำคัญที่จะสร้างลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดีหรือไม่ดีให้กับเมือง

การวิเคราะห์ชุมชนแถวตามทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมือง

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

หากเปรียบเทียบผังเมืองรวมชุมชนเกาะสมุยปี พ.ศ.2538 กับแผนที่การใช้ประโยชน์อาคารฉบับปี พ.ศ.2545 (ภาพที่ 33) จะเห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากสีเขียวอ่อนเป็นสีแดง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจาก

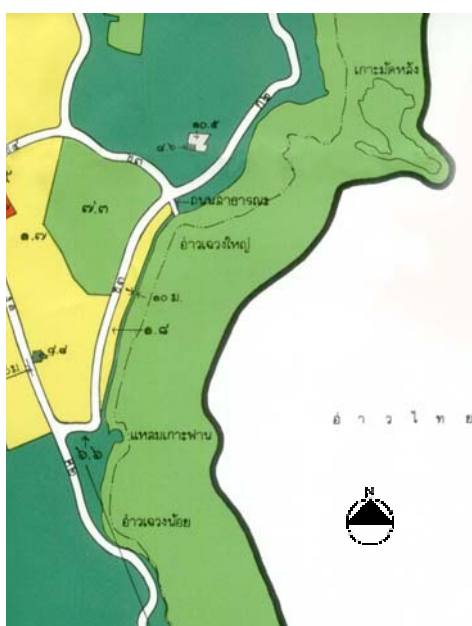
1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวม การขาดสภาพบังคับใช้ผังเมืองรวมตั้งแต่ปี พ.ศ.2545

1.2 หน่วยงานเทศบาลขาดความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านผังเมือง

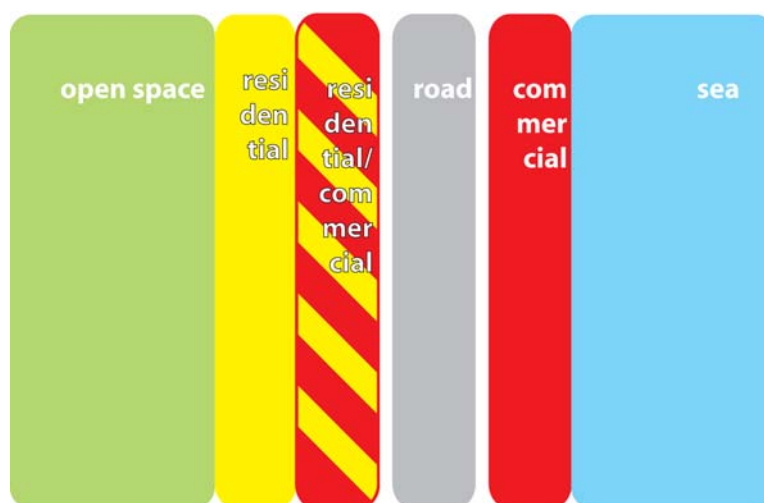
1.3 ปัญหาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่หลีกเลี่ยงกฎหมาย ทั้ง พ.ร.บ.การจัดสรรที่ดิน พ.ร.บ.ผังเมือง พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร

สาเหตุดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองให้ชุมชนเฉวงมีสภาพปัญหาดังเช่นปัจจุบัน กล่าวคือ

การขาดการควบคุมความหนาแน่นของอาคาร (FAR) อัตราส่วนพื้นที่ว่าง (OSR) การควบคุมระยะถอยร่นจากแนวระดับน้ำทะเลขึ้นสูงสุด ส่งผลให้ย่านชุมชนเฉวงมีรูปแบบการใช้ที่ดินริมหาดเป็นบริเวณพื้นที่สีแดง หมายถึงที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ถัดเข้ามาเป็นพื้นที่สีเหลืองคาดแดง หมายถึงที่ดินประเภทที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ต่อมาเป็นพื้นที่สีเหลือง หมายถึงที่ดินประเภทที่พักอาศัย และพื้นที่สีเขียว หมายถึงที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการตามลำดับ (ภาพที่ 33) ซึ่งหากพิจารณาการใช้ที่ดินในลักษณะนี้ จะพบว่าที่ดินบริเวณริมหาดเฉวง ระยะทาง 4 กิโลเมตร ขาดพื้นที่โล่งว่างสาธารณะเพื่อนันทนาการและการรักษาสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 33 เปรียบเทียบผังเมืองรวมชุมชนเกาะสมุยปี พ.ศ.2538
กับแผนที่การใช้ประโยชน์อาคารปี พ.ศ.2545

ภาพที่ 34 แผนภูมิแสดงรูปแบบการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณถนนเชิงมนต์ในปัจจุบัน

การเข้าถึงหาดไม่สะดวก มีการปิดกั้นทางลงหาดสาธารณะ การตั้งเก้าอี้ผ้าใบ ร่ม รุกข์ลำแนวชายหาด การรुकข์ลำที่สาธารณะ ทางน้ำสาธารณะ ลำราง ห้วย หนอง คลอง บึง พรุ ป่าสงวน ส่วนหนึ่งนั้นเนื่องจากราคาที่ดินบนหาดเฉวงมีมูลค่าสูงมาก

ความเป็นธรรมชาติและความสงบกำลังหายไป เกษตรกรบุกรุกป่าแผ้วถางเพื่อทำสวนมะพร้าว ในขณะที่สวนมะพร้าวเดิมถูกเปลี่ยนเป็นรีสอร์ท

2. การวิเคราะห์รูปแบบการวางอาคารและพื้นที่ว่าง (Figure and Ground Relationship) (ภาพที่ 35)

ย่านชุมชนเฉวงมีรูปแบบชุมชนแบบชุมชนริมน้ำ (Waterfront Neighbourhood) มีการขยายตัวของเมืองเลียบไปตามชายหาด (Linear Development) อาคารขนาดใหญ่จะอยู่ติดถนน อาคารขนาดเล็กจะอยู่ถัดเข้ามา มีการจัดกลุ่มและหันอาคารเปิดออกสู่ทะเล แต่แต่ละกลุ่มอาคารจะมีที่โล่งว่าง (Open Space) ตรงกลางเชื่อมโยงออกสู่ทะเล การวางอาคารลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์ กล่าวคือ

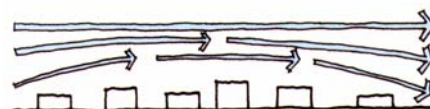
2.1 ถนนเส้นดังกล่าวมีอาคารรื้อถอนอ่าวเนื่องจากอยู่ในระยะอับลมจากการมีกลุ่มอาคารริมถนนฝั่งชายหาดบังทิศทางลมทะเล ส่วนกลุ่มอาคารติดถนนอีกฝั่งหนึ่งบังทิศทางลมบก

ซึ่งอุณหภูมิจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาความเป็นเมืองน่าอยู่ และการไม่มีลมพัดผ่านถนนเส้นดังกล่าวยังส่งผลต่อการสะสมมลพิษ ฝุ่น ละอองจากรถยนต์และสถานที่ก่อสร้าง (ภาพที่ 35)

2.2 ถนนเชิงมนต์ขาดบรรยากาศเมืองตากอากาศชายทะเลอย่างสิ้นเชิง(Sense of Place) ตามทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง ของเควิน ลินซ์ เนื่องจากเมื่อขึ้นอยู่บนถนนสายดังกล่าว จะไม่สามารถมองเห็นทะเลได้เลย

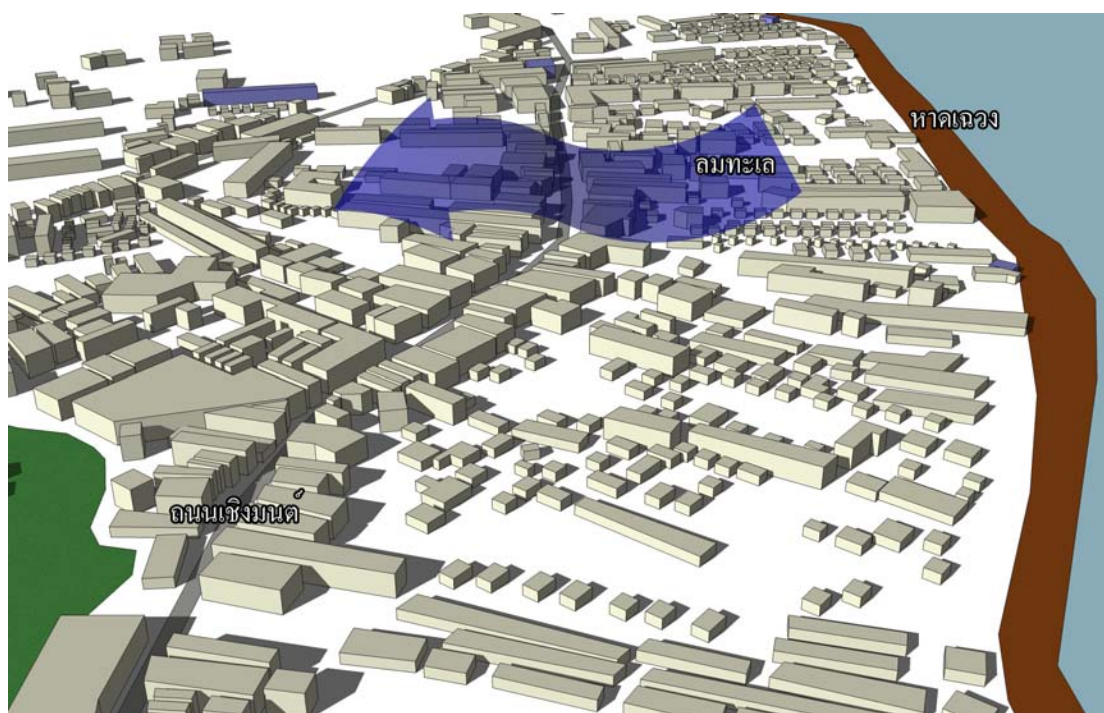
รูปแบบการวางอาคารและพื้นที่ว่าง

A highly integrated street pattern encourages high levels of air movement. Winds are 'smoothed' over low, densely built areas.

ภาพที่ 35 แสดงรูปแบบการวางอาคารและพื้นที่ว่างและภาพการพัดผ่านของลม

ภาพที่ 36 กลุ่มอาคารขนาดเล็กบริเวณถนนเชิงมนต์วางตัวติดกัน ทำให้ลมพัดผ่านเลยไป

3. ระบบถนน

ถนนเชิงมนต์ ขนาด 2 ช่องจราจร มีระยะทางในพื้นที่ศึกษาฯ ประมาณ 4 กิโลเมตร หากพิจารณาระบบการตัดถนน จะเห็นว่ารูปแบบถนนเชิงมนต์จะไม่ติดกับหาด เฉวง โดยจะมีที่ดินส่วนบุคคลกั้นระหว่างถนนกับหาด รูปแบบภูมิทัศน์เมืองดังกล่าวจะคล้ายกับเมืองหัวหิน ที่เมื่ออยู่บนถนนจะมองไม่เห็นทะเล ซึ่งจะต่างกับหาดพัทลุง ที่มีถนนสาธารณะเลียบริมหาด โรงแรมต่าง ๆ จะอยู่ถัดเข้ามาจากถนน ซึ่งการตัดถนนทั้งสองแบบ มีข้อดีและข้อเสียต่างกัน กล่าวคือ

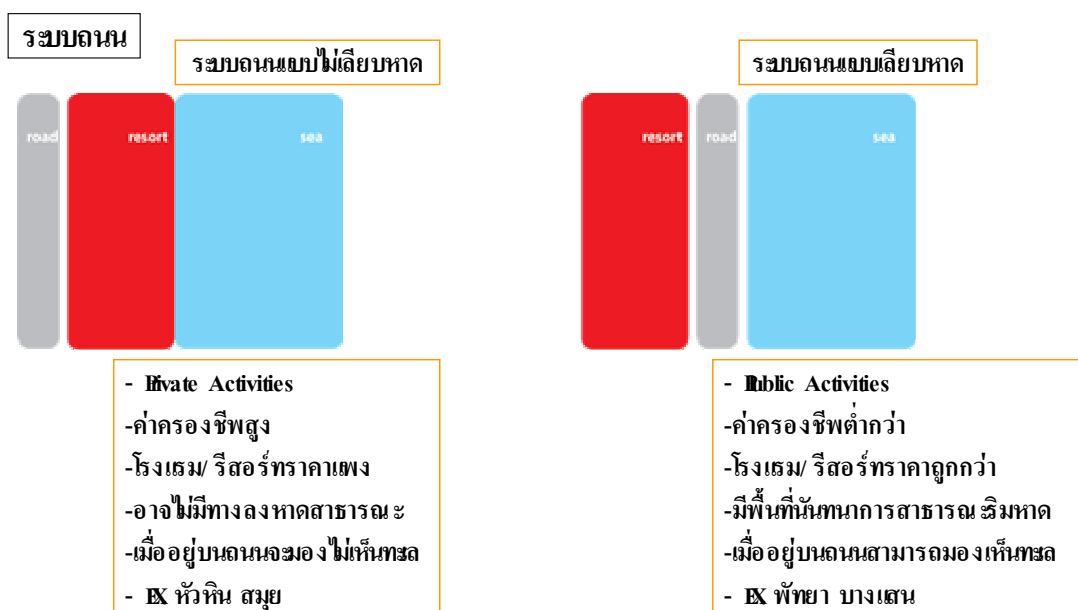
3.1 ระบบถนนแบบไม่เลียบริมหาด (ภาพที่ 37)

ถนนเชิงมนต์ เป็นถนนที่ไม่ติดหาด ที่ดินริมหาดที่ไม่มีถนนมาขวางกั้นระหว่างที่ดินกับชายหาดจึงเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเป็นรีสอร์ท หรือ โรงแรมราคาแพง เนื่องจากกล่าวได้ว่าโรงแรมหรือรีสอร์ทนั้น ๆ คล้ายมีชายหาดส่วนตัว ผู้พักแรมสามารถเดินจากบริเวณที่พักสู่ชายหาดโดยไม่ต้องข้ามถนน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่เลือกมาพักจะเป็นนักท่องเที่ยวระดับสูง

ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของย่านนั้นที่จะมีภาพของการเป็นเมืองตากอากาศของนักท่องเที่ยวระดับสูง ส่วนข้อเสียของระบบถนนลักษณะนี้คือ หากไม่มีการกันพื้นที่ริมหาดบางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะก่อนที่จะมีการเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างสูงสุด ชายหาดนั้นอาจไม่มีทางลงหาดสาธารณะหรือแม้แต่ไม่สามารถมองเห็นทะเลเมื่อมองจากถนน ซึ่งเป็นบรรยากาศของถนนเชิงมนต์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ผลกระทบต่อผู้ที่อาศัยถัดเข้ามาด้านในเมืองจะไม่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่สาธารณะริมหาดได้โดยสะดวก ส่วนอัตราค่าครองชีพ รูปแบบเมืองลักษณะนี้มักจะมีสินค้าราคาแพง ค่าครองชีพสูง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตัวอย่างเมืองชายทะเลที่มีระบบถนนแบบนี้นอกจากย่านถนนเชิงมนต์คือ เมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.2 ระบบถนนแบบเลียบริมหาด (ภาพที่ 37)

ในเมืองท่องเที่ยวชายทะเลบางแห่งถนนจะถูกตัดเลียบริมหาด เมื่อขับรถผ่านเส้นทางดังกล่าว สามารถสัมผัสถึงบรรยากาศเมืองท่องเที่ยวชายทะเลได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหากเมืองไหนมีการจัดภูมิทัศน์ริมหาด เช่น การปลูกต้นไม้พุ่มพุ่ม สันทะเลสองฝั่งถนน การสร้างพื้นที่เพื่อรองรับการนั่งทานอาหาร ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมได้อย่างมีชีวิตชีวา แต่ในด้านธุรกิจการพัฒนาโรงแรมหรือรีสอร์ทสำหรับนักท่องเที่ยว ที่พักในรูปแบบที่มีถนนขวางกั้นก่อนลงทะเล ทำให้ไม่สะดวกต่อการลงเล่นน้ำของผู้พักแรม แยกที่พักรวมขาดความเป็นส่วนตัวในการเล่นน้ำ เพราะต้องปะปนกับนักท่องเที่ยวจากแหล่งอื่นและชาวบ้านท้องถิ่น อีกทั้งธุรกิจริมหาดที่บางครั้งถูกปล่อยปละละเลย ขาดการควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย ยังทำให้ภาพลักษณ์ของโรงแรมด้อยลง โรงแรมในลักษณะดังกล่าวมักจะมีราคาที่พักไม่สูงเท่ากับโรงแรมที่มีชายหาดส่วนตัว ส่งผลกระทบต่อภาพรวมการท่องเที่ยวในเมืองนั้น ๆ ที่มักจะเน้นกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวในระดับรองลงมา ตัวอย่างเมืองชายทะเลที่มีระบบถนนลักษณะนี้คือ หาดพิทยาและหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 37 ใคอะแกรมเปรียบเทียบถนนแบบไม่เลียบหาดกับถนนแบบเลียบหาด

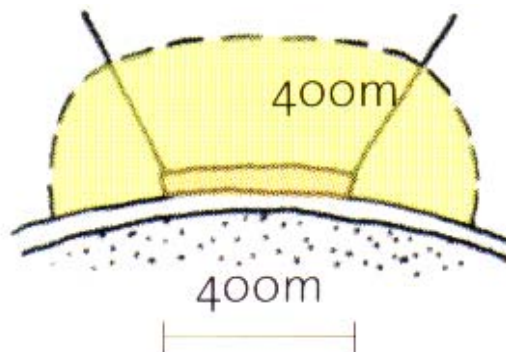
บริบทย่านชุมชนเฉวง

รูปแบบชุมชน (Community)

1. ประวัติศาสตร์และประเพณีของชุมชน

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีคนมาตั้งถิ่นฐานบนเกาะสมุยประมาณ 200 ปีที่แล้ว และก่อตั้งเป็นอำเภอมากกว่า 100 ปี ช่วงเวลาดังกล่าว ชาวสมุยได้สังสรรค์วัฒนธรรมสืบทอดมายาวนาน ทั้งอิทธิพลทางศาสนา เครื่องมือ วัฒนธรรมชาวจีน ไทหล่า มุสลิม ชาวไทย และความเชื่อดั้งเดิม สมุยมีแม้กระทั่งภาษาของตัวเอง ถึงแม้ปัจจุบันจะสูญหายไปตามกาลเวลา นอกจากนี้ สมุยยังมีประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีชักพระ ประเพณีชนควาย ประเพณีวันตายาย ประเพณีแข่งเรือใบ ประเพณีทำบุญศาลาพ่อตา ประเพณีลงครุ โนรา ประเพณีแห่กั๋ง ประเพณีกินข้าวห่อ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตักบาตรปีใหม่หน้าอำเภอ ประเพณีประจำของแต่ละวัด วัฒนธรรมเพลงบอก เพลงเรือ โนรา หนังตะลุง

2. ชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 38 ชุมชนริมน้ำ (Waterfront Neighbourhood)

ที่มา: English Partnerships and The Housing Corporation.

2.1 รูปแบบชุมชนท้องถิ่น

ตำบลบ่อผุด มีประชากรทั้งสิ้น 11,200 คน 9,195 บ้าน (กรมการปกครอง, 2548) ชุมชนย่านเลวซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของตำบลดังกล่าว มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานอยู่เลียบชายทะเล มีการขยายตัวของเมืองแบบ Waterfront Neighbourhood กล่าวคือ สิ่งปลูกสร้าง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้ขยายตัวขนานไปกับชายฝั่งทะเล ในด้านรูปแบบของเมือง เมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองที่ตากอากาศชายทะเล (Smith, 1992) จะเห็นว่ารูปแบบการใช้ที่ดินย่าน เลวสอดคล้องกับรูปแบบเมืองระยะที่ 8 คือระยะเมืองตากอากาศชายทะเล (City Resort) กล่าวคือ พื้นที่เลียบชายหาดถูกจับจองโดยธุรกิจบริการ โรงแรม บ้านพักตากอากาศ ที่พักอาศัย ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินแบบผสม (Mixed Land Use) การใช้ที่ดินลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีเมืองน่าอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของสถาบัน Priorities Institute

2.2 ความต้องการของชุมชน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย (2547: 38) และบทสัมภาษณ์ได้กล่าวถึงประชาชนในท้องถิ่นต้องการให้เทศบาลพัฒนาท้องถิ่นในด้านการจัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น การให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ มีความต้องการให้มีการขยายถนน การแก้ปัญหาการจราจร ความแออัดของเมือง และปัญหาขยะ

3. นักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเกาะสมุยในปัจจุบันเป็นนักท่องเที่ยวระดับสูง โดยส่วนใหญ่กว่า 80 เปอร์เซ็นต์ เป็นชาวต่างชาติ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติถึงความคาดหวังและข้อเสนอแนะ ได้ความคิดเห็นดังนี้

ความต้องการของนักท่องเที่ยว

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย (2547) และบทสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการให้มีการขยายถนนเชิงมนต์ การจัดการขยะ การจัดระเบียบชุมชนและร้านค้า การแก้ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาน้ำท่วม ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องการให้ชุมชนมีขนาดเล็ก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความสงบ ควบคุมปริมาณร้านค้า การแก้ปัญหาการจราจร ปรับปรุงทางเท้า จัดให้มีที่จอดรถ และการจัดการขยะ

4. นักลงทุน ผู้ประกอบการ

การลงทุนในเกาะสมุย ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งจากนักลงทุนภายในที่เป็นคนท้องถิ่น นักลงทุนภายนอก และนักลงทุนข้ามชาติ เนื่องจากเกาะสมุยมีศักยภาพในด้านความสวยงามทางธรรมชาติ และมีชื่อเสียงระดับโลก นอกจากนี้หลังเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย สึนามิ ถล่มชายหาดฝั่งอันดามันเมื่อปี พ.ศ. 2547 ทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลมาท่องเที่ยวทะเลฝั่งอ่าวไทยมากขึ้น จนห้องพักจำนวนกว่า 10,000 ห้อง ของเกาะสมุย ไม่พอรองรับ ด้วยสาเหตุดังกล่าว ทำให้ นักลงทุนมีความมั่นใจในการเข้ามาลงทุนในเกาะสมุยเพิ่มขึ้น ถึงแม้เกาะสมุยจะประสบปัญหาการบริการด้านสาธารณสุขไปไกลขยายไม่ทันการเติบโตของการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในปัจจุบัน รูปแบบที่พักได้พัฒนาไปเป็นบ้านพักตากอากาศบนภูเขา ซึ่งบางครั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากสวนมะพร้าว เป็นวิลล่าราคาเหยียบ 40 ล้านบาท เป็นการกระทบต่อพื้นที่ดินน้ำ เห็นได้ชัดจากระยะหลังเกาะสมุยประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อใช้ในการผลิตประปา ปัญหาก็แล้ง ฝนทิ้งช่วง

ความต้องการของนักลงทุน ผู้ประกอบการ

จากบทสัมภาษณ์นักลงทุนและผู้ประกอบการ พบว่า ต้องการให้เทศบาลฯ พัฒนาด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ทันต่อการเติบโตการท่องเที่ยว การจัดระเบียบเมือง การแก้ปัญหาหน้าท่วม และการแก้ปัญหาจราจร

5. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย (2547: 25) ได้กล่าวถึงผลการพัฒนาท้องถิ่นในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาว่า เนื่องจากผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง ย่อมต้องการหางบประมาณมาพัฒนาตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนพึงพอใจและเลือกตั้งเข้ามาอีก ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดแต่โครงการเล็กๆ กระจุกกระจายไปตามรายหมู่บ้าน โดยขาดการคำนึงถึงแผนพัฒนาเทศบาลและความสำคัญของปัญหา การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาทุกสาขาการพัฒนา ไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชน การวางแผนการพัฒนาลักษณะดังกล่าว เปรียบเสมือนโครงการระยะสั้น เพื่อให้ได้เห็นผลงานได้ทันใจ แต่การพัฒนาเมืองนั้นจำเป็นต้องมีทั้งแผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ทัศนคติของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเมืองไปในทิศทางใด ประสบความสำเร็จหรือไม่

ความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้บริหารต้องการให้ได้รับเลือกตั้งกลับมาใหม่ จึงเน้นการพัฒนาโครงการระยะสั้น เพื่อให้ประชาชนเห็นผลได้ทันใจ

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของย่านแฉวง (Social Dynamics)

Urban Design Compendium (2543: 20) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่จะนำไปสู่การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ ดังนี้

1. ภาพของท้องถิ่นย่านชุมชนแถว (Local Image)

จากบทสัมภาษณ์ชาวบ้านท้องถิ่นและการสำรวจของผู้ศึกษาฯ ภาพของชุมชนย่านแถว บริเวณถนนเชิงมนต์ ในยุคของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับสูง มีทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่ต้องปรับปรุง ดังนี้

ในด้านบวก ภาพของย่านชุมชนแถว คือ ความหลากหลาย มีสีสัน มีชีวิต จากร้านค้าจำนวนมากสองข้างทาง เฟิงขายของ รถเข็น ผู้คนเดินขวักไขว่ รถยนต์วิ่งสวนกันไปมาตลอด โดยเฉพาะยามค่ำคืน แถวคูมีชีวิตชีวาอย่างมาก แตกต่างจากย่านอื่น ๆ ของเกาะ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังกล่าวถึงการมีชายหาดที่สวยงาม อาหารอร่อย และผู้คนเป็นมิตร

ในด้านลบ แถวมีภาพของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ความสกปรก ความแออัด ถนนคับแคบ การจราจรติดขัด นักท่องเที่ยวต่างชาติบางคนกล่าวว่า แถวมีร้านค้ามากเกินไป มีการพัฒนาด้านความเจริญมากเกินไปจนนักท่องเที่ยวไม่มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และปัญหาบรรยากาศเมืองวุ่นวายจนเกินไป ซึ่งในด้านความรู้สึกว่ามีจำนวนร้านค้ามากเกินไปนั้น ส่วนหนึ่งอาจมาจากถนนเชิงมนต์ที่มีร้านค้าปลีกตลอดสองฝั่งยาวต่อเนื่องไปถึง 4 กิโลเมตร โดยไม่มีการเปลี่ยนบรรยากาศ

2. ปัญหาด้านชุมชน สังคมของย่านแถว

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย (2547: 32) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นการขอความร่วมมือ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมการพัฒนาน้อย นอกจากนี้จากการสำรวจของผู้ศึกษาฯ พบการเอาใจเปรียบของชาวบ้านจากการวางสิ่งของ กีดขวางทางเท้า การจอดรถเช่าบนผิวจราจร การก่อสร้างอาคารด้วยรูปแบบตามใจชอบโดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์ของเมือง ฯลฯ เนื่องจากที่ผ่านมาขาดการปลูกจิตสำนึกการพัฒนาโดยการมองภาพรวมของเมือง การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ท้องถิ่น การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

3. พฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

จากการสังเกตการใช้พื้นที่ ถนนเชิงมนต์ซึ่งอยู่บริเวณชุมชนแถวจัดได้ว่าเป็นชุมชนกลางคืน ซึ่งจะต่างจากชุมชนหน้าทอน ชุมชนแม่น้ำ และชุมชนหัวถนนซึ่งเป็นชุมชนกลางวัน เนื่องจากชุมชนแถวเป็นศูนย์รวมแหล่งธุรกิจท่องเที่ยวและสถานบันเทิงต่างๆ ประกอบกับในช่วงเช้าถึงบ่าย นักท่องเที่ยวจะใช้เวลาในการอาบแดดบริเวณชายหาด สอดคล้องกับพฤติกรรมของร้านค้าปลีกต่างๆ จะเปิดร้านช่วงบ่ายเป็นต้นไปจนถึงเที่ยงคืน

4. บรรยากาศของถนนสายหลัก สถานที่ที่ได้รับความนิยม กิจกรรมยอดนิยม

ถนนเชิงมนต์ที่มีผู้คนเดินผ่านไปผ่านมาจำนวนมาก ๆ ตลอดเวลา ก็คือบรรยากาศของความคึกคัก มีชีวิตชีวา เนื่องจากการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน การอยู่กันอย่างหนาแน่นทั้งที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน ร้านค้า ตามทฤษฎีชีวิตสังคมเมือง (Jacobs, 1961) ที่กล่าวว่า เมืองใดมีถนนและทางเท้าที่มีชีวิตชีวา มีผู้คนเดินผ่านไปมาจำนวนมาก เมื่อนั้นก็มีความน่าสนใจ เพราะผู้คนมักชอบดูผู้คนด้วยกัน เมืองซึ่งมีถนนที่เงียบเหงาจะรู้สึกน่าเบื่อและไม่ปลอดภัย ดังนั้นจะพัฒนาอย่างไรให้พื้นที่ดังกล่าวคงไว้ซึ่งความหนาแน่น ทั้งอาคารและผู้คนแต่ไม่สร้างความแออัด

ในด้านกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว หากไม่นับการอาบแดดริมชายหาดซึ่งอยู่นอกพื้นที่ศึกษา กิจกรรมหลักของถนนเส้นนี้ คือ การจับจ่ายซื้อของ การเดินเล่น นั่งเล่น รับประทานอาหาร ปัญหาอย่างหนึ่งคือ ในช่วงเช้าไม่มีกิจกรรมที่มีความน่าสนใจมากพอที่จะเป็นทางเลือก นอกเหนือจากการอาบแดด ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวถนนเส้นนี้ค่อนข้างเงียบเหงา

5. การอนุรักษ์เอกลักษณ์เดิมของชุมชน (Existing Identity)

เมื่อพิจารณาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าบริเวณถนนเชิงมนต์มีเอกลักษณ์ที่ควรอนุรักษ์ ดังนี้

5.1 ความหลากหลายของสินค้าและบริการ ทั้งในด้านรูปแบบและราคา

5.2 วิถีชีวิตยามค่ำคืนที่มีสีสัน สนุกสนาน

5.3 ความหนาแน่นของร้านค้าและผู้คน

5.4 ความเป็นมิตรของชาวเกาะสมุย

ตารางที่ 2 สรุปบริบทย่านชุมชนเฉวง

บริบทย่านชุมชนเฉวง	
ประวัติศาสตร์	มีการค้นพบ ไม่น้อยกว่า 1,300-2,000 ปี มีคนมาตั้งถิ่นฐาน ประมาณ 200 ปีก่อน ก่อตั้งเป็นอำเภอ กว่า 100 ปี
ประเพณี	หลายอย่าง มีภาษาของตนเอง แต่ไม่มีการอนุรักษ์ เผยแพร่
รูปแบบ	เชื้อชาติ ไทย จีน ไทหล่า มุสลิม
ชุมชน	ศาสนา พุทธ มุสลิม
	การตั้งถิ่นฐาน Waterfront Neighbourhood
	การใช้ป.ที่ดิน Mixed Landuse
ความต้องการของชุมชน	1) จัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ 2) การมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 4) การขยายถนน 5) แก้ปัญหาการจราจร 6) แก้ปัญหาขยะ/ความสะอาด
โครงสร้างนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวต่างชาติ 80 % นักท่องเที่ยวชาวไทย 20 %
ความต้องการของนักท่องเที่ยว	ชาวไทย 1) การขยายถนน 2) การจัดการขยะ/ความสะอาด 3) จัดระเบียบชุมชน/ร้านค้า 4) แก้ปัญหาชุมชนแออัด 5) ปัญหาน้ำท่วม
	ชาวต่างชาติ 1) ให้ชุมชนมีขนาดเล็ก 2) มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 3) สงบ 4) ควบคุมปริมาณร้านค้า 5) แก้ปัญหาจราจร 6) ปรับปรุงทางเท้า 7) จัดหาที่จอดรถ 8) การจัดการขยะ/ความสะอาด
นักลงทุนและผู้ประกอบการ	นักลงทุนข้ามชาติและคนไทย มีเม็ดเงินในการลงทุนสูง
ความต้องการของนักลงทุนและผู้ประกอบการ	1) ขยายระบบสาธารณูปโภคให้พอเพียงกับความต้องการ 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) การจัดระเบียบเมือง 4) การแก้ปัญหาน้ำท่วม 5) การแก้ปัญหารถ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	สำนักงานเทศบาลตำบลเกาะสมุย	
ความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1) ผู้บริหาร ต้องการได้รับการเลือกตั้งกลับมาใหม่ 2) ต้องเป็นโครงการระยะสั้น เห็นผลเร็ว	
ภาพของย่านชุมชนแถว (Local Image)	หลากหลาย มีชีวิตชีวา ไม่เหงา อึดอัด ไม่เป็นระเบียบ สกปรก	
ปัญหาด้านชุมชน สังคม	การขาดความร่วมมือจากคนท้องถิ่น	
พฤติกรรมและวิถีชีวิต	เช่าอาบแคด บ่ายเดินเล่น เย็นทานอาหาร กลางคืนท่องราตรี วิถีชีวิตสบาย ๆ ไม่เร่งรีบ ผู้คนเป็นมิตร	
บรรยากาศของถนนสายหลัก	กลางวัน เช้า : ร้อน แห้งแล้ง เจียบเหงา ร้านค้ายังไม่เปิด ไม่มีผู้คน บ่าย : ร้อน ร้านค้าเริ่มเปิด (14.00) นักท่องเที่ยวมาก จอแจ กลางคืน มีแสงสีจากร้านค้า นักท่องเที่ยวมากที่สุด ผู้คนขวกไขว่ ร้านอาหารส่วนมากคนแน่น	
สถานที่ที่ได้รับความนิยม	หาดเฉวง ถนนเชิงมนต์	
กิจกรรมยอดนิยม	อาบแคด	
เอกลักษณ์ของย่าน	ความหลากหลายของบริการ ร้านค้า กิจกรรมยามค่ำคืน การไม่มีรูปแบบเฉพาะ	
รูปแบบถนน	แคบ ยาว ทางแยกน้อย สภาพผิวจราจรชำรุด	
รูปแบบทางเท้า	บางช่วงกว้าง บางช่วงแคบ วัสดุผิวไม่น่าสนใจ เสาไฟ ป้าย จราจรร้านค้าวางของเกะกะ	
อาคาร	ประเภท	รีสอร์ทราคาแพง ตึกแถว เฟิงชั่วคราว รถเข็น
	รูปแบบ	ไทย โมเดิร์น คอนเทมโพรารี ทropicอล ฯลฯ
	ความกว้าง	หลากหลาย
	ความสูง	1-2 ชั้น
	วัสดุ	คอนกรีตทาสี ไม้
ทรัพยากรธรรมชาติ	หาดเฉวง พรุเฉวง	

องค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองและสภาพปัญหา

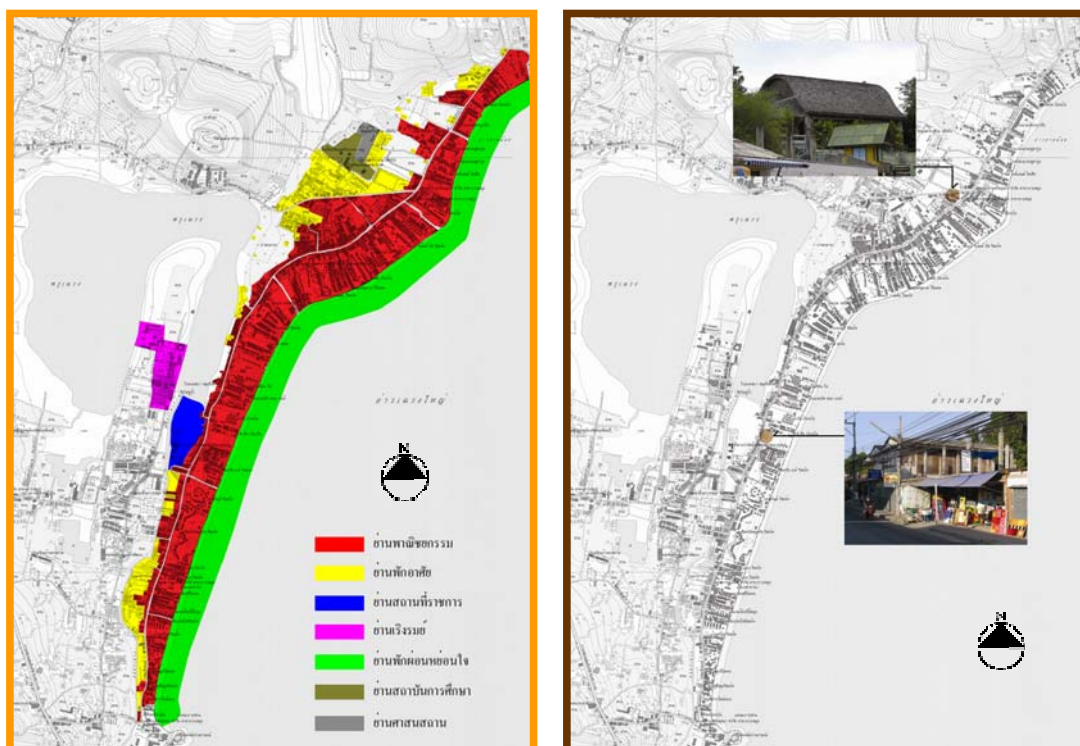
คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว (2531: 3-7) ได้แบ่งองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองออกเป็น ย่าน ที่โล่งว่าง เส้นทางสัญจร ทิวทัศน์และที่หมายตา สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม พืชพันธุ์และต้นไม้ ป้ายและ Street Furniture และสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ ซึ่งหากพิจารณาในย่านชุมชนเฉวง สามารถแจกแจงองค์ประกอบของเมืองได้ดังนี้

1. ย่าน (District)

การแบ่งชุมชนเฉวงออกเป็นย่านย่อยๆ ตามเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

1.1 การแบ่งย่าน โดยใช้เกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ภาพที่ 40)

1.2 การแบ่งย่าน โดยใช้เกณฑ์รูปแบบงานสถาปัตยกรรม (ภาพที่ 40)

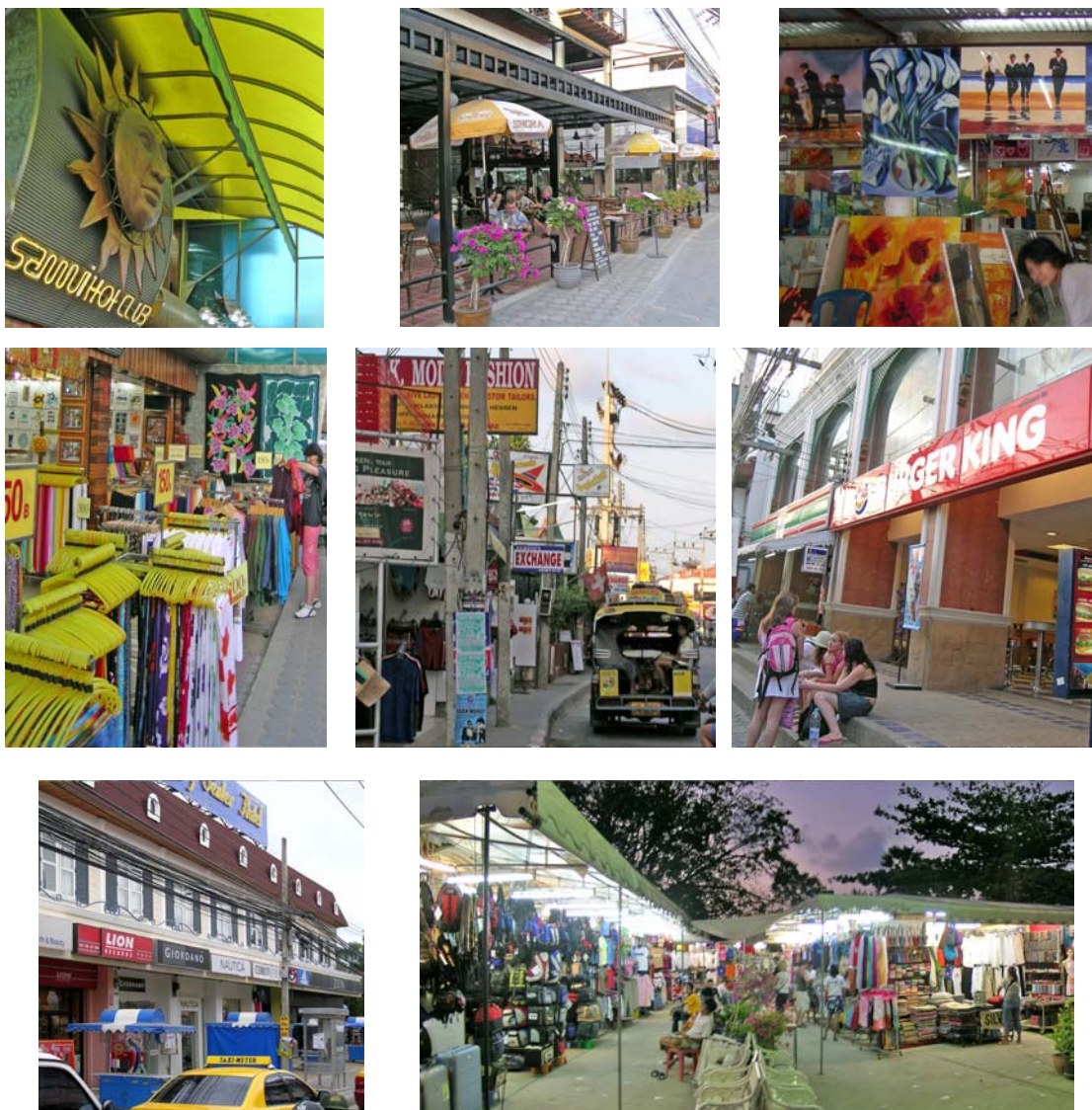

ภาพที่ 40 แผนที่ย่านแบ่งตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแบ่งตามรูปแบบสถาปัตยกรรม

เมื่อพิจารณาย่านชุมชนแฉวงตามการแบ่งเกณฑ์แต่ละรูปแบบ พบข้อสังเกตดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 รูปแบบย่านกับการส่งผลต่อภูมิทัศน์

รูปแบบย่าน	การส่งผลต่อภูมิทัศน์เมือง
<p>ย่านพาณิชย์กรรมอยู่ริมหาดแฉวงและสองฝั่งถนนเชิงมนต์</p> <p>ย่านเรีงรมย์อยู่ติดกับพรุแฉวง</p> <p>ย่านพักอาศัยอยู่ถัดเข้ามาด้านในของเกาะ</p> <p>ย่านพักผ่อนหย่อนใจไม่มี</p>	<p>ย่านชุมชนแฉวงแออัดและขาดลักษณะทางสุนทรียภาพของเมืองท่องเที่ยวชายทะเลเนื่องจากถนนดังกล่าวเป็นย่านพาณิชย์กรรมเต็มรูปแบบและขาดพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ</p>
<p>พื้นที่ริมพรุแฉวงยังไม่มีการพัฒนามากนัก</p>	<p>เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ด้านหลัง ใกล้กับถนนเชิงมนต์ แต่ไม่ถูกวางแผนพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยว ทุกอย่างกระจุกตัวบนถนนเชิงมนต์ ซึ่งมีขนาดเพียง 2 ช่องจราจร ทำให้ย่านดังกล่าวแออัดเกินไป</p>
<p>ย่านถนนเชิงมนต์เป็นย่านพัฒนาใหม่</p>	<p>รูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นไม่ถูกอนุรักษ์ไว้ และอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ไม่สะท้อนเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเกาะสมุย ทำให้ถนนเชิงมนต์ประสบปัญหาด้านรูปแบบอาคารแตกต่างกันสุดขีด ส่งผลให้เกิดความไม่สวยงาม บางครั้งเป็นทัศนอุจาด (Architectural Polution)</p>

ภาพที่ 41 ย่านพาณิชย์กรรมบริเวณถนนเชิงมนต์

2. ที่โล่งว่าง (Open Space) แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สวนหย่อม ลานกิจกรรม และแหล่งน้ำ แต่ที่โล่งว่างย่านชุมชนเฉวง มีเพียงลานกิจกรรมและแหล่งน้ำ ส่วนสวนหย่อมยังไม่มีในพื้นที่ศึกษา ทำให้ภูมิทัศน์เมืองขาดพื้นที่สีเขียวเพื่อการนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังทำให้อากาศในเมืองร้อนอบอ้าวเนื่องจากย่านเต็มไปด้วยพื้นที่คอนกรีต ที่โล่งว่างในย่านชุมชนเฉวง ได้แก่

2.1 หาดเฉวง เปรียบเสมือนลานกิจกรรมของย่าน มีรูปแบบพื้นที่เป็นแนวยาว กิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะเป็นกิจกรรมแบบสงบ (Passive Activities) เช่น การนั่ง

พักผ่อน อาบแดด เล่นน้ำ หรือนั่งรับประทานอาหารริมหาด อย่างไรก็ตามรูปแบบลานกิจกรรมที่มีวัสดุผิวหาดทรายเหมาะสำหรับกิจกรรมบางประเภทเท่านั้น ในพื้นที่ศึกษาฯ ยังไม่มีลานกิจกรรมประเภทพื้นแข็ง (Hardscape) ซึ่งลานกิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น

ปัญหาที่พบบริเวณหาดเฉวง

สิ่งปลูกสร้างรุกล้ำพื้นที่ชายหาด ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดความไม่สะดวกในการสัญจรและการใช้พื้นที่เพื่อการนันทนาการ ปัญหานี้เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวดของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดการกระทำผิดเลียนแบบกัน

พื้นที่ชายหาดสาธารณะถูกจับจองโดยรีสอร์ท และชายหาดไม่มีทางเข้าถึงอย่างพอเพียง ทำให้ชายหาดถูกใช้โดยนักท่องเที่ยวเพียงบางกลุ่ม

มุมมองจากถนนเฉวง-เชิงมนต์ไม่สามารถมองเห็นหาดเฉวง เนื่องจากพื้นที่ริมชายหาดเฉวงทั้งหมดเป็นที่ดินของเอกชน มีการปลูกสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างเต็มพื้นที่เพื่อควบคุมค่าของการใช้ประโยชน์ที่ดินเนื่องจากที่ดินมีราคาสูง และกั้นรั้วโดยรอบบริเวณเพื่อสร้างบรรยากาศความสงบ เป็นส่วนตัวให้กับพื้นที่ของตนเอง แต่หากพิจารณาในด้านสุนทรียภาพของเมืองท่องเที่ยวชายทะเลแล้ว พบว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าว เป็นการทำให้พื้นที่เมืองแต่ละส่วนขาดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หากนักท่องเที่ยวยืนอยู่บริเวณถนนเฉวง-เชิงมนต์ จะไม่รู้สึกรถึงความ เป็นเมืองชายทะเลของสมุยแต่อย่างใด อีกทั้งกลุ่มอาคารริมหาดยังเป็นตัวปิดกั้นลมทะเลสู่เมือง ทำให้บรรยากาศในตัวเมืองร้อนอบอ้าว

การวางร่มผ้าใบ และให้เช่าห่วงยางบนพื้นที่ชายหาด ขาดการจัดระเบียบ ทำให้นักท่องเที่ยวขาดพื้นที่ส่วนตัวเพื่อพักผ่อนอย่างสงบ และเกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

ภาพที่ 42 หาดฉาง

2.2 แหล่งน้ำ มี 2 บริเวณ ได้แก่

2.2.1 อ่าวฉางใหญ่

2.2.2 พรุฉาง เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ด้านในเกาะที่ยังไม่มีการพัฒนามากนัก ปัจจุบันทางเทศบาลได้ตัดถนนใหม่เลียบพรุฉางเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรแออัดบนถนนเชิงมนต์ นอกจากนี้ เทศบาลยังมีโครงการจัดทำศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ศูนย์กีฬาทางน้ำ และปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณดังกล่าว การพัฒนาพื้นที่ในบริเวณนี้ที่เหมาะสมจะช่วยลดความแออัดของถนนเชิงมนต์ และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมาก

ภาพที่ 43 พรุเลว

3. เส้นทางสัญจร (Path)

แนวทางการประเมินคุณภาพระบบสัญจรของ Urban Design Compendium (2543: 35) ได้กล่าวถึงหัวข้อในการพิจารณา ได้แก่ ด้านความปลอดภัย คุณภาพอากาศ ความสะดวกในการเดินทาง ความเร็ว การขึ้น-ลงต่างระดับ ทางเดินข้าม ทางจักรยานข้าม ทางเดินที่แยกจากถนน คุณภาพระบบขนส่งมวลชน สะพานลอยและอุโมงค์ข้ามแยก มลพิษด้านเสียงและอากาศ คุณภาพมุมมอง ความหนาแน่นถนนและทางเดิน คุณภาพของถนนและทางเดิน และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจักรยาน ซึ่งหากนำมาพิจารณาเส้นทางการสัญจรและระบบทางเท้าในย่านชุมชนเลว มีเส้นทางสำคัญและประเด็นปัญหา ดังนี้

3.1 ถนนเชิงมนต์ เป็นถนนสายหลักของย่านเลว มีขนาด 2 ช่องจราจร สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 เดิมสภาพถนนเป็นลูกรัง ต่อมาปรับปรุงเป็นถนน คสล. สาเหตุที่ถนนดังกล่าวมีขนาดไม่กว้างมากนัก เนื่องจากในอดีตพื้นที่นี้ยังไม่มีรถยนต์หนาแน่นดังเช่นปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากสีเขียวอ่อนเป็นสีแดง ส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อถนนเชิงมนต์ เมื่อไม่มีการวางแผนรองรับ ถนนดังกล่าวจึงประสบปัญหาดังนี้

3.1.1 ปัญหาด้านการจราจร

ก) ปัญหาการจราจรติดขัดและความปลอดภัยในการขับขี่

ถนนเลว-เชิงมนต์ ขนาด 2 ช่องจราจร มีความคับแคบจากเกิดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมบนพื้นถนนจราจรจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การมีปริมาณรถยนต์เพิ่มมากขึ้น มีรถบรรทุกวิ่งเพิ่มขึ้นและวิ่งตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด มอเตอร์ไซค์สำหรับให้นักท่องเที่ยวเช่าจำนวนมาก ขับขี่กันอย่างรวดเร็ว ไม่เคารพกฎจราจร ประชาชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวขาดวินัยในการขับขี่ ทำให้เกิดอุบัติเหตุการจราจรบ่อยครั้ง ปัญหาการประกอบกิจการรถเช่าบนผิวจราจร ปัญหาการจอดรถสองแถวรับ-ส่งนักท่องเที่ยวไม่เป็นที่เป็นทาง การจอดรถบนที่ห้ามจอด

3.1.2 ปัญหาสภาพถนน

ก) ปัญหาสภาพผิวถนนชำรุด เนื่องจากเทศบาลขาดการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพเศษวัสดุก่อสร้างต่างๆ ไหลทับถมลงบนผิวจราจรจากการไหลของน้ำฝน

ข) ปัญหาน้ำท่วมขังบนผิวจราจรเนื่องจากผิวจราจรต่ำกว่าบริเวณสองข้างทางเพราะการถมดิน การปลูกสร้างอาคารขวางทางระบายน้ำ การปล่อยน้ำเสีย การเชื่อมต่อถนนซอยของเอกชนกับถนนเลว-เชิงมนต์ โดยเชื่อมลาดลงบนผิวจราจรและไม่ได้วางท่อลอดที่ทางเชื่อม ระบบระบายน้ำของเมืองไม่มีประสิทธิภาพ

3.1.3 ปัญหาการเข้าถึงย่านเลว

ก) การเข้าถึงตัวเมือง ย่านเลวเข้าถึงได้ทางรถยนต์ การเข้าถึงมีความสำคัญในด้านการสร้างความประทับใจแรกเริ่ม (First Impression) แต่ในปัจจุบันบริเวณทางเข้าย่านเลวจากทั้งด้านทิศเหนือและทิศใต้ ยังขาดการให้ความสำคัญ และยังไม่ได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ

ข) การเข้าถึงจุดสนใจ ได้แก่ ทางเดินลงหาด ทางเดินสู่บริเวณให้ข้อมูล ข่าวสาร ลานใกล้ที่จอดรถ ทั้งหมดนี้ยังไม่ได้รับการพัฒนายให้เกิดความน่าสนใจ

3.1.4 ปัญหามลภาวะ

จากการสะสมปัญหาจราจร ปัญหาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ทำให้มีการก่อสร้างในพื้นที่สูง ส่งผลให้มีฝุ่นจากการก่อสร้างฟุ้งกระจาย การไม่มีต้นไม้ถนนช่วยกรองอากาศ ปัญหากลุ่มอาคารหนาแน่นบริเวณสองฝั่งถนนโดยไม่มีที่เว้นว่าง ทำให้ลมไม่พัดผ่าน การบีบแตรเรียกผู้โดยสารของรถรับจ้างสองแถว ด้วยสาเหตุเหล่านี้ถนนเชิงมนต์จึงประสบปัญหามลภาวะทั้งทางด้านเสียงและมลพิษในอากาศ

ภาพที่ 44 ผังถนนเชิงมนต์และสภาพปัญหา

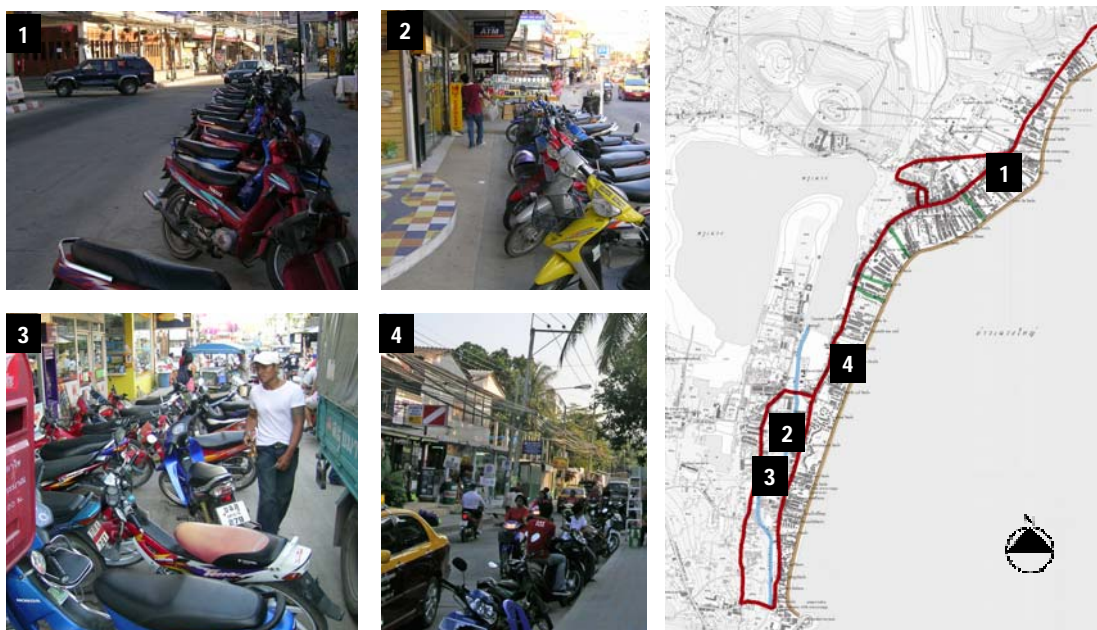
3.2 ทางเท้า ทางเท้าริมถนนเชิงมนต์สร้างขึ้นจากการบริจาคที่ดินของภาคเอกชน บริเวณ 2 ฝั่งถนน อย่างไรก็ตาม การบริจาคตังกล่าวไม่มีการตัดแบ่งโฉนดอย่างเป็นทางการ ทำให้เมื่อที่ดินเปลี่ยนเจ้าของ การทำแนวเขตรั้วของแต่ละแปลงจึงยื่นออกมาไม่เท่ากัน แล้วแต่ความพอใจของเจ้าของที่ดิน เป็นสาเหตุให้ทางเท้าบริเวณถนนเลวมีขนาดไม่เท่ากัน บางช่วงกว้างกว่า 2 เมตร แต่บางช่วงมีความกว้างไม่ถึง 40 เซนติเมตร การมีทางเท้าที่มีความกว้างไม่สม่ำเสมอและแคบ

เกินไปส่งผลต่อความสะดวกสบายของการสัญจรของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ทางเท้าดังกล่าวยังประสบปัญหาผิวทางเท้าไม่เรียบเสมอกัน ร้านค้ายื่นสินค้ากีดขวางทางเท้า รวมทั้งเสาไฟ ป้ายจราจร ตู้โทรศัพท์ทิวาระยะกระะกะ ปัญหาดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพทางเท้าซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของภูมิทัศน์เมืองตามทฤษฎีของ เจน เจคอบส์ ที่กล่าวไว้ว่า ถนนและทางเท้าคือดัชนีชี้วัดคุณภาพของเมือง (The death and Life of Great American Cities, 1961)

ภาพที่ 45 ทางเท้าริมถนนเชียงใหม่

3.3 ที่จอดรถ กล่าวได้ว่าปัญหาที่จอดรถเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้การจราจรบนถนนเชียงใหม่ติดขัด เนื่องจากย่านดังกล่าวไม่มีการกันพื้นที่เป็นที่จอดรถเป็นสัดส่วน ทำให้นักท่องเที่ยวใช้ผิวจราจรซึ่งแคบอยู่แล้วเป็นที่จอดรถ ทั้งรถยนต์ รถจักรยานยนต์ นอกจากนี้ ย่านชุมชนเฉวงยังประสบปัญหาการหยุดรับ-ส่งของรถรับจ้างไม่มีตำแหน่งแน่นอน และร้านให้เช่ารถยนต์ยังใช้ผิวจราจรจอดรถเช่าเป็นจำนวนมาก

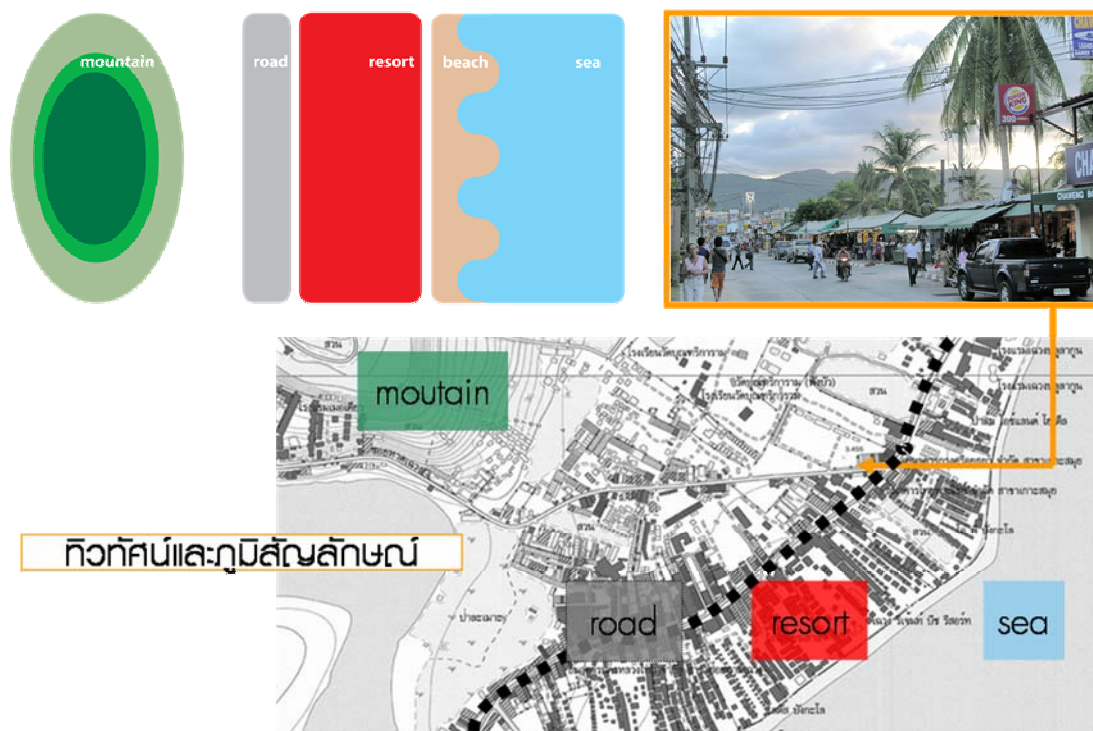

ภาพที่ 46 ที่จอดรถถนนเชียงใหม่

ประเภทของเส้นทางสัญจรนอกเหนือจากที่กล่าวมา ยังมีเส้นทางสัญจรประเภท ทางเดินลงหาด ทางเดินริมหาด และคลองซึ่งได้แก่ คลองแจว

4. ทิวทัศน์และภูมิสัญลักษณ์ (View & Landmark)

เควิน ลินซ์ ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมของเมือง 5 อย่าง ได้แก่ เส้นทาง (Path) เส้นขอบ (Edge) ภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ชุมทาง/ชุมชน (Node) และย่าน (District) ที่มีผลต่อการจดจำเมืองได้ดี ซึ่งจะส่งผลต่อความคุ้นเคย อบอุ่นและมั่นใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งย่านชุมชนแจวมีภูมิ-สัญลักษณ์หรือที่หมายตา คือ ภูเขาที่อยู่บริเวณกลางเกาะ และมีทิวทัศน์ที่สำคัญ คือ หาดแจว ซึ่งถือว่าเป็นขอบ (Edge) ของเมืองด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถมองเห็นหาดแจวได้จากถนนเชียงใหม่ แต่นักท่องเที่ยวสามารถจดจำทิศทางได้จากกลุ่มรีสอร์ทที่อยู่ติดหาด ด้วยองค์ประกอบดังกล่าวทำให้ย่านชุมชนแจวสามารถจดจำได้ง่าย เนื่องจากมีโครงสร้างของเมืองที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวไม่หลงทางและเกิดความมั่นใจในการเดินทางท่องเที่ยว อนุกรมตาม หากมีการเปิดมุมมองจากถนนให้สามารถมองเห็นทะเลได้ จะช่วยให้เมืองมีบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวชายทะเลมากขึ้น

ภาพที่ 47 ไลอะแกรมแสดงรูปแบบย่านชุมชนเฉวง

5. สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม

ผังบริเวณกลุ่มอาคาร

กลุ่มอาคารริมถนนเชิงมนต์มักเป็นอาคารขนาดใหญ่ อาคารขนาดเล็กอยู่ด้านในมีทิศทางหันออกทะเล ตรงกลางพื้นที่เป็นที่โล่งว่าง (Open Space) การวางกลุ่มอาคารลักษณะดังกล่าวทำให้ถนนเชิงมนต์ร้อนอบอ้าวเนื่องจากอาคารเป็นตัวบังลมทะเล อย่างไรก็ตาม มีรีสอร์ทบางแห่ง ถึงแม้ว่าจะวางอาคารขนาดใหญ่อยู่ริมถนน แต่อาคารดังกล่าวมีลักษณะเปิดโล่งให้ลมสามารถพัดผ่านได้ ซึ่งหากอยู่บนถนนเชิงมนต์หน้ารีสอร์ทที่มีลักษณะดังกล่าว จะรู้สึกเย็นสบายอย่างเห็นได้ชัด

ภาพที่ 48 อาคารเปิดโล่งด้านหน้าให้ลมพัดผ่านและมองเห็นทะเลได้

6. พืชพันธุ์และต้นไม้

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเกาะสมุย คือ ต้นมะพร้าว การทำสวนมะพร้าว ลิงเก็บมะพร้าว ชาวสวนปอกมะพร้าว (ภูมิทัศน์ไทย, 2539) นับแต่อดีต อาชีพหลักของชาวเกาะสมุย คือการทำสวนมะพร้าว เกาะสมุยเคยเป็นตลาดมะพร้าวที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ พื้นที่ริมหาดที่ในอดีตนักท่องเที่ยวจะเห็นแนวต้นมะพร้าวเรียงรายตลอดแนวชายหาดเป็นที่ประทับใจอย่างยิ่ง ในปัจจุบันได้กลายเป็นกลุ่มรีสอร์ทราคาแพงที่มักจะมีแนวความคิดในด้านการเลือกใช้วัสดุพืชพันธุ์ในการออกแบบแตกต่างกันไปเพื่อมุ่งสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตน (Unique) แต่กลับทำให้ในภาพรวมของความเป็นเมืองนั้นหาเอกลักษณ์ไม่ได้

นอกจากนี้ เทศบาลฯ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีพื้นที่สีเขียวในย่านชุมชนเฉวง เช่น การปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินเพื่อลดพื้นที่คอนกรีต ทำให้ถนนเชิงมนต์มีบรรยากาศร้อนระอุจากแสงแดดและการสะสมความร้อนของพื้นคอนกรีต

ภาพที่ 49 ฝั่งแสดงตำแหน่งพื้นที่พันธุ์และต้นไม้อายุ และภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรม

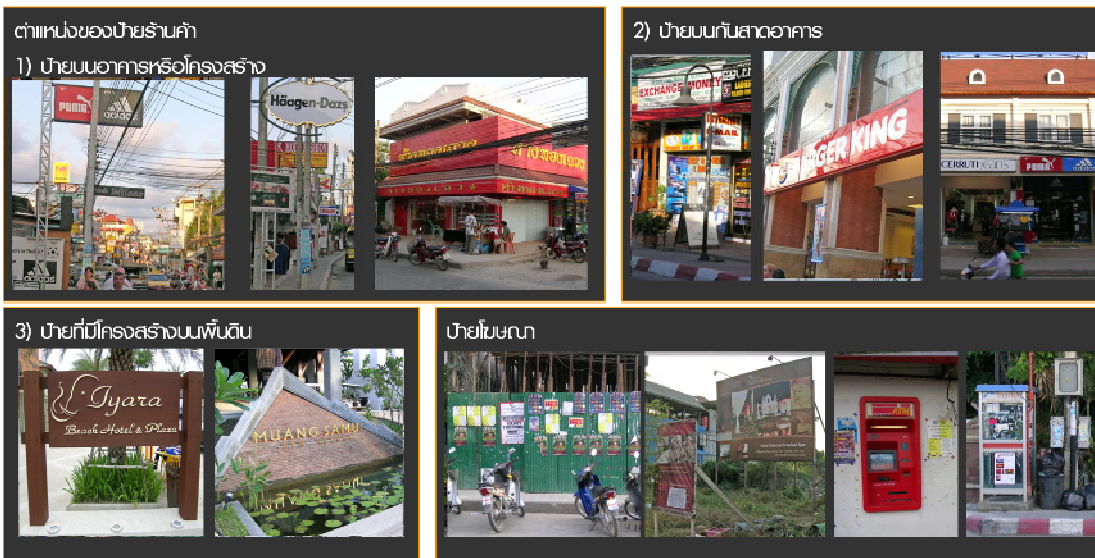
7. ป้ายและ Street Furniture

พบปัญหาป้ายและ Street Furniture ในย่านชุมชนแออัด ดังนี้

7.1 ปัญหาป้ายร้านค้า ป้ายโฆษณา ป้ายประกาศ

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่เปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้เกิดการแข่งขัน โฆษณาสินค้ารุนแรงมากขึ้น วิธีหนึ่งในการใช้โฆษณาคือการทำป้าย ไม่ว่าจะเป็นป้ายร้านค้า หรือ ป้ายโฆษณา ที่มักจะเลือกตั้งในจุดเด่นของเมือง เลือกใช้สีฉูดฉาดตา และมักมีขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวพบเห็นได้ทั่วไปริมถนนเชิงมนต์ ทั้งการใช้ป้ายร้านค้าขนาดใหญ่ และการติดป้ายประกาศ โฆษณา ตามผนัง รั้วสังกะสี และต้นไม้ ซึ่งก่อให้เกิดภาพความไม่เป็นระเบียบ เรียบร้อยและความสกปรก

ป้ายและ Street Furniture

ภาพที่ 50 ป้ายริมถนนเชิงมนต์

7.2 ปัญหาขยะ ถึงขยะ การจัดการขยะ

การขาดการวางแผนการจัดการขยะอย่างบูรณาการ อีกทั้งในด้านภูมิทัศน์เมืองนั้น ตำแหน่งและรูปแบบถังขยะที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมบรรยากาศของทางสัญจรในเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม ซึ่งในปัจจุบันย่านเฉวงยังไม่ให้ความสำคัญในส่วนนี้ สังเกตได้จากถังขยะสีคาวางระเกะระกะตามถนน และรูปแบบถังขยะที่ใช้กันอย่างตามมีตามเกิด

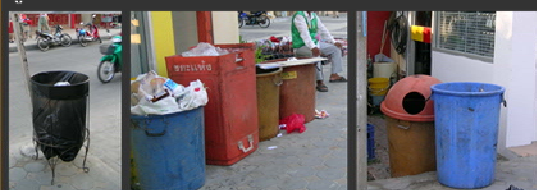
7.3 ปัญหารูปแบบ Street Furniture

รูปแบบ Street Furniture อันได้แก่ ม้านั่ง ตู้โทรศัพท์ ถังขยะ ดวงโคมส่องสว่าง ที่ติดประกาศ กระจกต้นไม้ ป้ายจราจร องค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ภูมิทัศน์เมืองสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกสบาย ซึ่งในย่านชุมชนเฉวงยังไม่มีการคำนึงถึงเรื่องดังกล่าวเลย นอกจากนี้จากปัญหาทางเท้าริมถนนเชิงมนต์แคบเป็นบางช่วงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการออกแบบ Street Furniture จึงต้องคำนึงถึงตำแหน่งที่ตั้งและการประหยัดเนื้อที่ติดตั้งด้วย

ป้ายและ Street Furniture

ชย: ถังขยะ และการจัดการขยะ:

รูปแบบถังขยะ:

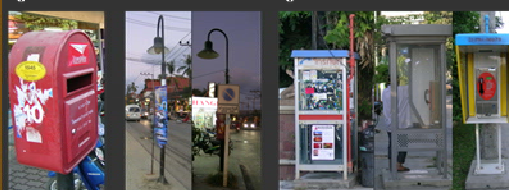
ปัญหา : 1) การจัดการ 2) ตำแหน่ง รูปแบบ และความสะดวกถังขยะ:

Street Furniture

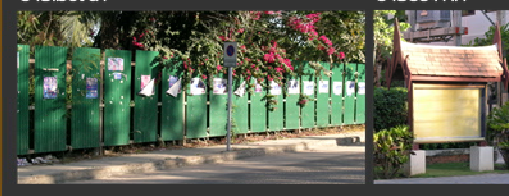
ปัญหา : 1) Street Furniture ไม่ดีออกแบบเฉพาะ 2) ความสกปรก

ตู้ไปรษณีย์ โคมส่องสว่าง ตู้โทรศัพท์

ป้ายโฆษณา

ป้ายประกาศ

ภาพที่ 51 ป้ายและสตรีทเฟอร์นิเจอร์

8. สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

ปัญหาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะในย่านชุมชนแออัด ดังนี้

8.1 ปัญหาแนวสาธารณูปโภค ได้แก่ สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ รกรุงรัง บังทัศนียภาพ และไม่ปลอดภัย

8.2 บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของบริเวณขาดแคลน ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์

ในส่วนการให้บริการไฟฟ้าส่องสว่างริมถนนแออัด-เชิงมนต์ มีความพอเพียงของไฟริมถนนและทางเท้าพอสมควร แต่ในบริเวณที่มีการก่อสร้างอาคาร ที่อยู่อาศัย และสถานประกอบการ จากการสอบถามพบว่าบริการไฟฟ้ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง ส่วนการให้บริการประปานั้น พบว่าประสบปัญหาการให้บริการไม่ทั่วถึง เนื่องจากแหล่งน้ำจืดในการผลิตน้ำประปามีน้อย บางแห่งประสบปัญหาน้ำเสีย ทำให้ในฤดูแล้งมักประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ในส่วนการให้บริการโทรศัพท์ส่วนใหญ่มีความทั่วถึงคืออยู่แล้ว

8.3 บริการรถรับจ้างสองแถว

ในด้านบริการรถโดยสารภายในพื้นที่ ประสบปัญหาไม่สามารถควบคุมอัตราค่าโดยสารที่แน่นอนได้ โดยบางครั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะถูกเรียกเก็บค่าบริการแพงกว่าคนไทย การจอดรถรับส่งไม่มีตำแหน่งและเวลาแน่นอน บางช่วงเวลาประสบปัญหาขาดช่วง การบีบแตรเรียกลูกค้าตลอดเวลา ก่อให้เกิดความรำคาญ

8.4 บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

อำเภอเกาะสมุยยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ข้อมูลแจกฟรีต่าง ๆ เช่น แผนที่และแผ่นพับ จะมีให้บริการบริเวณร้านค้าและจุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ:

ภาพที่ 52 แนวสาธารณูปโภคบริเวณถนนเชิงมนต์

ตารางที่ 4 สรุปและแจกแจงสภาพปัญหาด้านภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์

ปัญหาด้านกฎหมาย นโยบาย การจัดการ		การส่งผลกระทบต่อกายภาพและการรับรู้เมือง (องค์ประกอบเมือง)		สาเหตุของปัญหา
1. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	1.1 ขาดการจัดและควบคุม Zoning	-ร้านค้าแบรนด์ต่างประเทศขนาดใหญ่	-นักท่องเที่ยวขาดโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น (ย่าน)	-กฎหมายผังเมืองรวมขาดสภาพบังคับใช้
		-การเพิ่มจำนวนร้านค้าประเภท บาร์ ในคัลล์	-ความเป็นธรรมชาติและความสะดวกสบาย (ย่าน)	-การบังคับใช้กฎหมายของเทศบาล
		-พื้นที่ริมทางทั้งหมดถูกจับจองเป็นเจ้าของเอกชน	-ชายหาดกลายเป็นของรีสอร์ท ไม่มีทางลงหาดสาธารณะ (ที่โล่งว่าง)	-เทศบาลขาดผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง
		-บริเวณถนนเฉวง-เชิงมนต์มองไม่เห็นทะเล	-ถนนเชิงมนต์ขาดสุนทรียภาพของเมืองชายทะเล (ทิวทัศน์และที่หมายตา)	-การหลีกเลี่ยงกฎหมายของโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ พรบ.การจัดสรรที่ดิน, พรบ.ผังเมือง, พรบ.ควบคุมอาคาร, พรบ.สิ่งแวดล้อม
		-สวนมะพร้าวริมหาดและย่านเมืองถูกทำลายจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	-ภูมิทัศน์วัฒนธรรมถูกทำลาย เมืองขาดเอกลักษณ์ (พืชพันธุ์ ดินไม้)	-ประชาชนขาดองค์ความรู้ด้านผังเมือง และการรักษาสภาพแวดล้อม
1.2 ขาดการควบคุม FAR, OSR	-เมืองหนาแน่นเกินไป ขาดพื้นที่ว่าง (ที่โล่งว่าง)	-นโยบายการท่องเที่ยวไร้ทิศทาง	-เทศบาลไม่มีอำนาจการจัดการด้านการท่องเที่ยว	-ขาดผังเฉพาะ
2. ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย	2.1 ขาดการควบคุมรูปแบบบ้าน อาคารพาณิชย์ รีสอร์ท	-รูปแบบ สี สัน วัสดุอาคารขาดเอกลักษณ์ของเมือง บางกรณีเป็นทัศนอุจาด (สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม)		
	2.2 ขาดการควบคุมรูปแบบและตำแหน่งป้าย	-รูปแบบและขนาดป้ายที่หลากหลายทำให้เมืองขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย		-ขาดการออกแบบ จัดการ ดูแลด้านภูมิทัศน์เมืองอย่างบูรณาการ
	2.3 ขาดการควบคุมรูปแบบ จำนวน และตำแหน่งองค์ประกอบภูมิทัศน์อื่น ๆ	-รูปแบบ street furniture ไม่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของเมือง		-เทศบาลไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิสถาปัตยกรรม
	2.4 ขาดการวางแผนระบบสาธารณูปโภค	-ตำแหน่งป้ายบดบังทัศนียภาพเมือง (ป้าย สตรีทเฟอร์นิเจอร์)		
3. ด้านการสัญจร	3.1 ระบบการจราจรติดขัด	-แนวสาธารณูปโภคกรูกรัง บดบังทัศนียภาพของเมือง (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)		-ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานสูง
	3.2 ปล่อยให้สภาพผิวถนนชำรุด	-เมืองวุ่นวาย เสียงดัง เกิดมลภาวะ บรรยากาศเมืองท่องเที่ยวถูกทำลาย (ระบบสัญจร)		-ขาดแผนแม่บทการพัฒนา ระบบสัญจรและระบบขนส่งมวลชน
	3.3 ไม่มีที่จอดรถเพียงพอ	-การสัญจรไม่สะดวก (ระบบสัญจร)		-นโยบายของเทศบาลเน้นการพัฒนาแบบสร้างใหม่มากกว่าการฟื้นฟู
	3.4 ไม่ให้ความสำคัญกับระบบทางเท้า	-คุณภาพทิวทัศน์เสียไป (ทิวทัศน์และที่หมายตา)		
		-รถเช่า จักรยานยนต์ สองแถว จอดบนผิวการจราจร เกิดความสับสนวุ่นวาย (ระบบสัญจร)		
	-ทางเท้าแคบ ถูกกรูกร้า การสัญจรทางเท้าติดขัด คนต้องลงเดินบนถนน (ระบบสัญจร)			
	-ทางเดินเท้าไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงา (พืชพันธุ์ ดินไม้)			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

	3.5 นำท่วมขังบนผิวจราจร	-การสัญจรไม่สะดวก (ระบบสัญจร) -ระบบระบายน้ำของเมืองไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)	-ยังไม่มีปรับปรุงระบบระบายน้ำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง -ปล่อยให้มีการก่อสร้างอาคารกีดขวางทางไหลของน้ำ
4.ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการ	4.1 ปล่อยให้มีการสร้างอาคารพาณิชย์ริสอร์ทริมถนนด้านหาดเฉวงตลอดแนว ซึ่งเป็นตัวปิดกั้นลมทะเลจากชายหาด	-อากาศในเมืองร้อนอบอ้าว คุณภาพอากาศเกือบจะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม)	-ขาดผังเฉพาะ
	4.2 ปล่อยให้บริการรถรับจ้างสองแถวบีบแตรเสียงดัง	-เกิดมลภาวะทางเสียง ทำลายสุนทรียภาพเมืองท่องเที่ยว (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)	-การบังคับใช้กฎหมายของเทศบาล
	4.3 ไม่จัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวของภาครัฐ	-แผ่นพับ โฆษณาต่าง ๆ อยู่กระจัดกระจายตามจุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)	-การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เป็นระบบ
5.ด้านการดูแลรักษาความสะอาด	5.1 การจัดการขยะไม่เหมาะสม	-เกิดขยะตกค้าง บรรยากาศเมืองสกปรก (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)	-ครัวเรือนมีการกำจัดขยะไม่เหมาะสม -เทศบาลขาดระบบเก็บ กำจัดขยะที่ดี
	5.2 ไม่จัดให้มีที่ติดประกาศโฆษณา	-แผ่นประกาศติดอยู่ทั่วเมือง เมืองสกปรกและทื่อ (สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ)	-ขาดการออกแบบ จัดการ ดูแลด้านภูมิทัศน์เมืองอย่างบูรณาการ
	5.3 ขาดการดูแลรักษาภูมิทัศน์	ป้ายและสตรีทเฟอร์นิเจอร์ ซ้ำรูด สกปรก (ป้าย สตรีทเฟอร์นิเจอร์)	-เทศบาล ไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง 1.ย่าน 2.ที่โล่งว่าง 3.เส้นทางและระบบสัญจรทางเท้า 4.ทิวทัศน์และที่หมายตา 5.สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม 6.พืชพันธุ์ ต้นไม้ 7.ป้าย สตรีทเฟอร์นิเจอร์ 8.สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

บทที่ 5

แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลบริเวณถนนเชิงมนต์

แนวความคิดในการพัฒนา

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลบริเวณถนนเชิงมนต์ ภายใต้กรอบความคิดในด้านการบูรณาการการพัฒนา 1) เมือง 2) ภูมิทัศน์ และ 3) การท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาใช้ผลการสรุปและแจกแจงปัญหาบริเวณถนนเชิงมนต์ เป็นแนวทางในการเสนอแนะ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณถนนเชิงมนต์ ได้แก่ การขาดการจัดการและควบคุมโซนนิ่ง ส่งผลให้เกิดร้านค้าแบรนด์ต่างประเภทระบอบเต็มเมือง การเพิ่มจำนวนบาร์ ไนต์คลับ พื้นที่ริมหาดถูกจับจองเป็นของเอกชน สวนมะพร้าวริมหาดและย่านเมืองถูกทำลายจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และปัญหาขาดการควบคุม FAR และ OSR ทำให้เมืองหนาแน่นเกินไป และขาดพื้นที่โล่งว่าง แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวมีดังนี้

1.1 การจัดทำผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ และการบังคับใช้

การจัดทำและบังคับใช้ผังเมืองเกาะสมุยไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คาดหวังด้วยปัจจัยหลายประการเช่น ความคิดเห็นของประชาชน รายละเอียดในการจัดทำผังเมืองมีมากและต้องการความแม่นยำถูกต้องสูง การยอมรับของประชาชน เป็นต้น เพราะกฎหมายผังเมือง เป็นกฎหมายที่มีการรื้อถอนสิทธิของประชาชนระดับหนึ่ง กล่าวคือ การบังคับ หรือห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินในกิจกรรมบางอย่างในพื้นที่ที่วางผัง ซึ่งย่อมต้องมีผู้สูญเสียสิทธิและประโยชน์ ขณะเดียวกัน การจัดทำผังเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะสมุยซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวแล้ว ยิ่งมีความจำเป็นให้เกิดความสมดุลระหว่างส่วนที่ได้กับส่วนที่เสียจึงเป็นเรื่องที่ทำนายผู้เกี่ยวข้องทุกคน อย่างไรก็ตาม หลังจากผังเมืองและผังเมืองเฉพาะจัดทำแล้วเสร็จและผลักดันให้ออกเป็นกฎกระทรวงหรือออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล การจะนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลจริงยิ่ง

เป็นเรื่องที่ยากกว่า หากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผังเมืองเฉพาะของแต่ละชุมชน มีสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดคอยควบคุมดูแลการบังคับใช้ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นหน่วยปฏิบัติด้วย เช่น การขออนุญาตจัดสรรที่ดิน การก่อสร้างโรงแรม จะได้รับการกำกับดูแลจากหน่วยงานราชการเหล่านี้ ให้มีการดำเนินการตามประกาศกฎกระทรวงผังเมืองรวม หากไม่ได้รับการปฏิบัติจากท้องถิ่นและไม่มีการพิจารณาดำเนินการผังเมืองเหล่านี้ก็จะอยู่ในแผนกระดาษเท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาเพื่อให้เกิดการบังคับใช้ผังเมืองรวมควรมีแนวทางดังนี้

1.1.1 การพัฒนาบุคลากรของเทศบาล

การพัฒนาบุคลากรของเทศบาล เพื่อให้มีความรู้ด้านผังเมือง และการปลูกฝังให้ชาวบ้านท้องถิ่น ผู้ประกอบกิจการ นักลงทุน เห็นความสำคัญด้านผังเมือง เนื่องจากงานผังเมือง เป็นความรู้เฉพาะด้าน ต้องมีการบังคับใช้ที่ยุ่ยากซับซ้อน ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิผลประโยชน์ของเจ้าของที่ดิน ผู้ประกอบการ และนักลงทุน การใช้กฎหมาย (Hardware) แต่เพียงอย่างเดียว จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้หากขาดการบังคับใช้ การบังคับใช้โดยไม่เต็มใจ หรือไม่พอใจของกลุ่มนักลงทุน นำมาซึ่งความแตกแยก การตัดสินใจบนคอร์ปชั่น และการหลีกเลี่ยงกฎหมาย แนวทางในการแก้ปัญหาจึงควรเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผังเมือง การอบรม สัมมนา ประชาสัมพันธ์ ซึ่งให้เห็นถึงผลเสียของการพัฒนาเมืองแบบไร้ทิศทาง ซึ่งผลกระทบดังกล่าว จะตกอยู่กับกลุ่มผู้ประกอบการนั่นเอง

1.1.2 การจัดตั้งองค์กรอิสระ

การจัดตั้งองค์กรอิสระที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น ตัวแทนจากสำนักงานเทศบาลเกาะสมุย นักผังเมืองจากส่วนกลาง นักวิชาการ ชาวบ้านท้องถิ่น นักลงทุน นักท่องเที่ยว เป็นกลไกหลักในการจัดทำผังเมืองรวมและตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บางครั้งขาดความน่าเชื่อถือจากเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาเจ้าหน้าที่ขาดความเชี่ยวชาญด้านผังเมือง ทำให้เกิดกระแสต่อต้านและแรงกดดันจากผู้เสียสิทธิ

1.2 การจัดระบบพื้นที่ว่างสาธารณะ

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างหนึ่งของย่านชุมชนแออัด คือ การขาดแคลนพื้นที่โล่งว่าง สาธารณะทั้งพื้นที่ริมหาดและพื้นที่ชั้นใน ทำให้ภาพของย่านชุมชนแออัด ขาดพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ การเวนคืนที่ดินริมหาดเฉวงซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อจัดให้มีพื้นที่ว่างสาธารณะแทบเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากที่ดินริมหาดมีราคาสูงมาก แนวทางที่มีความเป็นไปได้คือ

1.2.1 การกำหนดให้พื้นที่ริมพรุเฉวงบางส่วนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ

เนื่องจากบริเวณดังกล่าวยังไม่ถูกพัฒนามากนัก และมีที่ดินบางส่วนเป็นกรรมสิทธิ์ของภาครัฐ โดยพื้นที่ว่างสาธารณะควรมีการวางผังตำแหน่งที่เหมาะสมให้เกิดความเชื่อมโยงในการใช้งานกับเมืองและระบบสัญจร การคำนึงถึงมุมมองที่สวยงาม

1.2.2 การเชื่อมโยงพื้นที่ว่างชายหาดเฉวงกับพื้นที่ที่ว่างพรุเฉวง

ชายหาดเฉวงกับที่ว่างพรุเฉวง มีระยะห่างกันเพียง 200 เมตร แต่ขาดการเชื่อมโยงทั้งทางกายภาพและมุมมองอย่างสิ้นเชิง การวางผังให้เกิดความเชื่อมโยงกันของที่โล่งว่างทั้งสองแห่งดังกล่าวให้เกิดเป็นโครงข่ายพื้นที่โล่งว่าง จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของการใช้งานในกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นการระบายความแออัดของถนนเชิงมนต์สู่พรุเฉวง โดยการเชื่อมโยงพื้นที่ว่างสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.3 การใช้ภาษีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ประเภทต่างๆ รวมทั้งสิทธิที่โอนได้ (Transferable Development Right)

การใช้สิทธิดังกล่าว สามารถให้รัฐชดเชยผู้สูญเสียประโยชน์เชิงพาณิชย์ในการอนุรักษ์หรือในการควบคุม การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยใช้มาตรการนี้แลกเปลี่ยนพื้นที่เอกชนให้เป็นพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว การเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการปรับปรุงภูมิทัศน์

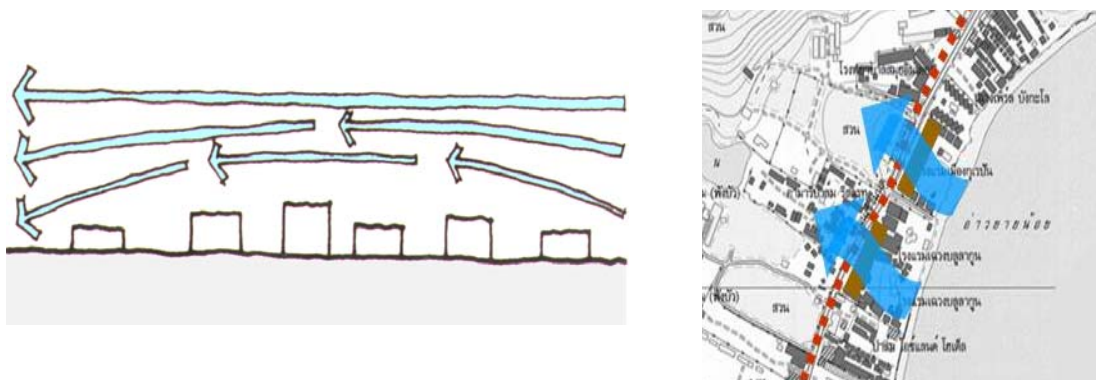
1.3 การควบคุมร้านค้าแบรนด์ต่างชาติ บาร์ ไนต์คลับ โชว์ระบำ

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติถึงทัศนคติที่มีต่อเมือง นักท่องเที่ยวมากกว่า 90% ไม่อยากเห็นเมืองพัฒนาเป็นย่านการค้ามากเกินไป มีร้านค้าแบรนด์ต่างประเทศมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ที่ได้ทำการเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยม พบว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานบันเทิงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 2.41 เนื่องจากสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังก่อนการมาพักผ่อนที่เกาะสมุย คือ ต้องการมาเที่ยวชมธรรมชาติที่สวยงามมากกว่าการมาเที่ยวสถานบันเทิงและความเจริญของเมือง ซึ่งเหมือนรูปแบบการท่องเที่ยวของพัทยาที่มีสถานบันเทิงจำนวนมาก และเกาะภูเก็ตที่มีทั้งธรรมชาติและเมืองที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเฉพาะตัว สมุยจึงควรรักษารูปแบบของเมืองที่เน้นความสวยงามตามธรรมชาติโดยการหันมาใส่ใจดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดขายของพื้นที่

1.4 การจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปรับปรุงคุณภาพมุมมองของเมือง

1.4.1 การเปิดมุมมองให้ถนนเชิงมนต์สามารถมองเห็นทะเล (Beach vista)

จากบทวิเคราะห์ที่กล่าวถึงปัญหาอย่างหนึ่งของย่านชุมชนเฉวง คือ การขาดบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล เนื่องจากบริเวณถนนเชิงมนต์ ไม่สามารถมองเห็นทิวทัศน์หาดเฉวงได้ สาเหตุจากระบบถนนที่ไม่ได้ตัดเลียบหาด พื้นที่ริมหาดส่วนหนึ่งไม่ได้ถูกกันไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ และการขาดข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านรูปแบบอาคารที่มีช่องเปิดโล่งสามารถมองเห็นทะลุผ่านจากถนนเชิงมนต์ไปจนถึงทะเลได้ อย่างไรก็ตาม มีที่พัก 2 แห่งที่มีการออกแบบอาคารบริเวณชั้นหนึ่งเปิดโล่ง เพื่อสามารถมองเห็นหาดเชิงมนต์ได้ ได้แก่ โรงแรมเมืองกุเรป็น และอามารีปาล์ม รีสอร์ท นอกจากนี้ ช่องเปิดโล่งดังกล่าวยังทำให้ลมบกและลมทะเลพัดผ่านได้ ซึ่งควรใช้เป็นกรณีศึกษาหารูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับย่านดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำผังเฉพาะการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นต่อไป

ภาพที่ 53 อาคารขนาดเล็กอยู่ติดกันและไม่มีช่องเปิด ลมทะเลไม่พัดเข้าสู่ย่านชุมชน

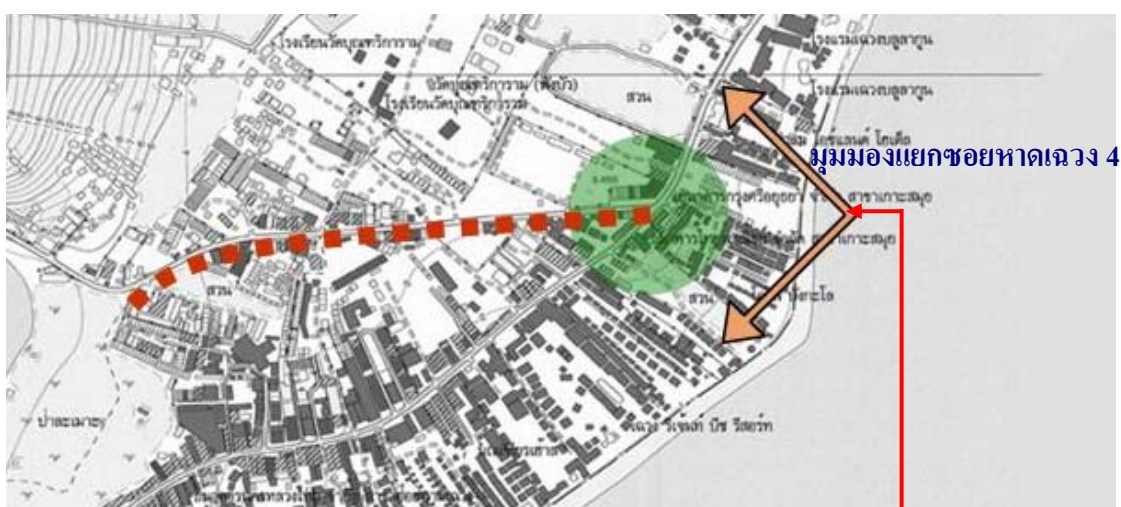

ภาพที่ 54 โรงแรมเมืองกุเรปัน (ซ้าย) และอามารีปาล์ม รีสอร์ท (ขวา) เป็นอาคารที่มีช่องเปิดโล่ง จากถนนเชิงมนต์สู่ทะเล

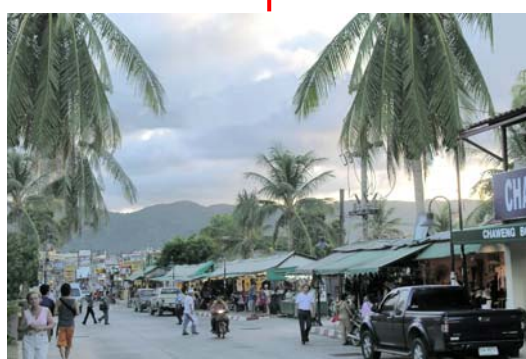
นอกจากนี้ บริเวณทางลงหาดที่ปัจจุบันต้องผ่านพื้นที่ของเอกชน บริเวณดังกล่าวต้องประสานขอความร่วมมือในการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยใช้มาตรการภาษี เนื่องจากสภาพปัจจุบันของทางลงหาด ไม่ได้ถูกคำนึงถึงการออกแบบภูมิทัศน์แม้แต่น้อย ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจว่าทางเดินดังกล่าวอนุญาตให้บุคคลทั่วไปเข้าได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินลงหาดในพื้นที่เอกชน จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ดังกล่าวสูญเสียความสงบและความเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นลักษณะบรรยากาศของรีสอร์ทราคาแพง จึงควรพิจารณาปรับปรุงทางเดินลงหาดบริเวณย่านที่มีการค้าขาย เพื่อการได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ กิจการค้าขายริมทางเดินได้ลูกค้าจากผู้ที่เดินผ่านไปมา

1.4.2 การฟื้นฟูพื้นที่สวนที่สวยงามของย่านชุมชนเฉวง

ย่านถนนเชิงมนต์แต่เดิมเป็นย่านที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ บรรยากาศของทะเล ภูเขา บ้านเรือนไม้ท้องถิ่น ทิวมะพร้าว และชาวเล ถึงแม้ปัจจุบันเมืองจะมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ส่งผลให้เกิดตึกแถวคอนกรีต ป้ายโฆษณาติดตามใจชอบ ระบบสาธารณูปโภคกรุงรัง เส้นห้ของย่านชุมชนเฉวงเปลี่ยนไปจากเดิม เกิดร้านค้า ร้านอาหาร บรรยากาศตึกคัก อาหารอร่อย ฝรั่งเศสแว็กไขว่ สนุกสนาน ผู้คนท้องถิ่นเป็นมิตร

ก่อน

หลัง

ภาพที่ 55 ภาพเปรียบเทียบการเพิ่มเติมมะพร้าวริมถนน บริเวณมุมมองแยกซอยหาดเฉวง 4

1.4.3 การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นสำหรับอาคารที่จะสร้างใหม่และชักจูงให้อาคารเดิมที่อยู่ริมถนน ต้องมีช่องทางเปิดโล่งให้มองเห็นทะเล และลมสามารถพัดผ่านได้ โดยใช้มาตรการทางภาษี การที่อาคารมีช่องเปิดโล่งสู่ทะเล จะทำให้นนเชิงมนต์มีบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวชายทะเล นอกจากนี้ สภาพอากาศบริเวณถนนจะเย็นสบายขึ้น เนื่องจากลมสามารถพัดผ่านได้

1.4.4 การบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวม พรบ.ควบคุมอาคาร พรบ.สิ่งแวดล้อม กับอาคารที่สร้างใหม่

1.5 การจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพิ่มพื้นที่ว่าง

1.5.1 สวนสาธารณะ

การจัดให้ย่านชุมชนเฉวงมีสวนสาธารณะระดับชุมชน (Community Park) พื้นที่ตั้งแต่ 25 ไร่ แต่ไม่เกิน 125 ไร่ รัศมีบริการโดยรอบประมาณ 3-8 กิโลเมตร พื้นที่ที่มีความเป็นไปได้แก่ บริเวณป่าละเมาะริมพรุเฉวง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีขนาด 33 ไร่ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นที่สาธารณะประโยชน์ เป็นพื้นที่ริมน้ำติดกับพรุเฉวง ตำแหน่งที่ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของย่าน

การจัดให้มีสวนหมู่บ้าน (Neighborhood Park) พื้นที่ตั้งแต่ 2 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 25 ไร่ รัศมีบริการโดยรอบประมาณ 1-3 กิโลเมตร พื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ ได้แก่ บริเวณโรงบำบัดน้ำเสียซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเทศบาลฯ ซึ่งเทศบาลฯ สามารถแบ่งพื้นที่บางส่วนมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะได้

การจัดให้มีสวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน (Pocket Park หรือ Mini Park) พื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ และมีรัศมีบริการโดยรอบประมาณ 1 กิโลเมตร พื้นที่ที่มีความเป็นไปได้สูง คือ บริเวณวัดบุญทรการาม

2. การจัดระเบียบเมือง

2.1 การจัดระเบียบระบบสาธารณูปโภค

2.1.1 การวางแผนระบบสาธารณูปโภคใต้ดิน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ถนนเชิงมนต์ มีปัญหาด้านสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ บดบังทัศนียภาพของเมือง ทำให้เมืองรกรุงรัง ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้คนที่เดินผ่านไปมา เสาไฟฟ้า เกาะถนนทางเท้าที่มีความกว้างจำกัด นอกจากนี้ สายไฟจำนวนมากเหล่านั้นยังเป็นศัตรูโดยตรงกับไม้ยืนต้น เพราะที่ใดที่มีสายไฟพาดผ่าน ไม้ยืนต้นมักจะถูกตัดแต่งจนเกลี้ยง หากจะแก้ปัญหาดังกล่าว ต้องมีการวางระบบแนวท่อสาธารณูปโภคใต้ดิน แนวทางดังกล่าวจะต้องใช้เงินจำนวนมาก ในระยะเริ่มต้นอาจไม่ต้องทำตลอดสาย ต้องมีการวางแผนว่าจะทำช่วงใดบ้าง เช่น บริเวณทางเข้าหลัก บริเวณที่เป็นศูนย์กลางของเมือง บริเวณที่ต้องการเน้นความสวยงามด้านภูมิทัศน์เป็นพิเศษ

2.1.2 การจัดตั้งหน่วยประสานงานระบบสาธารณูปโภค

การตั้งเสาพาดสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ เสาไฟส่องสว่าง เสาป้ายชื่อถนน เสาป้ายจราจร บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนจากการขาดการประสานงาน และการแบ่งส่วนบริหาร ทำให้มีเสาบนทางเท้ามากเกินไปจนเกิดความจำเป็น นอกจากนี้ การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค หากต่างคนต่างทำ ก็จะเหมือนในกรุงเทพฯ ที่ถนนจะถูกขุดบ่อย ยิ่งหากนำระบบลงใต้ดิน ควรคำนึงถึงเรื่องระบบการดูแลรักษา ซ่อมบำรุง จึงควรจัดให้มีหน่วยประสานงานระบบสาธารณูปโภคโดยเฉพาะ เพื่อรับผิดชอบงานด้านดังกล่าว

2.1.3 การจัดวางตำแหน่งเสาสาธารณูปโภค

ตำแหน่งที่ติดตั้งเสาแต่ละต้นควรได้รับการกำหนดโดยภูมิสถาปนิก เพื่อป้องกันปัญหาการวางตำแหน่งเสาบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น บริเวณที่มีทางเท้าแคบ บริเวณหน้าร้านค้า นอกจากนี้การติดตั้งระบบสาธารณูปโภค ในพื้นที่แคบ อาจใช้วิธีฝังไว้กับผนังหรือแนว

กำแพงรั้ว เช่น การออกแบบดวงโคมถนนขึ้นมาจากผนังอาคาร โดยการเสนอมาตรการภาษีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ให้กับเจ้าของอาคารที่ยอมให้ฝากระบบสาธารณูปโภคไว้

2.2 ป้าย และสตรีทเฟอร์นิเจอร์

2.2.1 ป้ายร้านค้า

รูปแบบและตำแหน่งการติดตั้งป้ายบริเวณถนนเชิงมนต์ในปัจจุบันที่ไม่เป็นระเบียบ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศเมือง การพัฒนาเมืองภายใต้บริบทของความหลากหลายและความไม่มีรูปแบบตายตัวของชุมชนเฉวง จึงควรคงไว้ซึ่งรูปแบบป้ายที่หลากหลายและหลีกเลี่ยงการติดตั้งป้ายในตำแหน่งที่กีดขวางทางสัญจร การบดบังทัศนวิสัยในการขับขี่ ขวดยาน และบดบังทิวทัศน์ที่สวยงามของเมือง

2.2.2 ป้ายประกาศ

การจัดให้มีบริเวณติดป้ายประกาศ ในย่านชุมชน โดยคำนึงถึงรูปแบบป้ายประกาศสะท้อนเอกลักษณ์ของเมือง และสามารถติดตั้งโดยไม่เปลืองเนื้อที่ โดยการฝากกับแนวรั้วของที่ดินภาคเอกชน การผนวกพื้นที่โฆษณากับตู้โทรศัพท์ เสาไฟฟ้าและป้ายจราจรที่มีพื้นที่โฆษณา อาจจัดให้มีการเก็บเงินค่าโฆษณาในบริเวณป้ายที่เห็นเด่นชัด

2.2.3 สตรีทเฟอร์นิเจอร์

การออกแบบสตรีทเฟอร์นิเจอร์โดยคำนึงถึงการประหยัดเนื้อที่ให้มากที่สุด เนื่องจากทางเท้าริมถนนเฉวงมีเนื้อที่จำกัด การรวมประโยชน์ใช้สอยหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เช่น เสาไฟฟ้า รวมกับเสาไฟถนนและเสาป้ายบอกทาง การเลี่ยงการติดตั้ง Street Furniture บนพื้นทางเท้า เช่น ถังขยะ แก้วีสนาม ไฟถนน ป้ายจราจร แบบยึดติดกับผนังอาคารหรือแนวกำแพงรั้ว นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ การดูแลรักษาง่าย คงทนถาวร

3. การพัฒนาระบบสัญญาณ

3.1 ด้านความปลอดภัย

3.1.1 การลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

สถิติการเกิดอุบัติเหตุบนถนนเชิงมนต์ที่ค่อนข้างสูงจากการไม่เคารพกฎจราจรของนักท่องเที่ยว และการไม่ชินกับระบบการขับรถยนต์ จึงควรให้มีการณรงค์การขับขี่ให้เคารพกฎจราจร นักท่องเที่ยวต้องมีใบอนุญาตขับขี่อย่างถูกต้อง การรณรงค์สวมหมวกกันน็อก การกำหนดพื้นที่ที่ควบคุมอัตราความเร็วรถยนต์และจักรยานยนต์ การกำหนดเวลาเข้า-ออกของรถบรรทุก โดยมีตัวชี้วัด คือ อัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลง หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเกาะสมุย

3.1.2 การกำหนดตำแหน่งและการออกแบบทางเดินข้าม

ปัจจุบันถนนเชิงมนต์ยังไม่มีจุดทางเดินข้ามถนนชัดเจน ส่งผลให้การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย จึงควรกำหนดจุดทางเดินข้ามให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงตำแหน่ง ระดับ และวัสดุผิวที่เหมาะสม การกวดขันให้ข้ามถนนบริเวณทางข้าม หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเกาะสมุย

3.1.3 การปรับปรุงป้ายจราจร

ป้ายจราจรบนถนนเชิงมนต์มีสภาพเก่าและทรุดโทรม ควรปรับปรุงซ่อมแซม และทำความสะอาด เพื่อสังเกตเห็นได้ง่าย

3.2 การพัฒนาโครงสร้างระบบถนน

ถนนเชิงมนต์ ขนาด 2 ช่องจราจร เติมน้ำ 2 ทาง ระยะทางยาวต่อเนื่องกว่า 4 กิโลเมตร ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด การแก้ปัญหาดังกล่าว ควรหลีกเลี่ยงการขยายถนน เนื่องจากเป็นการทำลายเนื้อเมืองเดิม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบเมืองและวิถีชีวิตดั้งเดิม

แนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม คือ การทดลองให้มีการเดินรถทางเดียวในบริเวณที่มีถนนคู่ขนานรองรับ หรือการจัดเทศกาลถนนคนเดินเพื่อลดปริมาณการใช้รถยนต์ (ภาพที่ 56)

3.2.1 การปรับปรุงบรรยากาศทางเท้า

การปลูกต้นไม้ใช้พื้นที่น้อย เหมาะสมกับบริเวณที่มีเนื้อที่จำกัด เช่น บริเวณทางเท้าแคบ นอกจากนี้ การปลูกต้นไม้ริมถนนจะช่วยบังอาคารสีฉูดฉาด เปรียบเสมือนด้านหน้าใหม่ของอาคาร (Coconut Facade) ในด้านการดูแลรักษา การเก็บผลมะพร้าวไม่ให้ผลร่วงลงมาใส่ผู้คนเดินผ่านไปมา หรือรถยนต์ด้านล่าง ถึงเก็บมะพร้าวจะเห็นได้ทั่วไปริมถนน เป็นการดึงวิถีชีวิตและภูมิทัศน์วัฒนธรรมบางส่วนเข้ามาใกล้นักท่องเที่ยวมากขึ้น

การปลูกต้นไม้ใหญ่ชนิดเดียวกันในถนนสายเดียวกัน (ถนนเชิงมนต์) โดยเลือกไม้ริมทะเล เช่น กระจัง หูกวาง มะพร้าว ฯลฯ ปัจจุบันถนนดังกล่าวแทบไม่มีต้นไม้ริมถนน จากการสำรวจพบต้นไม้ประมาณ 10 ต้น โดยเป้าหมายควรปลูกให้ได้ 100-200 ต้น ต่อระยะทาง 1 กิโลเมตร (กรุงเทพมหานคร, 2548)

การพัฒนาพื้นที่ทางเท้าช่วงที่มีขนาดกว้างตั้งแต่ 1.50 เมตร ขึ้นไป ให้มีที่นั่งเพื่อการพักผ่อนและสัญจร (ภาพที่ 56)

3.2.2 ระบบที่จอดรถ

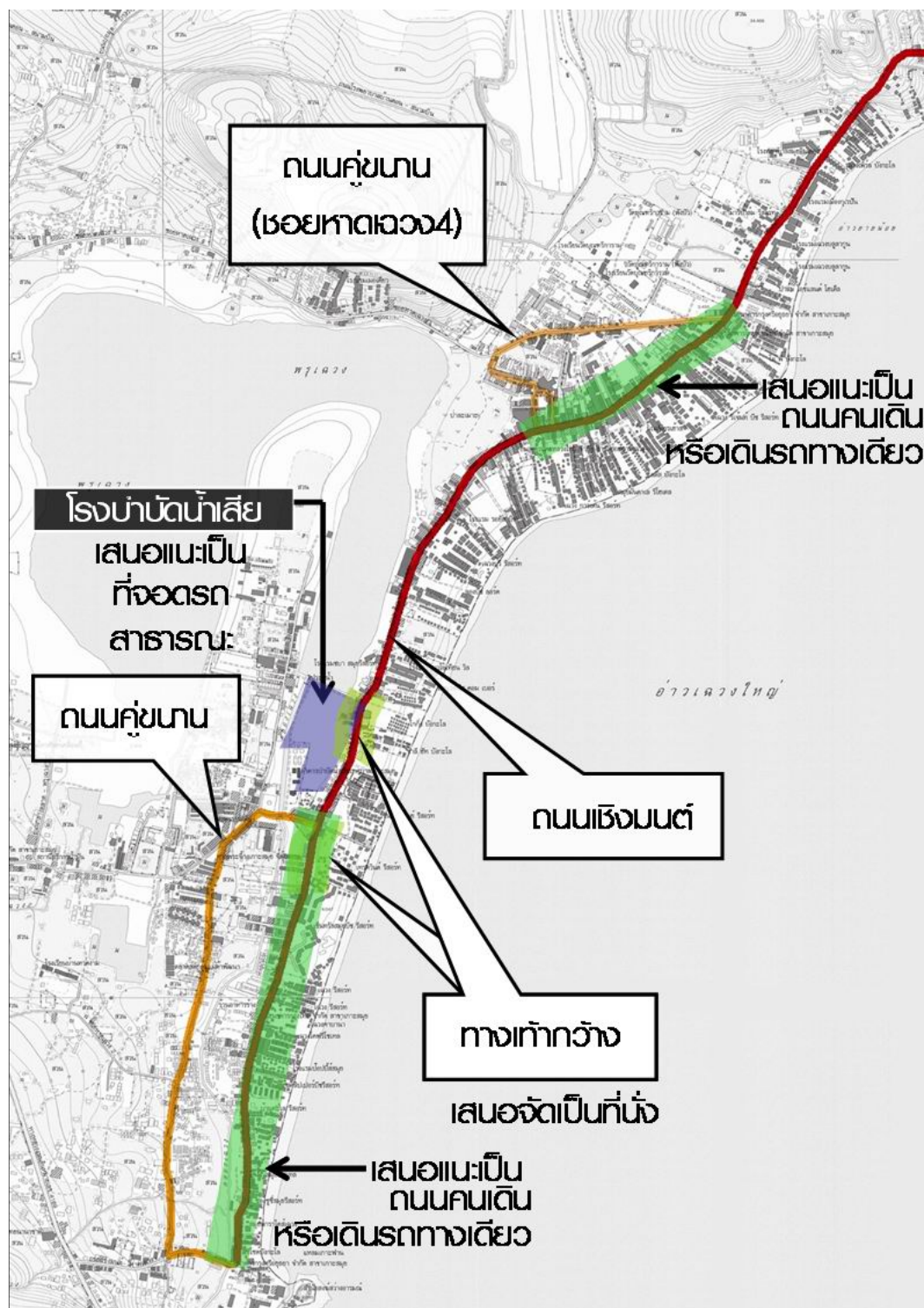
การจอดรถริมถนนเชิงมนต์ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด เนื่องจากการใช้ผิวจราจรไปใช้เป็นการจอดรถ นอกจากนี้ ธุรกิจประเภทให้เช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ ยังใช้ผิวจราจรหน้าร้านจอดรถเข้าจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรจัดให้มีที่จอดรถเป็นสัดส่วนแยกออกจากถนนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งบริเวณที่มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ บริเวณพื้นที่ตั้งอาคารบำบัดน้ำเสียเทศบาลเกาะสมุย เนื่องจากที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของเทศบาล และอยู่บริเวณศูนย์กลางของชุมชน

3.2.3 การปรับปรุงคุณภาพทางเท้า

คุณภาพทางเท้าที่ดีช่วยเชื่อเชิญให้นักท่องเที่ยวใช้งานมากขึ้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงทางเท้าริมถนนเชิงมนต์ คือ ความกว้างทางเท้าขั้นต่ำที่คนสามารถเดินสวนกันได้ (1.37 เมตร)(Time Saver for Urban Design) วัสดุปูผิวเรียบ สวยงาม คงทน การออกแบบทางข้ามให้ปลอดภัย มีทางลาดสำหรับการขึ้น-ลงต่างระดับ มีมุมมองที่สวยงามและหลากหลาย บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบายจากการปลูกไม้ยืนต้น ทางเท้าแยกจากถนนรถยนต์ชัดเจน ซึ่งถนนเชิงมนต์ควรปรับปรุงในด้านวัสดุปูพื้น การมีทางลาด ขึ้น-ลง ต่างระดับ และการปลูกไม้ยืนต้นให้ร่มเงา ส่วนในด้านขนาดความกว้างทางเท้าขั้นต้นนั้น เนื่องจากข้อจำกัดของสภาพทางเท้าริมถนนเชิงมนต์ในปัจจุบัน ที่มีทางเท้าแคบเพียง 40 ซม. อีกทั้งยังมีสตรีทเฟอร์นิเจอร์ เสาป้ายต่าง ๆ และเสาสาธารณูปโภค ขึ้นระเกะระกะอย่างไม่ได้มีการคำนึงถึงตำแหน่งที่เหมาะสม การขาดไม้ยืนต้นให้ร่มเงา แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงควรวางแผนหลักเกี่ยวกับการวางสตรีทเฟอร์นิเจอร์ เสาป้ายต่าง ๆ และเสาสาธารณูปโภค รวมทั้งตำแหน่งการปลูกไม้ยืนต้นในบริเวณที่มีทางเท้าแคบเพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าวลง และส่งเสริมกิจกรรมถนนคนเดิน เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เดินบนถนนได้อย่างสะดวกสบาย

3.2.4 ส่งเสริมให้มีวันที่ไม่ใช้รถยนต์ (Car Free Day)

ถนนเฉวงบางครั้งแออัดไปด้วยผู้คนและขบวนรถ การจัดกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาการจราจรติดขัด การแก้ปัญหามลพิษจากรถยนต์ และใช้เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง โดยอาจปิดถนนเป็นบางช่วงและมีถนนบายพาสสำหรับรถยนต์

ภาพที่ 56 ฝั่งแสดงแนวทางการพัฒนาระบบสัญจร

3.3 การประชาสัมพันธ์ระบบทางสัญจร เทศบาลควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โดยแผนที่ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ สื่อต่าง ๆ และการจัดให้มีสายด่วนสอบถามเส้นทาง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเลือกเส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ควรมีช่องทางสำหรับการแจ้ง ปัญหาหรือความคิดเห็นต่อการใช้เส้นทาง เพื่อการพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น

4. การเพิ่มความสะดวกสบายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4.1 ระบบขนส่งสาธารณะ

รถสองแถวที่วิ่งรับ-ส่งนักท่องเที่ยวในปัจจุบันก่อปัญหาให้กับเมืองหลายประการ คือ การขับรถซ้ารถลูกค้า การหยุดรับ-ส่งไม่เป็นที่ ทำให้การจราจรติดขัด ปัญหารถวิ่งไม่สม่ำเสมอ บางครั้งมาพร้อมกันหลายคัน บางครั้งขาดช่วง การก่อกมลภาวะทางเสียงและฝุ่นควันจากการบีบแตร เรียกลูกค้าตลอดเวลาและปัญหาสภาพรถต่ำกว่ามาตรฐาน แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ การ กำหนดเขตห้ามใช้เสียง การกำหนดจุดรับ-ส่งผู้โดยสาร การขึ้นทะเบียนรถสองแถว และการเพิ่ม ทางเลือกการสัญจร

5. การดูแลรักษาความสะอาดเมือง

5.1 การจัดการขยะ

ปัญหาอีกประการหนึ่งของถนนเชิงมนต์ คือ ปัญหาขยะตกค้าง สังกเกตได้จากริม ทางเท้ามีถุงดำถูกทิ้งอยู่เป็นหย่อม ๆ การแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้แนวทางดังนี้

5.1.1 การรณรงค์การลดปริมาณขยะ โดยรณรงค์ให้มีการแยกขยะ การนำ กลับมาใช้ใหม่ การลดการใช้วัสดุที่ย่อยสลายยากเช่น โฟม ถุงพลาสติก การบีบอัดขยะเพื่อใช้พื้นที่ เก็บน้อย โดยมีตัวชี้วัด คือ ปริมาณขยะที่ลดลงในแต่ละวัน

5.1.2 การพิจารณาถึงจำนวนครั้งและปริมาณที่สามารถเก็บขยะได้ในแต่ละวัน ซึ่ง หากไม่เพียงพอกับปริมาณขยะในแต่ละวัน อาจต้องเพิ่มกำลังคน หรือการซื้อรถเก็บขยะเพิ่มให้ เพียงพอ

5.1.3 การใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บขยะ ในต่างประเทศมีรถเก็บขยะอัตโนมัติ ซึ่งประหยัดกำลังคนและเก็บขยะได้คราวละมาก ๆ ซึ่งในระยะยาวจะประหยัดเงินมากกว่าการใช้คนเก็บขยะ

ข้อเสนอแนะใน 5 หัวข้อ ได้แก่ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดระเบียบเมือง การพัฒนาระบบสัญจร การเพิ่มความสะอาดสบายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และการดูแลรักษาความสะอาดเมืองนั้น เป็นการเสนอภายใต้แผนปฏิบัติการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกฎหมาย ด้านนโยบาย ด้านการจัดการ และด้านการให้ความรู้ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 สรุปแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบริเวณถนนเชิงมนต์

ข้อเสนอแนะ	ด้านกฎหมาย	ด้านนโยบาย	ด้านการจัดการ	ด้านการให้ความรู้
1.การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน	-การจัดทำผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ -การจัดตั้งองค์กรอิสระด้านผังเมือง -การใช้ภาษีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มพื้นที่ว่าง -การควบคุมร้านค้าแบรนด์ต่างชาติ ไลน์คลับ โชว์ร่าบ่า -การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้สิ่งปลูกสร้างริมหาดมีช่องเปิดโล่งให้ลมพัดผ่านและมองเห็นทะเล	-การจัดระบบพื้นที่ว่างสาธารณะ -การเปิดมุมมองให้ถนนเชิงมนต์สามารถมองเห็นทะเล -การฟื้นฟูถนนเชิงมนต์ให้สามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม -การเพิ่มพื้นที่สาธารณะเพื่อการนันทนาการ	-การบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวม พรบ.ควบคุมอาคาร และ พรบ.สิ่งแวดล้อม	-การให้ความรู้ด้านผังเมืองแก่บุคลากรของเทศบาล

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ด้านกฎหมาย	ด้านนโยบาย	ด้านการจัดการ	ด้านการให้ความรู้
2.การจัดระเบียบเมือง		-การวางแผนระบบ สาธารณูปโภคใต้ดิน -การจัดระเบียบป้ายร้านค้า ป้าย ประกาศ และสตรีทเฟอร์นิเจอร์	-การจัดตั้งหน่วยประสานงาน ระบบสาธารณูปโภค -การจัดตั้งฝ่ายติดตั้งป้ายร้านค้า ป้ายประกาศ และสตรีท เฟอร์นิเจอร์	
3.การพัฒนาระบบสัญญาณ		-การกำหนดตำแหน่งและ ออกแบบทางเดินข้าม -การพัฒนาโครงสร้างระบบ ถนน -การปรับปรุงบรรยากาศทางเท้า ให้มีความร่มรื่น -การปรับปรุงวัสดุผิวทางเท้า การจัดให้มีทางลาด -การจัดให้มีที่จอดรถนอกแนว ผิวจราจร -ส่งเสริมวันไม่ใช้รถยนต์	-การจัดตั้งฝ่ายดูแลรักษาสภาพ ถนน -การปรับปรุงป้ายจราจร -การประชาสัมพันธ์ระบบสัญญาณ	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ด้านกฎหมาย	ด้านนโยบาย	ด้านการจัดการ	ด้านการให้ความรู้
4.การเพิ่มความ สะดวกสบายและการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	-การกำหนดเขตห้ามใช้เสียง -การกำหนดจุดรับส่งผู้โดยสาร -การขึ้นทะเบียนรถสองแถว	-การเพิ่มทางเลือกในการสัญจร -การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล นักท่องเที่ยว		
5.การดูแลรักษาความ สะอาดเมือง		-การรณรงค์ลดปริมาณขยะ	-การออกแบบระบบเก็บขยะที่มี ประสิทธิภาพ -การจัดตั้งฝ่ายบำรุง ดูแลรักษา ป้ายร้านค้า ป้ายประกาศ และ สตรีทเฟอร์นิเจอร์	

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2546. รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2546 (Online). แหล่งที่มา:
<http://www.dopa.go.th>.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2546. แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ (Online). แหล่งที่มา:
<http://www.anamai.moph.go.th>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546. บทคัดย่อโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. 2545-2549) (Online). แหล่งที่มา:
<http://www.tat.or.th>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546. สถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศขาเข้าในช่วง 9 เดือนของ ปี 2546 (มกราคม-กันยายน) (Online). แหล่งที่มา:
<http://www.tat.or.th>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. การศึกษาทบทวนแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุยภายใต้ขีดความสามารถที่รองรับได้. กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ (Online). แหล่งที่มา: <http://www.tat.or.th>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546. สถิตินักท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ.2544 (Online). แหล่งที่มา: <http://www.tat.or.th>.

กวี รังสิวารักษ์. 2543. พงัน เกาะมหัศจรรย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.

คำธร กุลชล. 2545. การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ปิยนุช คงวิทยากุล. 2540. ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2531. คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2533. โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่. กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2548. สรุปการประชุมพิจารณารายงานการศึกษาเบื้องต้น โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) (Online). แหล่งที่มา: <http://www.tdri.or.th>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2548. แผนปฏิบัติการภายใต้วาระแห่งชาติ (Online). แหล่งที่มา: <http://www.tdri.or.th>.
- สุดสวาท ศรีสถาปัตยกรรม. 2545. การออกแบบวัสดุพืชพันธุ์และการประหยัดพลังงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทัศน์ เข็มวัฒนา. 2545. วิถีธรรมชาติ เทคโนโลยี และความสมดุล. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2545
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. 2546. การบริการและการท่องเที่ยว จังหวัดสุราษฎร์ธานี (Online). แหล่งที่มา: <http://www.investmentthailand.com>
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2531. รายงานการสำรวจสถาปัตยกรรมในเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานเทศบาลตำบลเกาะสมุย. 2547. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเกาะสมุย.**
 สุราษฎร์ธานี: สำนักพิมพ์เทศบาลจังหวัด.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. 2539. **ภูมิทัศน์ไทย.** กรุงเทพมหานคร.

Cullen, G. 1961. **Townscape.** New York: Reinhold Publishing Corporation.

English Partnership and The Housing Corporation. 2000. **Urban Design Compendium.**
 London

Jacobs, J. 1961. **The death and Life of Great American Cities.** New York: Vintage Books.

Lynch, K. 1960. **The image of the city.** Cambridge: MIT Press.

_____. 1981. **A Theory of Good city Form.** Cambridge: MIT Press.

Mathieson, A. and G. Wall. 1982. **Tourism: Economic, Physical and Social Impacts.**
 London: Longman.

Mcharg, L. 1992. **Design with Nature (25 th ed.).** Canada: John Wiley & Sons.

Pearce, D. 1989. **Tourist Development (2nd ed.).** New York: Longman Scientific & Technical.

Peter, M. 1969. **International Tourism.** London: Hutchison.

Watson, D., A. Plattus and R. Shibley. 2001. **Time-Saver Standards for Urban Design.**
 New York: The Magraw-Hill Companies.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประวัติความเป็นมาเกาะสมุย

ประวัติความเป็นมาเกาะสมุย

“สมุย” เป็นคำที่มาจากภาษาใดไม่ปรากฏแน่ชัด สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากภาษามลายู ภาษาจีนไหหลำ ภาษาทมิฬ หรือเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตามชื่ออำเภอเกาะสมุย เป็นอำเภอที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานดังสรุปเหตุการณ์สำคัญ (ตารางที่ 1) ต่อไปนี้

ตารางผนวกที่ 1 สรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญในเกาะสมุย

ลำดับเหตุการณ์	เหตุการณ์สำคัญ
ต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	ปรากฏหลักฐานว่าเกาะสมุยเป็นเมืองส่งส่วยอากรขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช มีที่ว่าการเมืองตั้งอยู่ที่บ้านดอนแดง ใกล้เคียงประเดิม หมู่ที่ 1 ต.หน้าเมือง (ร.5 เคยเสด็จประพาสเกาะสมุย)
พ.ศ.2427	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงนิพนธ์ไว้ว่าเกาะสมุยมีประชากรรวมประมาณ 2,000 คน มีทั้งคนไทยและคนจีน มีบ้านเรือนคนไทย 400 หลังเศษ จีน 100 หลังเศษ
พ.ศ.2440	เมืองเกาะสมุยและเกาะพังถูกยุบรวมเป็นอำเภอเดียว เรียกว่าอำเภอเกาะสมุย ขึ้นตรงต่อ จ.สุราษฎร์ธานี (เมืองไชยาเก่า) หลวงพิพิธอักษร (นามเดิม สิงห์สุวรรณรักษ์, บรรดาศักดิ์เจริญราชภักดี) เป็นนายอำเภอคนแรก
พ.ศ.2449	ย้ายที่ว่าการจากบ้านดอนแดง (บ้านหน้าค่าย) มาตั้งที่บ้านหน้าทอน หมู่ที่3 ต.อ่างทอง อันเป็นที่ตั้งของอำเภอในปัจจุบัน
สมัยรัชกาลที่ 7	มีหลักฐานปรากฏว่ามีเรือยนต์เดินรับส่งคนโดยสารระหว่างเกาะสมุย เกาะพัง บ้านดอน จำนวน 1 ลำ เป็นของพระยาปฏิปัตย์ภูมิจิตร (เจ้าเชียงใหม่ เศรษฐภักดี) ปัจจุบันคือ เรืออนอน
พ.ศ.2469	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเกาะสมุย
พ.ศ.2473	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเกาะสมุยอีกครั้ง
พ.ศ.2503	ประมาณว่าเกาะสมุยมีโรงแรมแห่งแรกในช่วงปีนี้ คือ โรงแรมसानติเกษม
23-24 เมษายน พ.ศ.2505	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จประพาสเกาะสมุย ทรงปรารถนถึงความเก่าแก่ของอาคารที่ว่าการอำเภอ และทรงเห็นสมควรที่จะสร้างใหม่ได้แล้ว
25 ตุลาคม พ.ศ.2505	พายุโซนร้อนแฮเรียตพัดผ่านแหลมตะลุมพุก และสร้างความเสียหายแก่พื้นที่เกษตรของเกาะสมุย

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

พ.ศ.2506	เรื่องราวของเกาะสมุยได้ลงในอนุสาร อ.ส.ท. เป็นครั้งแรก (ปีที่ 3 ฉบับ 6 มกราคม พ.ศ.2506) เรื่อง “เกาะสมุย เกาะสวรรค์ของชาวใต้” เขียนโดยเกียรติ ก่อเกียรติ
พ.ศ.2507	มีการนำน้ำจากน้ำตกหินลาดโดยการต่อท่อจ่ายน้ำแก่กองทัพเรือและราษฎร เป็นระบบประปาครั้งแรก แต่น้ำยังไม่ผ่านกระบวนการทำน้ำประปา
พ.ศ.2508	แผนสร้างท่าเทียบเรือบริเวณบ้านหน้าทอน
กรกฎาคม พ.ศ.2508	เรื่องราวของเกาะสมุยปรากฏบนบทความภาษาสวิส-เยอรมัน “An Island in the Gulf of Siam”, du atlantis เรื่องโดย Manuel Gasser ภาพโดย Rene Burri (ช่างภาพที่มีชื่อเสียง)
14 ตุลาคม พ.ศ.2510	คณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ส่งรถแทรกเตอร์มาช่วยในการเปิดเส้นทางถนน ช่วงละไม-เลว ซึ่งภูมิภาคนี้เป็นภูเขาสูงชันระยะทางยาวขวางกั้นอยู่
กุมภาพันธ์ พ.ศ.2511	เส้นทางรอบเกาะสำเร็จลง หลังจากที่ประชาชนพยายามสร้างกันหลายครั้ง แต่สภาพถนนยังเป็นดินลูกรัง บางตอนยังสูงชัน
พ.ศ.2511	เริ่มมีรถสองแถววิ่งรับส่งคนโดยสารบ้างแล้วแต่ไม่มากนัก
พ.ศ.2512	ขยายผิวจราจรช่วงถนนสายรอบเกาะด้านตะวันตกเฉียงเหนือ (ช่วงเขาแหลมใหญ่) ปรับปรุงถนนสายรอบเกาะ
11 กันยายน พ.ศ.2513	กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศให้เกาะพะงันเป็นกิ่งอำเภอ
23 พฤศจิกายน พ.ศ.2513	พายุโซนร้อนรุมพัดผ่านเกาะสมุยทำความเสียหายแก่พื้นที่เกษตร
มิถุนายน พ.ศ.2514	ปรากฏการศึกษาด้านการท่องเที่ยวในเกาะสมุย โดยนักเขียนสารคดีผู้มีชื่อเสียงชาวอเมริกันและคณะ (Mr. John C. Caldwell) เดินทางไปศึกษาและสำรวจเกาะสมุยเสนอรายงานให้ ททท. (ขณะนั้นเรียกองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ทราบว่า เกาะสมุยมีคุณค่าความงามเทียบได้กับ เกาะ Tahiti เกาะ Bora Bora หรือเกาะ Moorea ของฝรั่งเศส
พ.ศ.2514	ทางอำเภอได้งบประมาณจากส่วนกลางเพื่อสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอแห่งใหม่
17 มีนาคม พ.ศ.2515	มติคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้มีการพัฒนาเกาะสมุยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา
19-24 กรกฎาคม พ.ศ.2515	อ.ส.ท.มีโครงการสำรวจเกาะสมุย เพื่อหาจุดทางการพัฒนาปัจจัยการท่องเที่ยว

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

พ.ศ.2515	เกิดวาทภัยและอุทกภัยบนเกาะสมุย บ้านเรือนและการเกษตรเสียหาย
พ.ศ.2516	First Bangalow บังกะโลแห่งแรกของเกาะสมุยตั้งอยู่หาดเฉวง ต.บ่อผุด
พ.ศ.2516	ทางอำเภอเห็นว่าสมุยเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงของบประมาณสร้างอาคารที่ว่าการต่อส่วนกลางไปใหม่
พ.ศ.2517	ได้งบประมาณมาสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอแห่งใหม่
พ.ศ.2518	ถนนสายรอบเกาะและสายอื่น ๆ อยู่ในโครงการปรับปรุงของหน่วยงาน ก.ร.ป. กลาง เป็นถนนลูกรังบดทับจนเรียบ ใช้เวลาก่อสร้าง 2 ปีเศษ
พ.ศ.2518	“บังกะโลชาวเกาะ” รีสอร์ทแห่งแรกของเกาะสมุยถูกสร้างขึ้น
สิงหาคม พ.ศ.2518	เรือคว้น (เรือส่งเสริมบริการ) เริ่มดำเนินการเรือสายอ่าวบ้านดอน-สมุย จึงมีเรือ 2 ประเภทวิ่งระหว่างบ้านดอน-เกาะสมุย คือเรือนอนที่มีมาแต่เดิม และเรือคว้น
พ.ศ.2519	จำนวนประชากรของเกาะสมุยลดลงจาก พ.ศ.2519 จนถึง พ.ศ.2530 เฉลี่ย 1.27 ต่อปี เนื่องจากมะพร้าวราคาตก เกษตรกรขายที่ทำกินออกไปนอกเกาะ ในขณะที่การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทมากขึ้น
พ.ศ.2519	อาคารที่ว่าการอำเภอสร้างเสร็จเรียบร้อย
พ.ศ.2519	โรงพยาบาลเกาะสมุยแล้วเสร็จ
13 เมษายน พ.ศ.2520	เกาะพังกายฐานะเป็นอำเภอเกาะพังกาย เกาะพังกายจึงแยกตัวไปจากอำเภอเกาะสมุย
18 ตุลาคม พ.ศ.2522	เมื่อถนนดีขึ้น มีผู้ใช้ถนนมากขึ้นจึงชำรุดลงอย่างรวดเร็วจึงให้กรมทางหลวงรับไปบำรุง เริ่มทำการปรับปรุงก่อสร้างถนนสายรอบเกาะ (Main Road) และถนนแยก 6 สาย (Spur road) เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
พ.ศ.2524	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ศึกษาเบื้องต้นสภาพเศรษฐกิจ สังคม และตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย
กันยายน พ.ศ.2524	เปิดใช้งานถนนสายรอบเกาะบางส่วน
พฤษภาคม พ.ศ.2524	เปิดเส้นทางบินระหว่างกรุงเทพมหานคร-สุราษฎร์ธานี การท่องเที่ยวของเกาะ สมุยขยายตัวขึ้นเนื่องจากมีการจัดทัวร์รับนักท่องเที่ยวที่จะไปเที่ยวเกาะสมุยถึงสนามบิน
24 ธันวาคม พ.ศ.2524	ถนนสายรอบเกาะเสร็จสมบูรณ์ ใช้เวลา 799 วัน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ธันวาคม พ.ศ.2524	บริษัท สมุยเฟอร์รี่ จำกัด เปิดเส้นทางเรือข้ามฟากเส้นทางขนอม-เกาะสมุย มีเรือ 2 ลำ วิ่งสวนกัน ใช้เวลา 3 ชม. ราคา 30 บาท/คน
พ.ศ.2524	มีเที่ยวบินจอดแวะที่สนามบินสุราษฎร์ธานี สายกรุงเทพฯ-ภูเก็ต และ กรุงเทพฯ-หาดใหญ่
พ.ศ.2525	วท.ศึกษาต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2524 เพื่อจัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะสมุย/สุราษฎร์ธานี
พ.ศ.2527	วท. จัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย/สุราษฎร์ธานี
พ.ศ.2527	เริ่มก่อสร้างสนามบินเอกชนที่เกาะสมุย ได้รับการสนับสนุนจาก BOI
พ.ศ.2527	เปิดเส้นทางบินตรงจากกรุงเทพฯ สุราษฎร์ธานี และหาดใหญ่- นครศรีธรรมราช-สุราษฎร์ธานี
เมษายน พ.ศ.2528	ท่าเรือเฟอร์รี่ที่ดอนสักแล้วเสร็จ ย้ายท่าเรือเฟอร์รี่จากขนอมมาที่ดอนสัก (ช่วงระยะการเดินทางลง 6 กิโลเมตร)
พ.ศ.2530	เริ่มจ่ายกระแสไฟฟ้าด้วยสายเคเบิลใต้น้ำระบบ 33 Kv. จากขนอม จ. นครศรีธรรมราช
พ.ศ.2530	มีโรงแรมระดับราคา 1 เกิดขึ้นบนเกาะสมุยแห่งแรก “อิมพีเรียลสมุย” ขนาด 155 ห้อง มีจำนวนสถานที่พักแรมในขณะนั้นรวม 166 แห่ง 2,594 ห้อง
พ.ศ.2531	เกิดอุทกภัย ถนนหลายสายได้รับความเสียหาย
พ.ศ.2531	ประชากรของเกาะสมุยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีนั้นจนถึงปัจจุบัน
พ.ศ.2531	วท. ศึกษาวิจัย “การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย”
พ.ศ.2532	ออกมาตรการทางกฎหมายการควบคุมอาคารตามกฎกระทรวงฉบับที่ 22 (พ.ศ.2532) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522
25 พฤษภาคม พ.ศ.2532	เปิดเส้นทางบินกรุงเทพฯ-สมุย ด้วยเครื่องบินโดยสารขนาดเล็ก
4 พฤศจิกายน พ.ศ.2532	พายุไต้ฝุ่นเกย์พัดผ่าน เกิดผลกระทบต่อนิเวศวิทยาชายฝั่งของเกาะสมุย
25 กันยายน พ.ศ.2538	กรมโยธาก่อสร้างเตาเผาขยะแบบไร้มลภาวะขนาด 70 ตัน/วัน/เตา จำนวน 2 เตา วงเงินค่าก่อสร้าง 501 ล้านบาท ที่พังหว่า หมู่ที่ 5 ต.มะเร็ด
มกราคม พ.ศ.2538	วท. ศึกษา “การศึกษาทบทวนแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย ภายใต้ขีดความสามารถที่รองรับได้”

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

พ.ศ.2538	วท. เสนอรายงานขั้นสุดท้าย “การจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
ตุลาคม พ.ศ.2538	สายการบินกรุงเทพเปลี่ยนใช้เครื่องบิน ATR-72 ขนาด 70 ที่นั่ง จำนวน 5 ลำ ไป-กลับ 10-12 เที่ยวบิน/วัน
19 ตุลาคม พ.ศ.2538	ก่อสร้างบ่อน้ำบาดน้ำเสียและระบายน้ำใน 3 ชุมชน (ละไม หน้าทอน เจวง) ราคาก่อสร้าง 426 ล้านบาท
24 พฤศจิกายน พ.ศ.2538	กรมเจ้าท่าระงับการก่อสร้างถนนเลียบริมหาดหน้าทอนเนื่องจากยังไม่เสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
20 มีนาคม พ.ศ.2539	งดการอนุญาตการเล่นการพนันประเภทชนกระบือชั่วคราว
ตุลาคม พ.ศ.2539	ฝนตกหนักติดต่อกัน เกิดอุทกภัยน้ำไหลเอ่อท่วมขังถนนหลายสาย
17 ธันวาคม พ.ศ.2539	เริ่มจ่ายกระแสไฟฟ้าด้วยสายเคเบิลใต้น้ำระบบ 115 Kv. จากขอนแก่น นครศรีธรรมราช
มีนาคม พ.ศ.2540	เพิ่มเที่ยวบินกรุงเทพฯ-สมุย 15 เที่ยวบิน/วัน ภูเก็ต-สมุย 2 เที่ยวบิน/วัน และเปิดเส้นทางบินสิงคโปร์-สมุย-สิงคโปร์ 2 เที่ยวบิน/สัปดาห์ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง 20 นาที
เมษายน พ.ศ.2540	จัดงานครบรอบ 100 ปี อำเภอเกาะสมุย
25 พฤษภาคม พ.ศ.2542	เทศบาลตำบลเกาะสมุยได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาลเกาะสมุย มีพื้นที่ประมาณ 278 ตารางกิโลเมตร
18-20 กรกฎาคม พ.ศ. 2546	ททท.จัดงาน สมุยคาร์นิวัล อย่างยิ่งใหญ่ เป็นปีแรกและปีเดียว เนื่องจากประสบปัญหาขาดทุน
พ.ศ.2546	จำนวนโรงแรมบนเกาะสมุยเพิ่มเป็น 357 แห่ง มีห้องพักทั้งสิ้น 10,913 ห้อง อัตราการเข้าพักเฉลี่ย 55.01 %
31 มีนาคม พ.ศ.2547	จำนวนห้องพักบนเกาะสมุยทั้งสิ้น 12,075 ห้อง
มีนาคม พ.ศ.2549	เกิดฝนตกหนัก และมีน้ำป่าไหลลงจากภูเขาจนน้ำท่วมถนนรอบเกาะและพื้นที่บางส่วนสูงเกือบ 1 เมตร ที่บริเวณสะพานข้ามคลองเจวง 2 น้ำท่วมสูงถึงเอว เป็นอุทกภัยครั้งร้ายแรงในรอบหลายสิบปี ที่สนามบินเกาะสมุย น้ำท่วมรันเวย์ จนต้องสั่งปิด

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ นามสกุล	นางสาวอรอาภา โล่ห์วีระ
วัน เดือน ปีเกิด	30 พฤษภาคม 2517
ประวัติการศึกษา	ระดับปริญญาตรี ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ภูมิสถาปนิก 5 กรมโยธาธิการและผังเมือง
ประวัติการทำงาน	2544-ปัจจุบัน ภูมิสถาปนิก 3-5 สำนักสถาปัตยกรรม กรมโยธาธิการและผังเมือง 2541-2544 นักผังเมือง 3 สำนักผังเมือง กทม.